

**ЗАСНОВНИКИ
ТА ВІЗНАЧНІ ДІЯЧІ
КУРОРТІВ УКРАЇНИ**

за редакцією М. В. Лободи

Київ, 2011

УДК 725.75:929(477)

ББК 53.54

В книзі використані матеріали:

подання та спогади сучасників;

*“Курорти України. Минуле та сучасне” – К.: Тамед, 2002;
вікіпедія.*

Редакційна колегія:

Лобода М. В., член-кореспондент НМАН України,
доктор медичних наук, професор – голова

Члени колегії:

Варивода І. М., к. м. н., Вінічук Н. О., Голуб Т. Д.,
Ермілов В. С. к. м. н., Коломієць О. А.,
Самосюк І. З., д. м. н., професор

Рецензія:

Б. П. Криштопа, заслужений лікар України,
доктор медичних наук, професор.

К.: Денеб, 2011 – 176 с.

ISBN

В книзі **Засновники та визначні діячі курортів України** висвітлюється діяльність багатьох людей, які зробили значний внесок в розвиток курортної галузі України.

Книга розрахована на фахівців курортної справи, а також на широке коло читачів.

ISBN

© Видавництво “Денеб”

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Книга, яку ти тримаєш у руках, написана саме для тебе і саме сьогодні – в такий унікальний і відповідальний час, коли змінюються ідеали, знецінюються цінності, переписується історія цілих епох. В цей час, як ніколи, виникає потреба у пошуку істини, як у світлі далекого маяка кораблю, що у бурхливому морі повертається до рідних берегів.

Пошуки істини ніколи не були даремними і завжди актуальні: якщо навіть не збігаються, а то і йдуть в розріз з інтересами певних правлячих кіл. Справжній Лікар завжди над політикою, служить не керівникам, а людям. І людські долі, описані в цій книзі, ілюструють, що в курортній системі від минулого до тепер було і є ціле сузір'я яскравих особистостей, і нам є на кого рівнятися. А прийдешні нам на зміну через сто років нашадки, озирнувшись, побачать, що і ми були гідними наслідування.

Без минулого немає сьогодення, без теперішнього не може бути прийдешнього: наша пам'ять формує наше майбутнє.

Коли закривається одна брама, обов'язково відкриваються кілька інших. Але якщо довго стояти перед зачиненими ворітами, то можна не помітити інших, відкритих дверей.

Дійсність завжди пропонує кілька шляхів розвитку; право вибору – за Людиною.

Тож рушаймо разом у хвилюючу подорож з минулого в майбутнє на машині часу шляхами становлення наших курортів; вшануймо пам'ять засновників курортології та курортів, внесімо в історію тих, хто працював і працює на цій благородній ниві; пізнаймо глибше самих себе. Досвід минулих поколінь – старт для нових досягнень.

Кожна людина – цілий мікрокосмос. І її значимість для суспільства, для системи, в якій трудається, неоцінена.

Повірмо: наше майбутнє – в наших руках. Тоді відкриється друге дихання, тоді підкоримо будь-які висоти.

Всеукраїнська Асоціація Фізіотерапевтів та Курортологів (ВАФК)

ПЕРЕДМОВА

Шановний читач, перед Вами книга “Засновники та визначні діячі курортів України”, що виходить 2011 року у видавництві “Денеб” за редакцією відомого вченого, діяча санаторно-курортної справи міжнародного рівня, президента Всеукраїнської асоціації фізіотерапевтів та курортологів, Першого віцепрезидента Всесвітньої федерації водолікування і кліматолікування (FEMTEC), Почесного Голови ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, заслуженого лікаря УРСР, члена-кореспондента НАМН України, доктора медичних наук, професора Михайла Васильовича Лободи.

На це видання можна дивитися під різними кутами. Воно є й довідником, що об’єднує на своїх сторінках біографії більш ніж 100 фахівців санаторно-курортної справи, чия праця пов’язана із теренами сучасної держави України. Вони – громадяни різних держав, різних національностей, але перед ними єдина висока мета – служити людям. В той же час ця книга – невеликий за обсягом, але такий, що охоплює декілька століть, літопис заснування, становлення і розвитку даної галузі, її установ, літопис прогресу цього напрямку медичної науки, постійного розширення кола питань, що поставали раніше і стоять перед вченими і практиками сьогодні.

Вже протягом декількох тисяч років найкращі представники багатьох поколінь лікарів світу підкresлюють, що найкращий спосіб боротьби із хворобами – це взагалі не дати людині захворіти. Слід відзначити, що саме потужна профілактична функція вітчизняної системи курортів і здравниць та величезний потенціал нашої фізіотерапії та курортології стоять на сторожі головного скарбу держави – здоров’я людей. Але що таке ця складна система як профілактики, так і лікування? Це десятки тисяч людей, що

ефективно співпрацюють один з одним, передають свій досвід і здобутки нащадкам. Саме відомості про життєвий шлях низки найкращих представників цієї когорти і увійшли до даної книги.

Гortaючи сторінки видання, не забудемо й ми тих, хто колись відкрив нам цілющі скарби рідної країни, рівно як і тих, хто продовжує і розвиває шляхетну справу відновлення здоров’я наших громадян. Схилимо голови перед пам’ятю минулих поколінь, а фахівцям – нашим сучасникам побажаємо натхнення і нових здобутків.

В. П. Шипулін,
Директор Національного музею медицини України,
заслужений лікар України, доктор медичних наук

Historia est magistra vitae
Історія – вчитель життя.

З ІСТОРІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ КУРОРТНОЇ СПРАВИ

Курортна галузь України володіє потужним матеріальним, науковим та кадровим потенціалом, призначена світовою спільнотою курортологів, є невід'ємною складовою державної системи охорони здоров'я населення і заслуговує на висвітлення своєї історії.

Дослідники історії медицини стверджують, що витоком її було використання ще первісною людиною цілющих сил природи.

В часи античності було відомо про цілющі властивості грязей Кримських солоних озер, зокрема чудодійна, цілюща сила Сакських грязей. Давньогрецький історик Геродот (V ст. до н.е.) згадує у своїй праці про те, що в Тавриці на солоному озері використовується “єгипетський” метод лікування грязями. Давньогрецький письменник і вчений Пліній Старший (I ст. н. е) при описі чудес світу у своїй праці “Природна історія”¹ називає місто Парасин у Тавриці, де лікують “землею, що зціляє рани”. Давньогрецький учений Клавдій Птолемей (II ст. до н.е.) згадує місто Пароста, відзначаючи, що він розташуваний у західній частині півострова². Дані Птолемеєм географічні координати цього місця приблизно відповідають розташуванню сучасних Сак.

Не маючи змоги дати пояснення механізмам виникнення хвороб та їх лікуванню, люди приписували це божественним силам. На думку дослідників, у древніх слов'ян спочатку був культ духів природи, духів-захисників людини та племені, духів предків. Потім сформувався образ богів. З ними переплелися уявлення про народження, життя, смерть, хвороби, лікування, здоров'я,

¹ видана в 1622 р.

² В. Д. Блаватський. Антична археологія Північного Причорномор'я. М., 1961, с. 130.

цілительство та ін. Люди шукали допомоги у спілкуванні з богами та духами. Функцію звернення від людей до богів і захисту від їх гніву та ворожих духів брали на себе волхви – служителі древніх культів. Язичницькі жреці древніх слов'ян, як і інших народів, здійснювали зцілення хворих за допомогою природних лікувальних чинників (рослин, води, глини тощо) у вигляді релігійних обрядів. Капища богів часто розміщувались біля джерел мінеральних вод, на берегах священих рік і озер, серед священих гаїв тощо.

З прийняттям на Україні-Русі християнства функцію лікування перебрали на себе ченці. Будучи людьми “книжними”, вони поєднували народну медицину з досить розвинутою античною медициною. А, як відомо, антична медицина широко застосовувала природні лікувальні фактори. За прикладом Києво-Печерського монастиря майже всі православні монастири мали лікарні.

У Київській Русі масового розповсюдження набули відомі всьому світові “руські бані” – ці “домашні курорти”, де не тільки з гігієнічною, а й з лікувальною і оздоровчою метою застосовувались у комплексі тепло, вода, пар, інгаляції, масаж. Слов'янські дерев'яні лазні описані Нестор у “Повести временных лет” (1113 рік).

Широкі верстви населення послуговувались народною медициною, до складу якої, разом з лікувальними засобами рослинного і тваринного походження та лікувальною магією, входило і використання у різноманітній якості води, деяких мінералів, нафтових речовин, солі, глини, піску, торфу, мулу тощо.

Особливо інтенсивно застосовувалась вода, як для внутрішнього (пиття у різному вигляді), так і зовнішнього (купання, холодні, теплі та гарячі ванни, інгаляції, суха та парова ванна, компреси, обтирання та обортання, лід тощо) використання.

З монастирської та народної медицини складалась медицина козацької доби. При Трахтемирівському, Межигірському, Пустинно-Миколаївському, Спасо-Преображенському та інших монастирях діяли шпиталі для поранених, хворих та скалічених козаків. У гетьманській столиці Чигирині теж був козацький шпиталь у яру біля “Трох криниць”, вода яких, за повір'ям, мала цілющі властивості.

Цікаві особливості мало використання води козаками. Унікальний дослідник лікар Анатолій Пастернак у своїй оригінальній книзі “Козацька медицина” розповідає про вживання води у вигляді напою-увзвару, “святої” та “ковальської” води.

Узвар готувався не лише з сушених фруктів, а й з багатьох рослин. Причому, узвар не кип’явився, а томився, а тому зберігалися, не руйнуючись від кипіння, його поживні складові.

Для лікування лихоманок-пропасниць хворих поїли як “свяченою” водою, так і “ковальською”. Перша – це вода, освячена “на Йордань”, у люті морози. Зберігалася така вода у срібному або чисто мідному посуді і тому містила в собі активні іони металів. Ще цікавіша “ковальська” вода: коли ковалі кували, а потім загартовували шаблі, то для охолодження занурювали їх у воду. Ось її потім і вживали для лікування. Можна гадати, що у розчині потрапляли окиси заліза в активній формі (редуковане). Те, що конче необхідно страждаючим на хвороби крові та виснаженім.

Про застосування води козаками зовнішньо: “Козаки до схід сонця вставали. По росяйній траві, спориші, кульбабі та конюшині, босими ногами ходили. То перша зарядка, перша доза бадьюрості. Потім вели коней до водопою і знову, коней напуваючи, занурювали ноги у парку воду Дніпра. Легкі піщянки масували шкіру ноги. Багато зараз проводять гідропроцедур, та із застосуванням піску – жодної. А пісок – ідеальний, м’який масажист, що доторкається до кожного нерву нашої шкіри”.

А ось про купання в травах по-козацьки: “Незалежно від складу різnotрав’я, пилок його у поєднанні з росою становив своєрідні, неповторні стимулюючі ліки. Щось на зразок женьшеню, моралового кореню або зеленого чаю.

А процедура козацьких зелених ванн досить проста: після купання в річці чи озері голими, ще мокрими заходили в хащі трави. Ішли повільно. Росяно-пилкова суміш нашаровувалась на шкірі. ...мали на меті довгий контакт пилка зі шкірою, тривалий. Тому висихали остаточно вже в затінку. І тоді лише вдягалися”.

Наслідки такого купання можемо врахувати опосередковано. Французький історик Г’єр Шевальє писав: “Козаки міцні, спритні

до всякої роботи, невтомні, сміливі і хоробрі”.

Протягом багатьох сторіч хворими для лікування різних захворювань застосовувалися мінеральні води. Воду пили, в ній купалися.

Дуже давно було відомо про цілющі мінеральні джерела населенню Закарпаття. В грамоті угорського короля, яка датована 1463 роком³, вперше згадуються мінеральні джерела Поляни. Вже тоді мінеральна вода використовувалась для лікування деяких захворювань шлунку та інших органів травлення.

Найвідоміші курорти, що існують сьогодні в Україні, беруть свій початок у XVI–XVII ст., коли почалось будівництво таких курортних закладів, як бальнео- і грязелікувальниці. На Закарпатті це були примітивні водолікарні – “купальні”, а також викопані в землі ями біля виходу мінеральних джерел.

Наприкінці XVI ст. почали вживати для лікування мінеральні води Любіня-Великого на Прикарпатті. Хворі приїздили на лікування здалеку, бо з джерел ще біблійних часів знали про лікувальну дію сірководневих вод. Споруд ще не було ніяких, тому вони розбивали тут намети і в привезених з собою казанах гріли воду для купелі. В теплу погоду купались в холодній воді джерел. Коли на оздоровлення сюди почала приїздити львівська знать, в Любіні були встановлені звичайні ванни.

До найдавніших курортних районів належать, мабуть, невеличке прикарпатське село Шкло, де у 1576 році почала діяти примітивна водолікувальниця, та околиці села Лумшор (Закарпаття). Тут, біля самого витоку гірської ріки Туриці, притоки Ужу, 1600 року була заснована водолікарня з дерев’яними коритами. У великому казані підігрівали мінеральну воду і по дерев’яних жолобах подавали у “ванне” відділення, де лікували ревматичні захворювання. В XVIII ст. його почали називати “Курортом Лумшорі”.

Одним з перших був і трактат про мінеральну воду в селі Шкло. Написав його латинською мовою львівський лікар Еразм Сикст. (Еразм Сікст, книга “Про теплиці Шкло”, 1617 р.).

³ І. С. Кулагін, 1969.

Перший, досить примітивний, Сваляво-Неліпинський курорт з дерев'яною водолікарнею і кількома приміщеннями для помешкань відкрито в 1800 році в селі Неліпино (Закарпаття).

Водолікарня з примітивним пансіонатом була створена на початку XIX ст. на базі мінеральної води джерела “Поляна-Купіль”.

У першій половині XIX ст. на курортах Прикарпаття (Трускавець, Моршин, Любін-Великий та ін.), Закарпаття (Поляна, Синяк та ін.), в Криму (Південний берег, Євпаторія, Саки) та інших курортних місцевостях з'явились добре відомі нині лікувально-оздоровчі заклади – санаторії (назва від лат. *sanare* – лікувати).

Діяли вони на благодійних або комерційних засадах. Окрім бальнео-, грязе- і кліматолікування у них стали широко застосовуватись методи апаратної фізіотерапії, яка із загальним технічним прогресом швидко удосконалювалась.

Природні лікувальні фактори окрім лікарі застосовували і в позакурортних умовах. Варто згадати засновників водолікування в Україні – батька і сина М. М. і Л. М. Шорштейнів.

М. М. Шорштейн (1812–1873), доктор медицини Віденського університету. 1848 року відкрив в Одесі перший гідропатичний заклад в Україні та один з перших у Росії. **Л. М. Шорштейн** (1837–1899) 1867 року збудував новий заклад у центрі міста. Простора будівля у мавританському стилі вважалась одним з кращих закладів серед подібних не тільки в Російській імперії, а й у Європі. Новим було те, що вода застосовувалась як холодна, так і підігріта. Це було революційним нововведенням у водолікуванні. Адже в усій Європі ще суворо притримувались методики Прістніца, за якою використовувалась тільки холодна вода. Л. М. Шорштейн уже в перші роки своєї лікарської діяльності виклав своє бачення щодо водолікування, яке потім стало загальноприйнятим.

Професор А. С. Шкляревський ще в кінці XIX ст. сказав про Л. М. Шорштейна: “*Едва ли есть в настоящее время хоть одно водолечебное заведение, в котором не применялся бы горячий душ с означенными целями, но едва ли знают многие, кому именно обязана наука первым указанием на его лечебное действие в этом смысле*”.

Піонером морського водолікування (таласотерапії) в Україні був **А. В. Лінк** (1812–1882). Він першим звернув увагу лікарів і громадськості на цілющі властивості морських купань. У ряді публікацій описав властивості морської води, лікувальну дію морського повітря і морської води на організм людини, розробив показання і протипоказання для таласотерапії. За пропозицією А. В. Лінка в Одесі було відкрито “заклад підігрітих морських ванн”, де протягом року здійснювалось доволі успішне лікування хворих на різні захворювання.

У кінці XIX ст. – на початку ХХ ст. в м. Києві та с. Буча успішно практикував лікування звичайною водою відомий лікар-гідропат **В. Б. Камінський**. У цей же час значний вклад у розвиток водолікування вніс невролог і фізіотерапевт, лідер вітчизняної експериментальної та клінічної невропатології професор Київського університету Св. Володимира **М. М. Лапинський**. У Києві він відкрив водолікувальницю, яка потім перейшла у відання НДІ ортопедії і травматології. У водолікувальніці М. М. Лапинський не тільки лікував, а й проводив наукову роботу. Деякі його дослідження актуальні і в наш час.

1909 року доктор медицини **Й-Б. М. Гарлинський** на базі однієї з водолікарень у м. Києві заснував перший в Росії і Україні Інститут фізичних методів лікування. З 1918 р. цей заклад став Центральною фізіотерапевтичною водолікувальницею, в подальшому базою Київського психоневрологічного інституту, а потім – кафедри фізіотерапії Київського інституту вдосконалення лікарів.

Після приходу радянської влади курорти і їх заклади були націоналізовані. Управління курортами було покладено на Народний комісаріат охорони здоров'я РРФСР, у складі якого створили відділ лікувальних місцевостей на чолі з відомим лікарем і громадським діячем **М. І. Тезяковим** (виходець з Півдня України). Радою Народних Комісарів РРФСР було видано низку декретів стосовно побудови радянської курортної справи. Наркомздоров'я було доручено включити курортну допомогу у загальний план лікувально-профілактичних заходів радянської системи державної

медицини. У 20-х роках для розвитку курортної справи стали активно використовуватись кошти соціального страхування.

Народний комісар М. О. Семашко говорив, що для подальшого розвитку санаторно-курортної справи і підвищення профілактичного та лікувального значення курортів у загальній системі заходів з охорони здоров'я необхідно забезпечити якнайтісніший зв'язок курортів з лікувальними закладами на місцях, пов'язувати лікування захворювань з характерними особливостями кожного курорту (що актуально і в наш час), використовувати курорти як масові школи громадської та особистої гігієни.

У цей час в країні виник новий тип дитячих оздоровчих закладів – піонерські табори. Організаційні витоки цих закладів сягають кінця XIX ст. Ідея літніх шкільних колоній належала швейцарському пастору Бріану, її підхопили в провідних країнах Європи. Подібні дитячі літні колонії в кінці XIX ст. з'явились і в околицях великих українських міст – Одеси, Києва, Харкова, Житомира.

У червні 1925 р. в Криму відкрився Всеосоюзний піонерський санаторний табір “Артек”.

Що стосується санаторіїв-профілакторіїв підприємств, організацій і установ, принципом діяльності яких є одночасне поєднання праці, відпочинку та лікування, то прототипом їх в історичному плані були нічні санаторії. Батьківщиною ідеї влаштування нічних санаторіїв для робітників була Америка. В Україні нічні санаторії активно стали розвиватись у 20-х роках минулого століття. Поступово їх замінили загально-терапевтичні санаторії-профілакторії з тим же принципом розміщення і діяльності. Значна частина їх продовжує функціонувати і нині (завдяки фінансовій підтримці Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працевздатності).

У ХХ ст. розвивався і такий новий тип профілактичних закладів як будинки відпочинку.

Перші українські будинки відпочинку були відкриті 1920 року в Одесі і Миколаєві. У другій половині 20-х років та 30-х роках минулого століття виникли нові різновидності цих закладів –

будинки відпочинку вихідного дня, літні табори, колонії робітничої молоді, наметові містечка тощо.

Інтенсивного розвитку курортна справа в Україні набула на початку ХХ ст. Так, вже в 1932 році в оздоровницях країни відпочивало біля одного мільйона чотирьохсот тисяч людей.

Здійснювались масштабні заходи з упорядкування гідромінерального і бальнеотехнічного господарства і санітарної охорони курортів.

Було розвідано понад 1500 родовищ лікувальних мінеральних вод і понад 300 родовищ лікувальних грязей, вивчались їх склад і властивості, процеси походження. Розроблена класифікація підземних мінеральних вод, видані карти родовищ мінеральних вод і грязей. Викладені теоретичні основи бальнеотерапії, грязелікування, медичної кліматології і відповідні лікувальні методи. Запропоновані нові методи радонотерапії. Показана вибіркова дія фізичних факторів на різні органи і тканини організму людини, в т.ч. при різних формах патології.

Було розроблене Положення про порядок медичного і соціального відбору хворих на курорти та ін.

В 1923 р. в Одесі відбулася перша Всеукраїнська нарада курортологів, вчених і практиків, яка визначила радянську курортну політику – курорти для трудящих.

1928 року в Одесі було створено інститут курортології.

У 60–80-х роках минулого століття було розгорнуто потужне капітальне будівництво на курортах Трускавець, Миргород, Хмільник, Бердянськ, Саки, Слов'янськ, Очаків та ін. Ці курорти практично були створені заново у світлі вимог свого часу. У цей період нарешті відійшли від старого принципу зосередження мережі оздоровниць на найвідоміших курортах. Таким чином виникли нові, так звані “зони відпочинку”, як Сергіївка, Затока, Короліно-Бугаз в Одеській області; Коблево, Рибаківка, Чорноморська коса в Миколаївській області; Залізний Порт, Лазурне, Хорли, Генічеськ і Арабатська Стрілка в Херсонській області і т. д.

З кінця 60-х років, паралельно з розбудовою курортів, розвивалась та вдосконалювалась медична служба оздоровниць.

Було визначено провідний профіль кожного курорту, введена спеціалізація санаторних відділень, що дало змогу цілеспрямовано, раціонально використовувати місцеві курортні ресурси. До співпраці щодо санаторно-курортного лікування були залучені кращі представники тогочасної медичної науки. Вчені науково-дослідних інститутів проводили дослідження та надавали допомогу з питань санаторно-курортного лікування, залучали практичних лікарів до науково-практичної діяльності. Таким чином, в 70–80-х роках ХХ століття була закладена потужна, науково-обґрунтована інтелектуальна та матеріальна лікувально-діагностична база санаторно-курортних закладів.

2000 року прийнято Закон України “Про курорти”, який визначив правові, організаційні та соціальні засади курортної галузі в Україні.

Значна роль у розвитку курортної справи належать національним і міжнародним товариствам. 1876 року з ініціативи О. О. Мочутковського було створене бальнеологічне товариство в Одесі. Окрім нього плідно діяли й інші товариства. 1921 року за ініціативи Ялтинського медичного товариства в Сімферополі відбувся I з’їзд курортологів Криму. 1924 року було засноване Київське науково-медичне товариство фізіотерапевтів і курортологів, головою правління якого було обрано відомого вченого-фізіотерапевта і організатора **А. Р. Киричинського**. 1963 року з ініціативи і під керівництвом А. Р. Киричинського у Ялті відбувся Всеукраїнський з’їзд фізіотерапевтів і курортологів. У наступні десятиліття відбулося ще декілька з’їздів.

В 1998 р. було створено Всеукраїнську Асоціацію фізіотерапевтів і курортологів (ВАФК), яку очолив професор М. В. Лобода. ВАФК щорічно проводить з’їди, Національні конгреси фізіотерапевтів і курортологів та науково-практичні конференції з міжнародною участю, на яких розглядаються актуальні питання курортології і практичної санаторно-курортної справи. З 1998 р. ВАФК є активним членом Всесвітньої Федерації водолікування та кліматолікування (ФЕМТЕК).

ЗАСНОВНИКИ ТА ПЕРШІ ДОСЛІДНИКИ КУРОРТІВ

Андрієвський Ераст Степанович

Військовий лікар, по праву вважається основоположником курортної справи в Куюльнику (м. Одеса).

Будучи дивізійним лікарем, Е. С. Андрієвський ніс службу в управлінні генерал-губернаторства Новоросійського краю. Ерудований, енергійний і дуже допитливий, він зацікавився цілющими властивостями одеських лиманів. Про них було відомо ще з перших днів заснування міста Одеси, але практично майже нічого не робилося для використання їх багатих можливостей.

Андрієвський розумів, що прийшов час для будівництва лікарні на березі Куюльницького лиману і негайно взявся за справу. “Наше заведение, – доводив він пристрасно, – нужно России. Оно поможет тысячи страждущих вернуть здоровье. Мы их будем лечить грязью, солнцем и солью”. “Ин сале салус!” (в солі здоров'я!), – повторював він при цьому своє улюблене прислів'я.

Умовив міську владу створити санаторій. На кошти міста Одеси було придбано ділянку із земель князя Жевахова, де розпочали будівництво лікарні.

1833 року зусиллями Андрієвського новий заклад був побудований. Він офіційно називався “Лечебницей грязевых и песчаных лиманских ванн”. Це був один з перших курортів в Росії. Андрієвський, взявши лікарню в оренду, став першим організатором курортної справи в Куюльнику.

Хоча курорт був надто примітивним, складався з “теплых деревянных парников и холодной купальни”, слава про нього незабаром рознеслася по країні та за її межами.

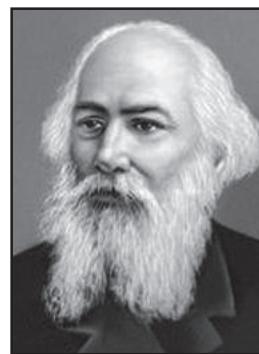
“Чудодейственная сила здешней черной липкой и сильной грязи, — писав сучасник, — заслоняет житейские неудобства избалованных людей. Зарываться в грязь, обонять её сильно паучий запах, прикладывать согревательные компресссы необыкновенной силы и действия едет сюда все большее и большее число страдающих застарелыми и острыми ревматизмами, бессилием нервной системы, раздражительностью, унынием и тому подобными недугами”. Вже сам вираз “избалованих людей” підкреслює, кого обслуговував курорт.

За наполяганням Андрієвського в 1842 році лікарня була дещо розширенна. Замість дерев'яних тут з'явилися кам'яні будівлі. Так було покладено початок Куяльницькому курорту.

На знак подяки за ініціативу на курорті Куяльник йому встановили монумент — погруддя.

Бекетов Микола Миколайович (1827–1911)

Український і російський фізико-хімік, член Петербурзької академії наук.

1862 року лікар Гурвич вперше повідомив про цілюще мінеральне джерело на хуторі Березове (нині Харківська обл.). Джерелом зацікавився професор М. М. Бекетов, який зробив попередній аналіз цієї води і виявив її подібність до джерела Спа у Бельгії як за вмістом заліза, так і за кількістю інших складників. Він дійшов висновку, що ця вода належить до типу так званих залізистих вод і її можна використовувати при лікуванні тих же хвороб, при яких застосовуються води Спа.

І вже того ж 1862 року “Березівські води” почали відвідувати хворі, які помітили, що при вживанні цієї води вони або одужували, або ж відчували значне полегшення.

1863 року властивостями води зацікавилися й інші вчені: Борисяк, Лямбль, Ланг. Продовжує вивчати воду і М. М. Бекетов. Хімічний аналіз привів несподівано до дуже цікавого висновку: за вмістом заліза головне джерело Березівських вод перевищувало найсильніше джерела Железногорська.

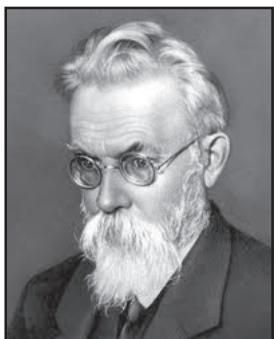
М. М. Бекетов у 1855–87 р.р. працював у Харківському університеті. 1864 року організував фізико-хімічний відділ при Харківському університеті, на якому вперше як самостійну наукову дисципліну читав курс фізичної хімії. Праці М. М. Бекетова і його учнів поклали початок харківській фізико-хімічній школі.

Думки великих:

Exegi monumentum aere perennius – я спорудив пам’ятник, міцніший від сталі. (*Гораций*)

Labor omnia vicit improbus – наполеглива праця перемагає все.
(*Вергелій*)

Вернадський Володимир Іванович (1863–1945)

Український та російський натуралист, видатний мислитель, мінералог і кристалограф, основоположник геохімії, біогеохімії, радіології і вчення про біосферу, організатор багатьох наукових установ, академік Академії наук СРСР, перший президент Академії наук Української РСР (1919), член Чехословацької (1926) і Паризької (1928) академій наук.

На початку минулого століття до вивчення та освоєння курортних ресурсів країни було залучено багато вчених та спеціалістів. При Академії Наук СРСР була створена комісія з вивчення мінеральних вод під головуванням академіка В. І. Вернадського.

Думки великих:

Велике щастя, доступне людині – захопитися такою ідеєю, якій можна присвятити усе життя. (Д. Писарев)

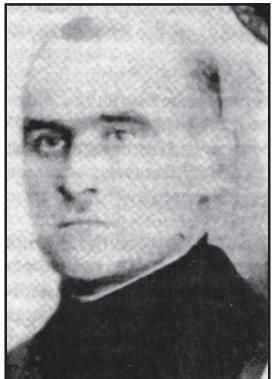
Cogito, ergo sum! – я мислю, отже я існую! (Декарт)

... і світять крізь пітьму науки дива... (Леся Українка)

Вичинський Владислав

1895 року Трускавець одержав інженер Вичинський, якому слід завдачувати розвитком курорту. Він заявив, що Трускавець може приймати близько 2000 курортників, запропонувавши при цьому використати приватний сектор. Щойно відкриті джерела він назвав іменами цісарської пари – Марії і Фердинанда (тепер це відповідно джерела № 1 та № 7). За часів Вичинського збудовано ресторан, упорядковано центр міста. Потік посередині долини був закритий спочатку дерев'яним, а згодом бетонним перекриттям. Повністю упорядковано парк, який згодом набув ознак англійського паркового стилю. Над мінеральними джерелами споруджувалися надкаптажні будиночки. 1900 року відкрито пам'ятник Адамові Міцкевичу (скульптор Тадей Баронч). Курорт мав тоді, окрім водолікарні, 13 будинків для помешкання на 120 кімнат і 14 приватних будинків, призначених для гостей. Це посилило привабливість Трускавця. Вичинський ініціює, заохочує і пропонує будівництво, побачивши, що бракує помешкань. З його ініціативи були збудовані вілли “Гражина”, “Світезянка”, “Моя”, “Яніна”, “Саріуш”, “Марія”, “Гелена”, “Софія”, “Под Матков Босков”, “Під Білим Орлом”.

На цей раз уже бракувало місця у водолікарні, і 1906 року він збудував “лазнички” 2-го класу, що дало можливість відпускати до 1500 купелевих процедур щоденно. Крім цього, треба було забезпечити належну кількість сировиці та мінеральної води. З цією метою було споруджено збірник для сировиці на 400 метрів кубічних. На Липках збудовано досить місткий збірник води і з'єднано трубопроводом довжиною 3 км з водолікарнями. Прокладена нова окружна кілометрова дорога. Незабаром обабіч цієї дороги виростає ряд нових вілл.

Гладун Василь Григорович
(1887–1971)

Микола Угрин-Безгрішний
(1883–1960)

Війт та учитель села Черче. Засновники курорту Черче (Івано-Франківська область). М. Угрин-Безгрішний в 1923 році через свого колишнього учня студента **Василя Дзеру** відправив до хімічної лабораторії на аналіз пакунок з черчанською водою і гряззю. За кілька тижнів Василь Дзера повідомив про втішні результати університетської лабораторії.

В 1927 році біля мінерального джерела, або, як його раніше називали – живця, була побудована лазня, і в травні того ж року в Черчі було відкрито перший лікувальний сезон.

В кінці 30-х років ХХ ст. курорт досяг вершини свого розвитку. Його слава ширилася не тільки в Галичині, але й за кордоном. Серед його гостей було багато представників західно-української інтелігенції: письменників, діячів мистецтва, лікарів. В середині 30-х років в Черче було проведено кілька з'їздів українських лікарів.

Падучак Михайло Романович – нинішній керівник санаторію “Черче” прикладає багато зусиль для відродження та подальшого розвитку курорту.

Дмитрієв Володимир Миколайович
(1839–1904)

Доктор медицини, громадський діяч, кореспондент Миколаївської головної фізичної обсерваторії, засновник Ялтинского відділення Кримського гірського клубу.

Після закінчення курсу на медичному факультеті Московського університету служив у флоті. В 1867 році В. М. Дмитрієв оселився в Ялті і почав роботу як земський лікар, поєднуючи її з дослідженнями впливу клімату та інших природних факторів Південного берега Криму на організм людини.

Вивчаючи цілющі властивості кримського клімату В. М. Дмитрієв любив бродити в горах. Він сам особисто водив екскурсії, обійшов майже весь півострів. Приїхавши із мрячної півночі, саме в Ялті він вилікувався від туберкульозу.

1890 року з'явився його “Нарис кліматичних умов Південного берега Криму”, відзначений срібною медаллю Російського географічного товариства.

23 квітня 1891 року на дачі “Благодать” В. М. Дмитрієв зібрав аматорів подорожей і природи із числа місцевої інтелігенції – лікарів, викладачів гімназії, архітекторів, виноробів, інженерів. Це було засідання новонародженого Ялтинского відділення Кримського гірського клубу. “Основна мета клубу – говорив Дмитрієв – дослідження Таврійських гір і прилеглих до них передгір’їв, степів і моря. Кримські гори – це природний історико-натуралистичний музей, де знайдуть задоволення і наукова допитливість, і наші естетичні почуття”.

Достворення гірського клубу в Ялті існував “Гурток аматорів природи, гірського спорту й Кримських гір”, що обєднував місцеву інтелігенцію. Організатором і керівником його був той же лікар В. М. Дмитрієв.

Будучи великим ентузіастом розвитку курортології і туризму як лікувальних дисциплін, природньо, що В. М. Дмитрієв очолив Ялтинське відділення Кримського гірського клубу.

Натуралістів підтримували багато видних лікарів – С. П. Боткін, В. В. Святловський, І. Ф. Лебедев, Ф. Т. Штангеев та інші, що мріяли перетворити Південний берег Криму в популярну оздоровницю для всіх нужденних у лікуванні й відпочинку, у тому числі й для “незаможного класу суспільства”.

Звіти про походи, які влаштовувались клубом, у вигляді статей Дмитрієв публікував в “Записках Кримського гірського клубу”. Він постійно підкреслював сприятливий вплив кримської природи на здоров’я людини. “Два-три дні, проведені вдалини від міської штovханини, від всієї штучної обстановки, якою ми так майстерно псуємо наші нерви, зроблять набагато більше добра, ніж повні курси лікування гідро-, електро- та іншими піями”, – писав він більше ста років тому. Його поради не втратили свого значення й у наші дні.

Доктор Дмитрієв багато зробив для організації медичного обслуговування Ялти, домігся створення в місті водопроводу й каналізації, проводив метеорологічні дослідження, вивчав лікувальні властивості винограду, молока й кефіру.

За участю доктора Дмитрієва було створене Ялтинське благодійне товариство, втілено в життя безліч проектів щодо поліпшення умов життя й відпочинку на Південному березі Криму. Зокрема, відкритий санаторій “Яузлар”, а також дитячий притулок і Громада сестер милосердя.

1884 року лікар **М. П. Огранович** в Ялті відкриває Чукуларську кліматичну станцію, перший в Криму курортний заклад.

В. М. Дмитрієв видав книги “Лікування виноградом у Ялті і на Південному березі Криму”, “Лікування морськими купаннями” і “Кефір, лікувальний напій з коров’ячого молока”, що стали на довгі роки незамінними посібниками для лікарів і хворих, що практикували “природні методи лікування” різних захворювань.

Помер він від паралічу серця 23 лютого 1904 року, вертаючись додому із чергового засідання правління гірського клубу, що став для нього останнім.

Зубковський Іван Андрійович (1848–1933)

Засновник курорту Миргород.

Військовий лікар. Кавалер низки
орденів і медалей за царських часів.

У січні 1911 року повернувся до Миргорода. У 1914–16 рр. був миргородським міським головою. Саме на цей час і припадає думка І. А. Зубковського про створення курорту у Миргороді.

15 квітня 1917 року відставний генерал-майор від медицини, дійсний статський радник Іван Андрійович Зубковський на базі миргородського мінерального джерела при міській лазні на власні кошти влаштував невелике відділення на п’ять ванн. Це і було прообразом майбутнього курорту. А що цьому передувало – звернемось до самого Зубковського:

”У 1914 році зовсім випадково у Миргороді виникло мінеральне джерело з теплою ($21,2^{\circ}\text{C}$), соленою і радіоактивною водою. Колишнє міське управління запропонувало дати міському населенню водопровідну воду для пиття, бо вода ріки Хорол, що текла серед міста, була забруднена, як і вода в дрібних колодязях. У 1912 році почали буріння артезіанського колодязя, але хорошої питної води, що б’є самотужки, довго не одержували в потрібній кількості, і тільки з глибини 316 саженів пішла тепла, солона і з сильним запахом сірководню вода в кількості 33000 відер на добу. Вода ця надіслана була для аналізу хімічного в лабораторії вищих учбових закладів у Київ, Харків, Катеринослав. Поки йшли ці аналізи, вода свердловини по жолобах виливалася в річку, і жителі міста користувалися нею як для господарських своїх потреб, так і для купання вдома. Незабаром по місту почали розповсюджуватися чутки серед населення, що багато хворих від купання в цій воді відчули полегшення, а інші зовсім одужали. Тоді і лікарі почали призначати ванни з цієї води хворим і прийшли до висновку, що

вода ця при зовнішньому її застосуванні чудово діє при таких захворюваннях, як ревматизм, невралгія і подагра. Всі вони визнавали воду сильно мінералізованою і для пиття непридатною, бо вона проносна і для шлунку шкідлива.

З того часу і починається організаційна діяльність по влаштуванню лікувального курортного місця в Миргороді. Міською думою обрана була курортна комісія, до складу якої входили члени міської управи, кілька гласних і всі наявні лікарі міста. Я в цю комісію був обраний головою і мені надано право запрошувати і інших осіб-спеціалістів” (І. А. Зубковський. “Дні моого життя”, 1930 р.).

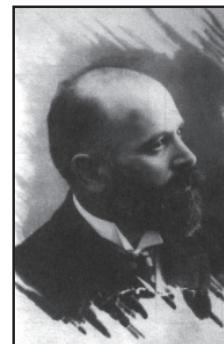
За ініціативою Івана Андрійовича при курорті у 1918 році почав працювати цех по розливу мінеральної води та газуванню її (150–200 пляшок на добу).

В 1922–24 рр. Зубковський працює санітарним лікарем курорту. За підтримки тодішнього директора оздоровниці доктора медицини І. І. Морозкіна він домігся значного поліпшення санітарного стану та наукової постановки лікувальної роботи, запросивши тогочасних світил медицини. В 1923 році дирекція курорту клопотала перед Полтавським губвиконкомом про признання за Зубковським звання “Ветеран праці” з занесенням на Червону дошку Пошани та виділення йому посиленої пенсії. В жовтні 1930 року керівництво курорту у листі на ім’я начальника Українського курортного управління відзначало: “... лікаря Зубковського з повним правом можна визнати за справжнього фундатора і основоположника Миргородського курорту, і його заслуги перед нашою Країною великі”.

І. А. Зубковський за своє довге життя видав близько ста друкованих праць (статей, брошур, книг). З них понад шістдесят на медичні теми, а з питань курортології – більше десяти.

На території створеного ним курорту стоїть І. А. Зубковський пам’ятник. Представлені численними матеріалами його музей.

Казас Борис Ілліч (1861–1922)

Лікар-універсал, доктор медицини, один із “першопроходців” грязелікування, гуманіст, громадський діяч.

Борис Ілліч багато років був головою думи в Євпаторії, головою Євпаторійської асоціації медиків. Поет і письменник Ілля Сельвінський у романі “О юність моя” згадує про Казаса як про одного “...з тих легендарних лікарів, які не тільки лікують бідняків безкоштовно, але ще постачають їх ліками і грошима”.

“Височайшим указом” від 3 лютого 1897 р. Мойнакське озеро (Євпаторія) було визнане як таке, що має особливе значення, і віддане “під охорону від псування і виснаження”. Наукову частину справи – “технологію” лікувального процесу, вів доктор медицини Б. І. Казас. В 1909 році ним був розроблений “Статут Мойнакського грязелікувального і лиманного закладу”, затверджений Таврійським земством. Цей документ закріпив за “Мойнаками” право бути закладом медичним, заснованим на сучасних йому наукових засадах. Зокрема, “Статут” передбачав проведення в лікарні наукових пошуків для підвищення якості лікування в медичному сенсі. Іншими словами, “Статут” відкривав шлях широкого проникнення науки в курортну практику.

Зробив значний внесок в організацію роботи в Євпаторії перших санаторіїв-пляжів.

Під час громадянської війни Борис Ілліч чудом уник загибелі: прибулі в Євпаторію матроси заарештували його, засадили під варту й збиралися розстріляти. І лише втручання міщан, що зажадали негайно відпустити Б. І. Казаса, урятувало йому життя.

В Євпаторійському музеї йому присвячений стенд, одна з вулиць міста носить його ім’я. Під час епідемії висипного тифу Казас працював до самозабуття, до повного виснаження сил, заразившися висипним тифом. Борис Ілліч Казас помер, залишивши про себе пам’ять як про легендарного лікаря й людину з великої літери.

Максимов Павло Дмитрович (1853–1918)

1889 року Херсонське повітове земство відкриває тимчасову невелику водогряzelікувальницю на озері Соляне в селищі Гола Пристань, котра пізніше була розширеня і на базі якої виріс нині широковідомий санаторій “Гопри” (Херсонська область).

Лікар П. Д. Максимов, ординатор Херсонської психіатричної лікарні, одержав пропозицію повітової земської управи спостерігати за хворими, що будуть направлятися з дільничних лікарень для купання в солоному озері.

26 травня 1889 року Максимовим було оглянуто перших 9 хворих і озеро. Лікар прийшов до висновку, що краще застосовувати не купання в озері, а теплі і гарячі ванни з озерної ропи і грязі. Його пропозиція зустріла схвалення. У звіті Максимова були докладно описано методи і способи лікування.

У книзі “Короткий історичний наріс земської медицини в Херсонському повіті за 1865–1895 рр.” значиться, що з 1889 року відкривається щорічно, у літню пору, грязелікарня в селищі Гола Пристань Дніпровського повіту Таврійської губернії. Лікування проводиться стаціонарно і амбулаторно. Далі іде перелік хвороб, які лікуються, і подаються відомості щодо поліпшення стану хронічних хворих за 5 років.

Думки великих:

Думка – ключ до усіх скарбів. (*О. Бальзак*)

Жоден людський винахід не може називатися науковим, допоки він математичного не доведений. (*Леонардо да Вінчі*)

Знання не можуть замінити розуму. (*Піфагор*)

Міцевський Йосип

Немала частина заслуг у будівництві курорту Трускавець належить Йосипу Міцевському, який упродовж кількох років був душою курорту.

1827 року адміністратор державного маєтку шляхтич Йосип Міцевський, довідавшись про цілющі властивості трускавецької води, споруджує біля джерела невелике стаціонарне дерев’яне приміщення на 8 кабін для прийняття ванн і 4 будиночки для проживання відпочиваючих, одержавши на це офіційний дозвіл з Відня. Цей рік вважається офіційною датою заснування бальнеологічного курорту Трускавець.

Думки великих:

Все в природі прагне до самозбереження. (*Ціцерон Марк Туллій*)

Людина в суті своїй схильна до того, що відповідає природі.
(*Ціцерон Марк Туллій*)

Земля ніколи не повертає без надлишку те, що отримала.
(*Ціцерон Марк Туллій*)

I що тільки не робить з людиною природа!
(*Раневська Файна Георгіївна*)

Зі спілкування з природою ми виносимо стільки світла, скільки захочемо, і стільки здоров’я, сили й мужності, скільки треба.
(*Зейме Йоганн Готфрід*)

Наливайко Федот Пантелейович

Перші згадки, що дійшли до нас про використання грязів Кирилівки (нині Запорізька область), стосуються відставного солдата Федота Наливайка.

Проходячи солдатську службу у районі Кримського міста Саки, він звернув увагу, що місцеві жителі і багато приїжджих лікують хвороби суглобів і хребта муловими відкладеннями солоних Сакських озер.

Природна кмітливість відразу підштовхнула його до думки, що Сакська грязь мало чим зовнішньо відрізняється від грязі його домашніх лиманів (с. Кирилівка).

Повернувшись додому, Федот Наливайко взяв проби мулових грязей і направив на аналіз. Проби знайшли адресатів, були зроблені відповідні аналізи і Федот Пантелейович 1880 року одержав повідомлення, що грязі Молочного й Утлюкського лиманів мають цілющі властивості і можуть бути використані для лікування хворих.

Наливайко побудував у тому ж році на березі Молочного лиману грязелікарню. Це було примітивна споруда. Скоріше сарай чи російська лазенька, ніж лікувальне приміщення. Першими пацієнтами стали члени родини й односельчани. (Державний архів при Раді Міністрів Республіки Крим. Ф 840, оп.1, д.5, л. л. 3–4).

Через деякий час інформація про роботу грязелікарні досягла повіту і губернії і “стараннями” влади вона була закрита як така, що не відповідає санітарним нормам.

Продовжувачами справи Федота Наливайка стали його односельчани, що для себе і своїх близьких, а якщо вдавалося, то і для приїжджих, відпускали процедури за своїми розсудом і баченням. В подальшому, досить довго і за радянської влади, держава цю діяльність не узаконювала, але й не переслідувала.

Нестерова Ніна Андріївна (1920–1986)

1966 року в районі с. Сатанів (Хмельницька область) проводились геологічні дослідження з метою пошуку нафти. Під час робіт із свердловини глибиною 142 м несподівано вдарив фонтан. Потік води до 50 м висотою був настільки сильний, що свердловину було вирішено закупорити цементною пробкою. Та незважаючи на це, вода просочувалась на поверхню, але ніхто не звертав на це увагу.

Вперше зацікавилась цією водою на початку 70-х років минулого століття Нестерова Н. А., яка після закінчення медінституту працювала в аптекі провізором. Так вона пов’язала своє життя з дослідженням мінеральної води. Вивчала всі джерела, які знаходились в навколошній місцевості. Спочатку робила це в умовах аптеки, потім направила інформацію про воду в Одеський науково-дослідний інститут курортології. Після дослідження інститутом виявилось, що ця вода, названа “Збручанською”, є аналогом Трускавецької “Нафтусі” і навіть за деякими показниками має переваги щодо лікувальної дії.

”Збручанська” вода покращує жовчоутворення та жовчовиділення, шлункову та панкреатичну секреції, нормалізує рівень цукру в крові, покращує кровообіг кісткового мозку, що сприяє виведенню радіонуклідів, має сечогінну, протизапальну та протимікробну дії, поліпшує обмін речовин в організмі. Показаннями для лікування мінеральною водою ”Збручанська” є захворювання сечостатевої системи, органів травлення, порушення обміну речовин, в тому числі цукровий діабет легкого та середнього ступенів, подагра, захворювання товстої кишки та інші.

23 травня 1984 році Нестеровій Н. А. було вручено Диплом за відкриття Збручанського родовища мінеральних вод.

Носков А. В. (1882–1934)

У двадцятих роках минулого століття зацікавився грязями Молочного й Утлюкського лиманів (с. Кирилівка Запорізької обл.). Як професіонал він довів необхідність розвитку на їх базі курорту.

1926 року в Кирилівці була зведена перша грязелікарня. А. В. Носков став першим її головним лікарем. На базі цього закладу згодом і був створений санаторій “Кирилівка”, який і нині по праву вважається “перлиною” Приазов’я.

Віддаючи належне першому головлікарю грязелікарні А. В. Носкову, слід пам’ятати прізвища **Трунова і Кохновера**, перших лікарів грязелікарні. Можна сказати сміливо, що Кирилівський курорт своїм становленням зобов’язаний саме цим трьом лікарям.

Саме доктор Трунов протягом 1926–1928 років готував доповіді і висновки в усій численній інстанції, погоджував проекти та ув’язував і координував всі спрavy щодо визнання Кирилівського курорту.

В квітні 1928 року “...Кирилівку було визнано місцевістю лікувального значення...” (Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, м. Київ, ф-45, оп.1, д.6123, л.л.60-61).

Думки великих:

Люди, котрі повертають здоров’я іншим людям, виявляючи дивовижне єднання людяності і майстерності, підвищуються над усіма великими на землі. (Вольтер)

Оже Микола Антонович (1800–1853)

Перший лікар курорту Саки, євпаторійський повітовий лікар.

Багато років лікування на сакських грязях було прерогативою військового відомства. Саме при Миколі Антоновичу в Саках почали лікувати цивільних осіб як іменитих (генерали, поміщики, чиновники), так і простолюдинів (селяни, солдати, міщани).

Уже через рік після приїзду в Саки в 1829 році Микола Антонович опубліковував першу наукову працю “*Практические наблюдения и исследования медицинских свойств целительных грязей Сакского соленого озера с показанием правил, коими больные должны руководствоваться во время пользования грязями*”, де описав розроблені ним правила грязелікування.

1835 року М. А. Оже затверджується членом-кореспондентом губернаторського статистичного комітету, що свідчить про наукову спрямованість його лікарської діяльності.

Микола Антонович причетний до заснування Євпаторійського курорту. За підказкою доктора сакську грязь привозили в Євпаторію, і у турецькій лазні хворі нею лікувалися. Доктор Оже писав: “Для цілковитого зцілення й зміцнення після ванн (грязьових) хворі повинні переїжджати в Євпаторію – купатися в морі, а також частіше відвідувати турецькі лазні”.

1832 року у Саках з подачі Миколи Антоновича був збудований готель для хворих на 20 номерів. Слава про чудодійну силу сакської грязі швидко поширювався в Росії та за її межами.

1843 року вийшла в світ його книга “Про Сакські цілющі грязі”.

Лікарська діяльність М. А. Оже мала серйозне значення для розвитку грязелікування на науковій основі і наступної розробки способів грязелікування. Микола Антонович першим оприлюднив перелік хвороб, від яких зцілюють сакською гряззю. У той же час указав і на протипоказання до грязелікування.

Очко Войцех (1537–1599)

Очко Войцех – знаменитий польський лікар і вчений.

Вивчав спершу філософію в Кракові. 1565 року відправився в Італію вивчати медицину.

1569 року повернувся на батьківщину доктором філософії і медицини. Очко був лейб-медиком королів Сигізмунда-Августа, Стефана Баторія і Августа III. Один із найосвіченіших лікарів свого часу, Очко за своїми поглядами ішов далеко поперед свого століття.

У своєму творі “*Cieplice*” (Краків, 1578) він висловлюється про значення й користь мінеральних вод.

Пугач (Пугачов) Павло Платонович (1846–1920)

Народний умілець, селянин з Полтавської губернії.

Першим застосував в 1874 р. для лікування грязі Мойнакського озера (Євпаторія). Перед цим довго працював у Саках, був знайомий з методом грязелікування, яке там проводилося, і, переїхавши в Євпаторію, використав його тут.

На березі озера був споруджений майданчик, куди з озера виносилась грязь і підігрівалася на сонці у вигляді “медальйонів”. Потім хворого або частини його тіла намазували нагрітою гряззю. У день обслуговувалося до 30–40 хворих. Закінчувалася процедура купанням у теплому лимані або обмиванням підігрітою ропою.

Слава про мойнакське грязелікування швидко поширилася в народі. До “діда Павла” зі своїми хворобами курними дорогами Криму йшли та їхали і бідняки, і багатії.

Думки великих:

Дія – живе єднання теорії і практики. (*Аристотель*)

Думай добре, і думки визріють в хороші вчинки. (*Л. М. Толстой*)

Той, хто хоче, робить більше, ніж той, хто може.

(*Г. Мурей*)

Найкращий спосіб допомогти собі – допомогти іншому. (*М. Твен*)

Схвалюючи добру справу, ми ніби берем участь у ній.

(*Ф. Ларошфуко*)

Дальноглядність вимірюється результатами. (*М. І. Пирогов*)

Думки великих:

Сумніваючись, приходить до істини. (*Ціцерон*)

Якщо у мене є одне яблуко і у вас – одне, і ми ними обміняємося, то, все ж матимемо по одному яблуку. Але коли я маю ідею, а Ви маєте іншу ідею, і ми поділимось ідеями, то у кожного з нас буде вже по дві ідеї! (*Б. Шоу*)

В кінці життя зібранию і сконцентрованому духу відкриваються такі думки, які навіть уявити важко! Вони, ніби блаженні духи, сходять в сяйві з вершин минулого. (*Гораций*)

Скадовський Сергій Балтазарович (1863–1918)

Один з найбільших і найуспішніших землевласників таврійського краю (північне причорномор'я) в кінці XIX ст.

Якось С. Б. Скадовський поїхав з друзями на полювання і випадково натрапив на чудову бухту. Як людина спостережлива, він побачив, що там досить глибокий фарватер, а це значить, що можна влаштувати порт. Знайшов спеціалістів, які обстежили Джарилгацьку затоку і визнали, що вона є справжньою перлиною Чорного моря не тільки для будівництва порту, а й з точки зору лікувальних можливостей. Отже, це чудове місце для порту і курорту.

Негайно, не чекаючи допомоги від держави, 30-літній С. Б. Скадовський почав будівництво порту. 1893 року в порту почалось відвантаження хліба, в тому числі і на іноземні судна.

Враховуючи прохання С. Б. Скадовського та підтримку повіту, Таврійське Губернське Правління рішенням від 2 січня 1896 р. (за старим стилем) найменувало нове поселення “Скадовськ”.

Другим після порту за значенням Скадовськ був курортом. Провівши в 1896 р. дослідження, інженер В. Д. Руммель писав: "... властивості морської води, а також наявність на березі затоки цілющих грязей, дає містечку Скадовськ підстави в недалекому майбутньому стати морським курортом".

Поряд з портом С. Б. Скадовський почав створювати курортний заклад. Біля моря з'явився бульвар з квітниками і фонтанами, де щоденно грав духовий оркестр, були збудовані дерев'яні купальні, курортних зал, постали вілли для відпочиваючих.

Сосногорова-Славич Марія Олександровна (1821–1891)

М. О. Сосногорову-Славич і М. О. Головкінського по праву можна назвати засновниками Професорського куточка (Алушта, АР Крим).

Сосногорова-Славич Марія Олександровна, автор одного з перших путівників по Криму (1871 р.), ще в 30-х роках XIX ст. перша облюбувала для поселення пустельне місце Чолмекчі біля підніжжя гори Кастель, де пізніше сформувався Професорський куточек.

Головкінський Микола Олексійович (1834–1897)

Відомий геолог-фундаменталіст і гідрогеолог.

”Це один із найcharівніших куточків, які випадало мені бачити. Тільки краї місця Італії і Швейцарії можуть витримати з ним порівняння. Тут все, що може дати щасливе поєдання в одному пейзажі голубого моря, диких скелястих гір і південної рослинності”, – писав в 1872 році професор Новоросійського (нині Одеського) університету М. О. Головкінський, маючи на увазі район гори Кастель в Алушті (АР Крим).

Як курорт, Алушта почав здобувати визнання наприкінці минулого століття. Його облюбували представники російської інтелігенції, які зробили вагомий внесок в світову науку і практику, сприяли економічному і культурному розвитку півдня Росії, зокрема професори М. О. Головкінський, А. Ф. Голубев, А. І. Кирпичников, І. А. Умнов, А.І. Ставровський, А. І. Бекетов, перша в Росії жінка лікар-гінеколог Н. П. Суслова та інші. Вони ж звернули увагу на

винятково м'який мікроклімат у районі гори Кастель. Біля підніжжя гори Кастель, на мисі Камиш-бурун, вони заснували так званий “Професорський куточек” – “своєрідну колонію вчених”, поклавши початок створенню курортного селища Професорський куточек. Крім м'якого та здорового клімату, Професорський куточек примітний набережною з широкими пляжами, яскравою і вічнозеленою рослинністю.

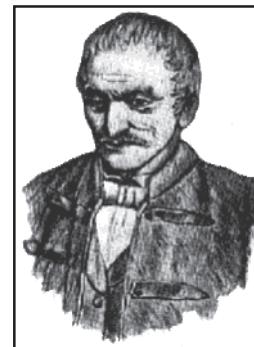
Прогресивний російський вчений М. О. Головкінський в 1886 році переїхав у Крим після відставки з посади ректора Новоросійського університету і постійно жив в Професорському куточку Він перший запримітив лікувальні властивості Алуштинського курорту і став їх рекламувати, проводив спостереження за погодою Професорського куточка. Як вчений, Головкінський обіймав посаду гідрогеолога Таврійського земства. Вивчав гідрогеологічні умови Криму: водоносні шари і забезпеченість підземною водою різних районів півострова, написав низку капітальних праць з геології і режиму підземних вод Криму.

За його вказівкою в різних місцях Криму, що часто страждали від безводдя, були закладені артезіанські колодязі, зроблені розчищення й каптаж цілого ряду джерел, розшукані нові. За його почином земство влаштувало першу артезіанську обсерваторію в Саках, були початі роботи з нівелювання колодязів у Криму.

Після його смерті вдячне Таврійське земство 1900 р. установило на згадку про вченого на невисокій скелі в його маєтку (с. Лазурне) величний пам'ятник.

На початку ХХ-го століття назва “Професорський куточек” поширилася вже на всю курортну місцевість до південного заходу від Алушти.

Торосевич Теодор (1789–1876)

Львівський аптекар, хімік, дослідник мінеральних вод Трускавця. Дослідив і описав склад лікувальних вод майже всіх водолікарень Галичини.

У Львові володів аптекою з лабораторією, в якій проводив свої хімічні аналізи. Визначивши хімічний склад лікувальних вод, посприяв розвиткові багатьох бальнеологічних курортів Галичини та здобув визнання в науковому світі. Був почесним членом багатьох наукових товариств Європи.

Був ентузіастом організації перших сучасних курортів, включаючи Шкло, Моршин, Трускавець.

Найголовніші, ґрунтовні дослідження всього свого життя Торосевич проводить на мінеральних водах. Його справжньою пристрастю було вивчення властивостей мінеральних джерел Галичини. Об'їхав всю Східну і Західну Галичину і Буковину, виконував хімічний аналіз сотень джерел, перевіряв достовірність інформації про нові джерела, чи то в малодоступних місцях в Карпатах, чи на околиці міста

Перший хімічний аналіз води Торосевич провів 1827 року. За власні кошти та з власної ініціативи дослідив сірчану воду Великого Любеня. Вже 1828 року оголосив результати свого дослідження. Позитивні відгуки на це видання з'явилися в німецьких фармацевтичних виданнях, а також у видавництві бібліотеки Оссолінських та на шпалтах “Газети Львовской”. Джерела Великого Любеня стали популярними, а через кілька років там було відкрито бальнеологічний курорт.

1828 року львівський аптекар і хімік Теодор Торосевич почав дослідження мінеральних вод Дрогобича й Трускавця.

У роках 1835–1836 Торосевич вперше зацікавився властивостями мінеральної води в Трускавці. Протягом багатьох років послідовно

досліджував і вивчав всі фізико-хімічні характеристики трускавецьких джерел і озокериту. На цю тему опубліковані статті в пресі Німеччини, Австрії та у Львові. Перші наукові статті, присвячені трускавецьким водам, були опубліковані 1836 року в наукових журналах Krakowa i Відня. Про властивості озокериту в Трускавці писав 1837 року. У 1842–1843 роки описано хімічний склад двох інших трускавецьких джерел. Таким чином, протягом п'яти років були розглянуті та описані властивості п'яти трускавецьких джерел мінеральної води.

У 1849 р. опублікував наукову розвідку “Мінеральні джерела в Королівстві Галичини та на Буковині, описані з фізико-хімічного погляду”. У ній також були опубліковані дані про “Нафтусю”, які друкувались раніше. В цій роботі Т. Торосевич вперше звернув увагу на нафту, яка міститься у воді, і вважав її “істотною складовою частиною курорту”.

Визнанням заслуг Т. Торосевича було обрання його почесним і дійсним членом 15 галицьких та закордонних товариств лікарських, фармацевтичних і наукових, зокрема Галицького Аптекарського товариства у Львові.

Він також був членом Імператорського Королівського медичного товариства у Відні, наукового товариства Ягеллонського університету в Krakові, фармацевтичного товариства в Мюнхені, Товариства культури і досліджень Буковини, Товариства лікарів Галичини. Львівське фармацевтичне товариство поставило його бюст у залі свого будинку за адресою м. Львів, вул. Св. Миколая, 15.

У червні 1977 р. з нагоди 150-річчя з дня заснування курорту Трускавець на фасадній стіні бювету № 1 на честь дослідника трускавецьких мінеральних вод Т. Торосевича установлено пам'ятний знак.

Штіллер Боніфацій

1876 року львівський купець Боніфацій Штіллер продав своєму помічникові Альфредові Дзиковському магазин зброй. Останній із вдячності підкинув Штіллеру комерційну ідею – купити село Моршин і створити там водну здравницю. Таку думку Альфредові підказав його родич – лікар Дзиковський, що відвідував Моршин і знав про його природну красу, гірський клімат і лікувальну силу.

Попередні власники села пробували видавити з моршинської землі, багатої на соляні джерела, хоча б небагато солі, та не мали успіху – тутешній мінерал, що спочатку селяни, а потім поміщики випарювали з розсолу, мав гіркуватий присmak. Неїстівний продукт просто не міг конкурувати із традиційною кухонною сіллю, що тоді добували в десятках місць Прикарпаття.

Незвичний смак солі надавав лікувальний мірабіліт (глауберова сіль), заради якого відпочиваючі готові були їхати в Моршин і залишати тут свої гроші.

Купивши поклади непригодної у їжу солі, Боніфацій Штіллер створив у Моршині один із кращих курортів Австро-Угорщини.

Лікарі **В. Пясецький** і **С. Дзиковський**, запрошені підприємцем, почали створювати тут заклад для клімато- і водолікування за зразком існуючих лікарень.

Але розбещена європейська публіка мала потребу в офіційному визнанні Моршина. Тому у Krakові з ініціативи С. Дзиковського зібралися “Бальнеологічна комісія”, щоб заслухати доповідь медика й зробити висновок про особливості курорту.

Лікар Лютостанський, який відвідав з інспекторською перевіркою Моршин, дав позитивний висновок про можливості курорту. Таким чином, деяка упередженість офіційних осіб до витівки Штіллера щодо відкриття курорту в Моршині остаточно

розвіялася, і 1878 рік став роком першого офіційного лікувального сезону в Моршині з відкриттям “Закладу для лікування грудних захворювань”. З цього часу мінеральні води моршинських джерел стають об'єктом дослідження вчених-хіміків, до них проявляється все більший і більший практичний інтерес.

Боніфаций Штіллер змінив Моршин, орієнтуючись на європейські курорти – Карлсбад (Карлові Вари), Баден-Баден та інші. І почав з будівництва трьох капітальних житлових приміщень. У той же час Боніфаций запросив досвідчених медиків-практиків для створення лікувальної бази на зразок тієї, якою славилися західні курорти. Приїжджі лікарі В. Пясецький і С. Дзиковський організували в Моршині систему клімато- і водолікування.

Після офіційного старту в 1878 році Штіллер активізував будівництво на курорті нових приміщень і організував розваги. За три роки завдяки будівництву Моршин приймав майже вдвічі більше курортників, чим спочатку. Але потрібні були додаткові місця для проживання, адже якщо спочатку відпочиваючі їхали винятково на кліматичні й ванні процедури, те згодом лікувальне меню розширилося завдяки торф'яній грязі, яку знайшли в Моршині. У той же час воду почали приймати внутрішньо для лікування захворювань шлунково-кишкового тракту. Таким чином, коло клієнтів і прибутку постійно збільшувалося. Джерелам мінеральної води власник дав імена: своє – Боніфаций та дружини – Магдалена.

Штіллер спорудив варильню, де з розсолу випарював лікувальну сіль, а воду розливав у пляшки. Моршинський розсіл експортували в Румунію, Італію, Англію і навіть у США. Вода, сіль, торф'яна грязь “на вивіз” сприяли залученню нових відпочиваючих до джерел аптечних препаратів.

Штіллер був твердо впевнений, що курорт буде завжди успішним, тому зобов'язав спадкоємців передавати частину прибутків на благодійні й освітні цілі. Він заповідав регулярно перераховувати 5 тис. ринських золотих для госпіталів і шкіл, де вчилися глухонімі й сліпі діти, а для обдарованих студентів – ввести іменні стипендії.

Яковлев О. К.

З цим іменем зв'язані перші згадки про цілющі властивості ропи і грязі Слов'янських озер (Донецька область). В 1827 році місцевий військовий лікар Яковлев О. К. став натирати муловою гряззю озера Ропне солдатів, у яких були виявлені порушення опорно-рухового апарату, та рекомендував хворим купання у Слов'янських солоних озерах. Феноменальний ефект лікування послужив поштовхом для відкриття в 1931 році на узбережжя озера Ріпного відділення Чугуївського шпиталю. В 1832 році була визнана цілюща сила Слов'янських мінеральних вод. Так почав своє існування бальнеологічний курорт Слов'янськ – одна з найдавніших грязелікувальниць України.

В 1836 році в Слов'янськ було направлено для лікування близько 1000 хворих солдатів, які розташувалися в збудованих на південному березі озера Ріпного будиночках, що були облаштовані теплими мінеральними ваннами з підігрівом ропи в казанах.

Через 4 роки тут було відкрито відділення Чугуївського госпіталю на 200 ліжок, що проіснувало майже 18 років.

Звістка про цілющість Слов'янських озер швидко облетів уесь світ. В 1907 році на виставці в місті Спа (Бельгія) слов'янська мулова грязь одержала найвищу нагороду – Гран Прі.

Думки великих:

Душа людини – в її діях. (Г. Ібсен)

Світ оновлюється. Його оновлює людина своїми думами, душою, діями... (Е. Межелайтіс)

Ярош Раймонд (1875–1937)

У 1911 році Трускавець переходить до рук нової спілки, яку очолив Раймонд Ярош. Новий господар з місця починає яскраву європеїзацію Трускавця. Найперше електрифікує курорт і будує цілу мережу комунікацій в центрі курортної зони. Справа електричного освітлення була чи не найважливішою. До цього часу нафтovі лампи системи “Кітсан” та “Вашингтон” непогано освітлювали курорт, але освітлення приміщень нафтovими лампами і свічками створювали певний дискомфорт. Тепер за допомогою електрики освітлювали не лише курортні приміщення, але й вулиці і територію парку.

В 1912 році зусиллями Р. Яроша будується новий залізничний вокзал, який відповідав своєму призначенню і за розмірами, і за архітектурними вимогами. Адже Трускавець безпосередньо був сполучений з такими великими і головними містами, як Львів, Краків, Варшава, Познань.

Прокладений новий гостинець з центру курорту до залізничного вокзалу дав можливість побудувати нові вілли. Новозбудовані зручні комунікаційні шляхи та вілли спричинили ріст напливу курортників. У 1913 р. за великі успіхи у розвитку курорту Трускавець був нагороджений Великою золотою медаллю.

Після першої світової війни сім'я Ярошів модернізує водолікарню, перебудовує товариський клуб, реконструює новопридбані вілли “Ядвінувку” і готель “Постуй”, а також розпочинає будівництво нових пансіонатів. Велика увага приділяється паркові. Курорт просто тоне у квітах, і гості мають можливість любуватися екзотичними рослинами. Темпи розвитку

були насправді дивовижними. Той, хто пропустив кілька сезонів, приїхавши знову до Трускавця, уже його не впізнавав.

До прикраси курортну належали і Помірки. Тут було обладнане за всіма європейськими стандартами купальне озеро, побудовані корти, прекрасні спортивні майданчики. Береги озера були засипані золотистим піском.

Раймонд Ярош використовував усі засоби для популяризації як Трускавця в цілому, так і Помірок зокрема. Дуже вміло проводилася пресово-інформаційна реклама.

1928 року він завершує будівництво і освячує пречудову будівлю – віллу “Гопляна”. У 30-х роках у цьому будиночку Яроші приймали найповажніших гостей, серед яких були: посол США, президент Туреччини, президент Естонії Константин Пауу та ін. Тепер у цьому будинку знаходиться музей Народного художника України Михайла Біласа.

Думки великих:

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci – заслуговує похвали той, хто поєднав приємне з корисним. (*Гораций*)

Хто сподівається ліношами здобути собі здоров'я, той чинить так само необачно, як людина, яка мовчанням намагається досягти вершин вокалу. (*Плутарх*)

Consuetudo est altera natura – звичка – друга натура. (*Ціцерон*)

ВЧЕНИ В ГАЛУЗІ КУРОРТОЛОГІЇ

Богуцький Борис Васильович
(1918–1983)

Доктор медичних наук,
професор.

Має великі заслуги в розвитку
і вдосконаленні санаторно-
курортної справи в Криму

З 1946 по 1949 рік
Б. В. Богуцький очолював
об'єднання сірчаних ванн П'яти-
горського курорту, а потім –
управління бальнеофізіотерапев-
тичних закладів цього курорту.

1949 року Б. В. Богуцький переведений на роботу в Крим. Два роки він керував управлінням Сакського курорту, а з 1951 по 1960 рік – начальник управління курортами Південного берегу Криму.

За його особистою участю була проведена спеціалізація санаторно-курортних закладів, значно розширені курортна мережа, впроваджені нові методи санаторно-кліматичного лікування різних захворювань.

З січня 1960 року і до кінця своїх днів Б. В. Богуцький очолював Ялтинський НДІ фізичних методів лікування і медичної кліматології ім. І. М. Сєченова. Він успішно вирішував питання наукової, лікувальної і господарської діяльності інституту, висував високі вимоги до наукових досліджень, звертаючи особливу увагу на їхню

практичну значимість і впровадження результатів у практику охорони здоров'я.

Він ініціював нові наукові напрями, що стали розроблятися в інституті – вивчення лікувальних природних ресурсів Криму, біологічних властивостей природних ефірних олій і їх лікувальне застосування, питання курортної пульмонології, кардіології, неврології. Його заслugoю є створення внутрішньоорганного електрофорезу та інших видів фізіотерапії. Він сприяв широкому впровадженню в наукову працю інституту методів імунології, радіології та інше. Велика частина наукових досліджень Б. В. Богуцького присвячена питанням курортно-кліматичного лікування хворих на гіпертонічну хворобу.

Б. В. Богуцьким опубліковано понад 200 наукових праць. Він автор ряду фундаментальних посібників, 4-х монографій, медичних рекомендацій з медичної кліматології, кліматотерапії, фізіотерапії. Низка його робіт закінчена на рівні винаходів і захищена авторськими посвідченнями.

Б. В. Богуцький був одним з ініціаторів і організаторів створення факультету вдосконалення лікарів при Кримському медичному інституті, був обраний першим завідувачем кафедри фізіотерапії і курортології цього факультету.

Думки великих:

Сенс життя – корінь здоров'я. Люди помирають не тоді, коли вичерпується здоров'я, а коли вичерпується сенс життя.
(Назип Хамітов)

Dum spiro, spero – поки дихаю – сподіваюсь. (*Овідій*)

Vivare militare est – жити – значить боротися. (*Сенека*)

Бойко Олексій Микитович **(1885–1960)**

В 1925 році О. М. Бойко провів інструментальний аналіз кліматичної обстановки на Євпаторійському курорті. З ініціативи Олексія Микитовича в Євпаторії побудована актинометрична станція. Все основне устаткування, прилади були виготовлені самим О. М. Бойком або за його конструкціями. Станція призначалася для вивчення кліматичного лікування кістково-суглобного туберкульозу. Вперше у світовій курортології уведене дозування сонячних ванн за ультрафіолетовим спектром як найбільш біологічно активної частини сонячної радіації, запропонована комплексна оцінка дії кліматичних факторів на людину за допомогою ефективних температур, що застосовується й понині. Наукове керівництво актинометричною станцією здійснювалося ним протягом 35 років.

Кілька разів Євпаторійська актинометрична станція використовувалася ВНДІМ для виконання планових робіт його актинометричної лабораторії. О. М. Бойком були створені переносні монокроматори для виміру сонячної енергії в трьох областях спектра. Актинометричні прилади О. М. Бойка знайшли практичне застосування в кліматології та при фізіологічних дослідженнях.

Успішно почату в Євпаторії справу з сонцелікування він розвинув і на ряді інших курортів країни: у Сестрорецьку, Ялті, Гурзуфі, Кисловодську.

О. М. Бойко автор більше 30 друкованих праць з питань сонцелікування на курортах Євпаторії, Південного берега Криму, Кавказу. Ним створено 23 оригінальні прилади власної конструкції, що застосовувалися в промисловості і кліматології.

Нагороджений орденом Леніна, медаллю “За доблесну працю”.

31 травня 1995 р. на будинку Євпаторійської загальнокурортної біокліматичної станції відкрита меморіальна дошка О. М. Бойка.

Бокша Вячеслав Георгієвич **(1924–1989)**

Відомий фахівець в області медичної кліматології, заслужений діяч науки УРСР, доктор медичних наук, професор.

В. Г. Бокша розробив фізіологічні основи кліматотерапії, уперше прикладши до них сучасну фізіологічну теорію функціональних систем П. К. Анохіна. Обґрунтував положення про кліматотерапію як метод підвищення неспецифічної стійкості організму. Кліматолікування стали розглядати як метод загартувування, природної оксигенотерапії, спрямованої зміни обміну речовин, нормалізації реактивності й функціонального відновлення. Учений розробив положення про співвідношення специфічного й неспецифічного факторів у механізмі дії кліматотерапії, брав участь у розробці основ нового методу дозування кліматолікувальних впливів по холодовому навантаженню, разом із Г. Д. Латишевим запропонував єдину схему дозиметрії основних кліматопроцедур. Брав участь у створенні перших автоматизованих систем для дозування кліматичних впливів.

Приділяв велику увагу питанням адаптації організму до курортного лікування. Це дозволило сформулювати нові принципи побудови лікувального курортного режиму, що враховують процеси адаптації й реадаптації, дати рекомендації з полегшення процесів адаптації. Установлений факт адаптації на дію кліматопроцедур став фізіологічним обґрунтуванням для схеми дозування кліматичних впливів.

Остання праця, якою керував В. Г. Бокша і яка прийнята державною комісією вже після його смерті, стосувалася медико-кліматологічного районування території Криму.

В. Г. Бокша – автор більше 300 наукових праць, у тому числі 10 монографій, біля 20 методичних рекомендацій. Ним запропоновано 7 винаходів.

Бурденко Микола Нілович (1876–1946)

Дійсний член АН СРСР, перший Президент Академії медичних наук СРСР.

В галузі курортології зробив значний внесок у розробку наукових основ грязелікування. Протягом багатьох років був науковим керівником Сакського курорту.

В 1911 р. М. Н. Бурденко приїхав у Крим. Зайнявся пошуками шляхів лікування захворювань суглобів. У вересні 1911 року М. Н. Бурденко виступив на засіданні Асоціації євпаторійських лікарів з лекцією, що відбивала наукові погляди на лікування суглобних захворювань.

Зробив внесок у розробку методик, що лягли в основу діяльності Мойнакської грязелікувальниці (Євпаторія).

Науково обґрунтував і практично довів високу ефективність лікування сакською гряззю наслідків бойових травм.

Побудований у Саках в 1914 році хірургічний корпус став для професора М. Н. Бурденка і клінікою, і лабораторією дослідника. Ним було проведено ряд цікавих експериментів, зібрано і узагальнено багаторічний, цінний для науки матеріал. Отримані результати дозволили зробити висновки, що лягли в основу нового методу грязелікування (з медичним обґрунтуванням температурного режиму і тривалості грязевих процедур). Під керівництвом М. Н. Бурденка був складений перелік хвороб, що підлягають лікуванню грязями, розроблені протипоказання.

У 1923 році професор М. Н. Бурденко знову працював в Саках як хірург-консультант Центрального Управління курортами Криму, організував тут лабораторію.

За виняткові заслуги в цивільній і військовій медицині визнаний гідним звання Героя Соціалістичної праці.

В м. Саки іменем акад. М. Н. Бурденка названо санаторій для хворих з хворобами та травмами хребта і спинного мозку.

Бурксер Євгеній Самойлович (1887–1965)

Український геохімік, професор, доктор хімічних наук, член-кореспондент АН УРСР.

Серед фундаментальних праць Бурксера Є. С. є багато присвячених вивченю природних лікувальних факторів курортів Бердянська та Одеси: фізичних властивостей лікувальної грязі (1918 р.); впливу нагрівання грязі на її властивості, можливість повторного використання та питання регенерації грязі (1932–1943 р.); ропи грязьових озер (1925 р.);

хімічних властивостей повітря курортних зон залежно від рівня моря і його стану, висоти забору повітря.

Вчений зробив неоцінений вклад у вивчення лікувальних мулових грязів соляних водойм Приазов'я, і, зокрема, грязів Бердянських лиманів. Одним із перших Бурксер Є. С. почав вивчати неглибокі (до 1 м) солоні озерця на узбережжі Азовського моря, більшість з яких містять лікувальні грязі, які є основним лікувальним фактором Приазов'я.

Саме Бурксер Є. С. довів можливість повторного використання грязів після регенерації у відкритих басейнах.

Серед друкованих праць такі, як: “Физические свойства лечебных грязей” (1919), “Радиоактивность лечебных грязей” (1919), “Соленые озера и лиманы Украины” (1928), “Одесские лиманы” (1953) та ін.

Більшість підземних вод, за рідкісними винятками, тісно чи іншою мірою радіоактивні. Радіоактивність їх визначають вмістом в них радону, еманації радію. За кількістю еманації радію Є. С. Бурксер виділив такі типи вод: дуже сильно радіоактивні (радіоактивність більше 10000 еман); сильно радіоактивні (1000–10000 еман); радіоактивні (100–1000 еман); слабо радіоактивні (10–100 еман), дуже слаборадіоактивні (менше 10 еман). 1 еман = $1 \cdot 10^{-10}$ кюрі/дм³.

1950 р. вперше Є. С. Бурксером і Н. Е. Федоровою був визначений хімічний склад газу мінеральної води “Нафтуся”.

Вельсовський Ілля Захарович (1898–1982)

Доктор медичних наук, професор. Вчений із світовим ім'ям. Основоположник впровадження психотерапії в практику санаторно-курортного лікування.

Ще в 1948 році він домагається організації при Українському інституті вдосконалення лікарів курсів підготовки лікарів в області психотерапії, психопрофілактики та психогігієни, а в 1964 році організовує першу у світовій практиці кафедру психотерапії та обирається її завідувачем.

Володіючи даром наукового передбачення, І. З. Вельсовський прекрасно розумів особливу роль психотерапії і медичної деонтології в санаторно-курортній практиці. З першого дня існування кафедра започаткувала активне впровадження психотерапії в санаторіях і створення бази для підготовки лікарів курортних закладів країни. 1964 року в санаторії “Березівські мінеральні води” (Харківська область) був відкритий перший в курортній практиці кабінет психотерапії, а 1965 року цей санаторій був затверджений базовим з психотерапії. 1971 року на базі санаторію відкрито Всесоюзний науково-методичний центр з психотерапії й медичної деонтології.

І. З. Вельсовським були розроблені: визначення предмета психотерапії, психопрофілактики й психогігієни, класифікація, систематизація та періодизація психотерапевтичного процесу у світлі сучасних ідей і наукових поглядів, перелік методик психотерапії, перший типовий проект психотерапевтичного кабінету для практичних закладів.

Автор унікальної системи психопрофілактики болю при пологах, що став основою для всіх сучасних систем подібного напрямку в Європі.

Перу вченого належить понад 120 наукових робіт, у тому числі 6 монографій.

І. З. Вельсовський був нагороджений орденами Леніна і Червоної Зірки, багатьма медалями і почесними грамотами.

Горчакова Галина Олександровна (1925–2010)

Доктор медичних наук, професор. 25 років, з 1966 по 1991, Г. О. Горчакова була беззмінним директором Одеського НДІ медичної реабілітації і курортології.

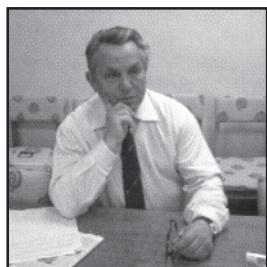
Професор Г. О. Горчакова багато зробила для зміцнення кадрового складу інституту, залучала до роботи молодих випускників Одеського медичного інституту, розширила матеріально-технічну базу, поліпшила оснащення лабораторій і клінік сучасним устаткуванням і апаратурою. Завдяки її організаційним зусиллям в інституті була відкрита спеціалізована Вчена Рада з захисту дисертацій, що сприяло підвищенню наукового рівня не тільки співробітників інституту, але й практичних лікарів оздоровниць України.

Обов'язки директора інституту Г. О. Горчакова успішно поєнували з науковою діяльністю. Коло її наукових інтересів охоплювало велике число проблем, що стосувались, переважно, вивчення механізму дії природних факторів – мінеральних вод і пелоїдів. Результати цих досліджень лягли в основу створення низки методів відновлювального лікування хворих з патологією суглобів, серцево-судинної системи та інше. Впровадження їх сприяло підвищенню ефективності санаторно-курортного лікування. Г. О. Горчакова є автором більше 170 наукових праць, 3 монографій і співавтором 8 монографій.

Професор Г. О. Горчакова велику увагу приділяла підготовці і вихованню кадрів. Протягом тривалого часу вона була головою Республіканської проблемної комісії з “Курортології і фізіотерапії”, головою Українського медичного товариства курортологів і фізіотерапевтів, відповідальним редактором щорічника Міністерства охорони здоров'я України “Курортологія і фізіотерапія”.

Науково-організаційну роботу професор Г. О. Горчакова поєднувала з громадською діяльністю.

Дриневський Микола Павлович

Доктор медичних наук, професор.

Однією з найважливіших подій для розвитку курорту Євпаторія було відкриття в 1978 році філії Центрального НДІ курортології і фізіотерапії, а потім Українського НДІ дитячої курортології і фізіотерапії. Велика заслуга в цьому його першого директора Дриневського М. П.

М. П. Дриневський, уроженець Білорусі, після закінчення Кримського медичного інституту був направлений на роботу в санаторій ім. 40-річчя Жовтня Євпаторійського курорту. Тут він пройшов шлях від лікаря-ординатора до старшого спеціаліста-артролога профспілкових оздоровниць і головного лікаря республіканського базового санаторію.

М. П. Дриневський проводив велику роботу з організації спеціалізованих служб на курортах і впровадження в роботу курортів України сучасних методів діагностики і диференційованого лікування хворих на захворювання опорно-рухового апарату. Високий ступінь підготовки дозволив М. П. Дриневському успішно і самостійно вирішувати різні питання санаторно-курортного лікування хворих на ревматичні захворювання та проводити наукові дослідження.

З дня заснування (серпень 1978 року) більше ніж 20 років, М. П. Дриневський очолював Євпаторійську філію Центрального ордена Трудового Червоної Прапора НДІ курортології і фізіотерапії МОЗ СРСР, яка потім, в 1989 році, була реорганізована у Всеосоюзний НДІ дитячої курортології і фізіотерапії МОЗ СРСР. В 1992 р. він перейшов у ведення МОЗ України як Український НДІ дитячої курортології і фізіотерапії.

Велика увага під час становлення і розвитку інституту придалася М. П. Дриневським розробці проблем адаптації, оптимального використання курортних факторів при низці

захворювань дитячого і підліткового віку, вдосконаленню організації і санаторно-курортної допомоги дітям.

Володіючи великим та різnobічним досвідом наукової і організаційної роботи, М. П. Дриневський сприяв становленню і розвитку основних напрямків дитячої курортології і фізіотерапії, а також нового розділу щодо медичних аспектів наслідків Чорнобильської трагедії.

Під керівництвом М. П. Дриневського проведено наукові дослідження особливостей механізму лікувальної дії бальнеогрязевых процедур і реакцій адаптативного процесу в залежності від віку і стану здоров'я дитини, що значно сприяло розробці оптимальних і ефективних методів бальнеогрязелікування при різних захворюваннях. Велика увага М. П. Дриневським приділялась організаційно-методичній роботі, питанням наступності й етапності у відновлювальному лікуванні із врахуванням вікових особливостей і впливу фізичних факторів, створенню спеціалізованих лікувально-діагностичних центрів курорту, підготовці фахівців і наукових кадрів.

Думки великих:

Поважай лікаря честю при потребі у ньому ...Знання лікаря піднесуть голову його...Господь створив із землі зцілення ...ними Він лікує людину і знищує хвороби ї... і дай місце лікарю, бо і його створив Господь... інколи і в їх руках буває успіх.
(Cipax XXXVIII, 1-18)

Salus populi suprema lex esto – благо народу – найвищий закон.

Каладзе Микола Миколайович

Доктор медичних наук, професор. Відомий вчений в галузі дитячої курортології. Протягом багатьох років його наукові інтереси зосереджені на проблемі ревматоїдного артриту у дітей. Особлива увага приділялася обґрунтованому і диференційованому застосуванню у лікуванні дітей з даною патологією природних і преформованих фізичних факторів. Працював над маловивченою проблемою – ураження органів зору у дітей

при ревматоїдному артриті. У 90-х роках і пізніше основна увага у науковій роботі приділялася лікуванню й оздоровленню дітей з регіонів антропогенного, в тому числі і радіонуклідного, забруднення. Вперше на великому матеріалі були показані антропогенно зумовлені порушення клітинного та гуморального імунітету, неспецифічної реактивності, системи адаптації, репродуктивної системи у дівчаток і хлопчиків. Описані зміни нервової системи, названі в закордонній літературі “пострадіаційним ураженням нервової системи дітей”. Висновки робіт змусили порушити питання про можливість і необхідність регулярного лікування дітей з екологічно несприятливих регіонів на приморських курортах. Розроблено диференційовані, залежно від вихідного стану основних функціональних систем, методи бальнеогрязелікування, можливий діапазон застосування преформованих фізичних факторів, визначена тривалість ефективної реабілітації та ін. Особлива увага приділена обґрунтуванню раціональної геліoterапії для даного контингенту дітей у різні пори року, імунологічної корекції за допомогою фізичних факторів, серед яких найглибше вивчено метод біорезонансної вібростимуляції.

Очолює кафедру педіатрії з курсом фізіотерапії Кримського державного медичного університету ім. С. І. Георгієвського.

Редактор журналу “Вісник фізіотерапії і курортології”.

Каневський Григорій Львович

Доктор мед. наук, професор. Почесний член Всесоюзного наукового товариства курортологів та фізіотерапевтів.

Г. Л. Каневський поєднував в собі риси організатора, вченого, лікаря. За його участю в Україні проводилась профілізація санаторіїв, підвищення кваліфікації лікарів санаторно-курортних закладів.

1944 року очолив кафедру фізіотерапії й курортології Українського інституту вдосконалення лікарів (м. Харків).

Григорій Львович був провідним організатором фізіотерапевтичної й курортної допомоги населенню Харкова й Харківської області, активно пропагував використання місцевих мінеральних вод для лікувальних цілей. Під його керівництвом було вивчено механізм дії мінеральних вод Харківської-1, Харківської-2, Березівської, Рай-Оленівської.

Заслугою Г. Л. Каневського є впровадження в практику санаторного лікування таких нових на той час фізичних чинників, як імпульсне ЕП УВЧ, дециметровохвильова терапія, електрофорез гангліоблокаторів, гіпотензивних препаратів. На протязі всієї своєї наукової діяльності проф. Г. Л. Каневський займався проблемами оптимізації лікування хворих, в першу чергу на серцево-судинні захворювання, в санаторно-курортних умовах.

Очолював наукове товариство курортологів та фізіотерапевтів Харківщини. Брав активну участь в проведенні всесоюзних та республіканських наукових з'їздів, конференцій та ін.

Г. Л. Каневським написано й опубліковано біля ста наукових праць.

Киртич Людмила Прокопівна

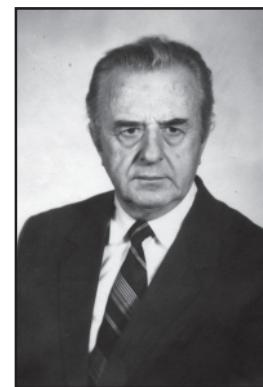
Доктор мед. наук, відомий вчений-курортолог.

В продовження традицій закарпатської школи курортології, за ініціативи Л. П. Киртич проведено: систематизація лікувальних та лікувально-столових мінеральних вод Закарпаття; їх типізація за найвідомішими світовими аналогами; регіональне медичне зонування Закарпаття з огляду на поширеність мінеральних вод різних бальнеологічних груп та можливість

їх застосування з метою лікування і профілактики найпоширеніших терапевтичних захворювань. У відповідності із сучасними поглядами під керівництвом Л. П. Киртич проведено комплексні дослідження з наукового обґрунтування можливостей питного застосування природних мінеральних вод різної бальнеологічної належності при патології сечовидільної системи, серцево-судинних захворюваннях, метаболічних порушень. Особливим напрямком наукових досліджень стали роботи з медичної гідрогеології, медичних проблем природних гідрогеохімічних провінцій мінеральних вод на Закарпатті, застосування оригінальної методики вивчення біологічної доступності мікро- та макроелементів з природних мінеральних вод при їх питному вживанні, обґрунтування можливостей їх застосування з метою компенсації залізо- та кальційдефіцитних станів та для їх профілактики. Проведено дослідження з вивчення лікувальних властивостей, борних гідрокарбонатних натрієвих, кремністих вод, унікальних мінеральних вод із специфічними компонентами.

Автор 198 наукових публікацій, співавтор та ініціатор видання 6 монографій, 23 інформаційно-методичних видань.

Кенц Вадим Володимирович

Доктор медичних наук, професор, заслужений працівник системи освіти.

Численні наукові дослідження В. В. Кенца стосуються розробки фізіотерапевтичних підходів до лікування захворювань нервової, серцево-судинної систем (зокрема, захворювань периферичних судин), опорно-рухового апарату. В 1976 році професор В. В. Кенц виступив з ініціативою організації при Одеському медичному інституті факультету вдосконалення лікарів. В цьому ж році він був призначений деканом створеного факультету і очолив кафедру курортології і фізіотерапії. Професор В. В. Кенц брав активну участь у створенні 12-ти його кафедр.

В 90-х роках більшість робіт професора В. В. Кенца присвячена вивчення стану і діяльності курортів України, різних санаторно-курортних закладів, санаторіїв-профілакторіїв у нових соціально-економічних умовах.

Працював над питаннями вивчення потреби населення в санаторно-курортному лікуванні, запропонував методику її визначення.

Нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України.

Коханович Михаїло Васильович (1908–1976)

Доктор медичних наук, професор.

Протягом багатьох років професор М. В. Коханович і співробітники кафедри факультетської терапії Кримського державного медичного інституту разом з вченими інституту ревматизму АМН СРСР брали участь в науковій розробці проблем лікування та діагностики ревматизму і захворювань кістково-суглобного апарату. Другим пріоритетним напрямом наукових досліджень кафедри було вивчення механізму дії й

ефективності курортних факторів Криму при лікуванні хворих із серцево-судинними і суглобними формами ревматизму та інших захворювань опорно-рухового апарату. Ця проблема розроблялася на Євпаторійському та Сакському курортах, науковим керівником яких професор М. В. Коханович був близько 20 років.

Професор М. В. Коханович першим у Союзі висунув ідею можливості її ефективності лікування на курорті Євпаторія хворих на ревматизм в активній фазі (з мінімальною активністю процесу), звернувши особливу увагу на хворих підліткового віку. У вивченні цієї проблеми багато років брали участь не тільки вчені Кримського медичного інституту, але й, що особливо важливо, практичні лікарі євпаторійського курорту (Д. Л Перельмутер, М. П. Дриневський, О. О. Мельников та ін.). Професор М. В. Коханович приділяв також велику увагу вивченню цілющих властивостей мінеральних джерел Криму. У 1964 р. ним опублікована монографія “Мінеральні води Криму. Їх лікувальне значення”.

Наукові основи, закладені вченими Кримського медичного інституту, в тому числі і професором М. В. Кохановичем, багато в чому сприяли становленню сучасного Євпаторійського курорту.

Китайбел Пауль (1757–1817)

Відомий вчений, почесний член Московського фізико-хімічного товариства і Петербурзького товариства лікарів та природознавців, професор хімії й ботаніки медичного факультету єдиного на той час Угорського університету.

З 1796 по 1815 рік професор Пауль Китайбел вивчав хімічний склад мінеральних вод джерел, що витікають біля сіл Свалява, Голубине, Пасєка, Неліпино, але про наслідки цього вивчення було повідомлено тільки в 1829 році.

Думки великих:

Піклуючись про щастя інших людей, ми знаходимо своє власне.
(Платон)

Якщо є гігіена тіла, то існує і гігіена розуму. *(Д. І. Пісарев)*

Формула успіху = уміння працювати + уміння відпочивати.
(А. Ейнштейн)

Лемко Іван Степанович

Доктор медичних наук.

З 1994 року директор Науково-практичного об'єднання “Реабілітація” (м. Ужгород).

Очоливши колектив єдиного в західному регіоні України профільного наукового закладу, що займається вивченням природних лікувальних факторів, І. С. Лемко підняв на новий рівень всю діяльність установи. Під його керівництвом знайшов свій розвиток новий напрям сучасної терапевтичної курортології – комплексне застосування всього наявного природно-ресурсного потенціалу в межах району, місцевості, природно-рекреаційної зони на всіх етапах лікування хворих з терапевтичними захворюваннями та їх первинної і вторинної профілактики. Наближення курортних факторів до кожного етапу лікування хворих – від стаціонарного до амбулаторно-поліклінічного як доповнюючого або самостійного фактору, виявилося ефективним, безпечним і економічно привабливим методом, який знайшов своє місце в терапевтичній практиці.

З іменем І. С. Лемка пов’язане всебічне вивчення лікувальних властивостей мікроклімату Солотвинських соляних копалень та обґрунтування і розробка диференційованих медичних технологій лікування захворювань органів дихання, а також комплексна оцінка всього лікувального потенціалу природних лікувальних факторів курорту Солотвино.

Одним з перших, за ініціативи І. С. Лемка, колектив НПО “Реабілітація” активно відгукнувся на заклик уряду про допомогу населенню Закарпаття, що потерпіло внаслідок стихійного лиха – повеней в 1998 та 2001 роках. Цей напрям досліджень знайшов своє втілення у цілій системі надання медичної допомоги потерпілим, в т.ч. із застосуванням природних лікувальних факторів Закарпаття. Важливе місце в творчому доробку І. С. Лемка посідають

дослідження з наукового обґрунтування та формування концепції “туризму здоров’я” на основі застосування курортних факторів Закарпаття в туристично-рекреаційній діяльності та системі оздоровлення.

І. С. Лемко – член редакційної колегії фахових медичних науково-практических журналів (“Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія”, “Астма і алергія”). Науковий доробок І. С. Лемка – понад 380 наукових праць. Він є співавтором 7 монографій, 22 інформаційно-методичних видань, 26 патентів. Науковий керівник 29 науково-дослідних робіт, в тому числі 15 – з вивчення та наукового обґрунтування методик застосування курортних факторів з лікувальною та профілактичною метою.

Думки великих:

Всі здорові люди люблять життя. (Гейне Генріх)

Єдину красу я знаю – це здоров’я. (Гейне Генріх)

Як великий художник, природа вміє і незначними засобами досягати небачених ефектів. (Гейне Генріх)

Лещинський Аркадій Пилипович (1925–1994)

Доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії СРСР.

Ще при житті був визнаним корифеєм курортології. Більше 45 років віддав він служінню медичної науці, з них 35 років працював в Одеському НДІ курортології. Під його керівництвом та за безпосередньою участю розроблені нові підходи в грязелікуванні хворих на ревматизм, лікувально-реабілітаційний комплекс для хворих, які перенесли травми (ранні терміни), низка способів комплексного застосування фізичних та медикаментозних засобів, способи корекції грязелікування (винахід), вивчено механізм протизапальної дії грязелікування і застосування його при різних захворюваннях запального характеру, науково обґрунтоване використання грязелікування в поєднанні з протизапальними препаратами та інше.

Він автор 12 монографій, присвячених актуальним проблемам медичної науки, в тому числі курортології. А. П. Лещинський належав до тих вчених, які щедро віддавали свій розум, знання, досвід, ерудицію своїм учням та практичним лікарям.

Думки великих:

...І показав мені чисту ріку життя, світлу, як кришталь, що сходить від престолу Божого і Агнця. Посеред вулиці його, по обидва боки ріки, дерево життя, що приносить плоди дванадцять разів на рік,... і листя дерева на зцілення народів... (Об'явлення 22:1,2)

З рештою, Головне в житті – це саме Життя! (Теодор Драйзер)

Литвиненко Анатолій Григорович

Доктор медичних наук, професор, один з провідних курортологів України. Займав посади ученого секретаря, заступника директора Українського НДІ медичної реабілітації та курортології з науки.

А. Г. Литвиненко виявив себе зрілим ученим, досвідченим організатором наукових досліджень. За його ініціативи одержали розвиток такі напрями досліджень, як: обґрунтування ранньої курортної реабілітації після перенесених захворювань, оперативних втручань, травм, найрозвсюдженіших хронічних захворювань; комплексна курортологічна оцінка перспективних рекреаційних територій, розробка рекомендацій з їх охорони.

Заслуговують на увагу відповідні дослідження та розробка методології використання фізичних лікувальних засобів у відновлювальному лікуванні осіб, що зазнали впливу факторів аварії на ЧАЕС. Він очолив пріоритетний напрямок з встановлення ролі імунних механізмів у хронізації патологічного процесу і розробці ефективних методів вторинної профілактики хронічних ревматичних хвороб, що лягло в основу його докторської дисертації.

А. Г. Литвиненком опубліковано близько 200 наукових праць. Автор низки статей в енциклопедичному виданні “Курорти СРСР”, редактор численних наукових збірників.

Мольська Наталія Євгенівна (1920–2008)

Доктор медичних наук, професор.

Закінчивши Кримський медичний інститут, обравши своєю професією неврологію, Н. Є. Мольська з 1947 р. працювала на Євпаторійському курорті. Природний допитливий розум, пошук нового неминуче привели Н.Є. Мольську в науку й вже в 1954 р. вона захистила кандидатську дисертацію “Комплексне лікування хворих із захворюваннями суглобів і периферичних нервів в умовах Євпаторійського курорту”.

Наступний етап її життя й діяльності був присвячений боротьбі з тяжкою недугою – поліомелітом. Наполеглива, кропітка робота, міжнародне співробітництво привели до розробки ефективних методів лікування, завдяки чому Євпаторія здобула репутацію провідного курорту держави з реабілітації дітей з наслідками поліомеліту. Нагородою за працю була докторська дисертація “Комплексне лікування хворих з наслідками поліомеліту в санаторно-курортних умовах Євпаторії” (1968 р.). Перша вітчизняна монографія Н. Є. Мольської з аналогічною назвою могла вийти тільки з надр Євпаторійського курорту, лікарі якого (М. Й. Доценко та ін.) здавна шукали підступи до санаторного лікування поліомеліту.

Діапазон наукового пошуку та інтересів Н. Є. Мольської надзвичайно широкий, але особливо багато уваги вона приділяла проблемі дитячого церебрального паралічу, спинальної травми, розробляючи і впроваджуючи в практику оригінальні методи грязелікування, преформованих фізичних факторів. В останні роки Наталія Євгенівна детально і скрупульозно, усебічно вивчала питання діагностики і лікування неврологічних проявів у дітей з регіонів антропогенного забруднення. Роботи в цьому напрямі, вперше виконані Н. Є. Мольською, одержали міжнародне визнання.

Мочутковський Осип Осипович (1845–1903)

Видатний вчений другої половини XIX сторіччя, один із плеяди медиків-героїв, що ризикували життям і жертвували здоров'ям для блага людства. Він двічі ставив досліди на собі, вводячи кров хворих сипним і поворотним тифом. Йому (як і Г. М. Мінху) належить пріоритет у знаходженні збудника цих двох тифів у крові і доказ того, що кровосмоктуючі відіграють роль передавачів інфекції.

О. О. Мочутковский зіграв значну роль у розвитку бальнеології одеських курортів, у вивчені лікувальних властивостей їхніх лиманів, у розробці наукових основ лиманолікування. Його (поряд з його соратником професором хімії Новоросійського університету А. А. Веріго) по праву називають основоположником наукового грязелікування.

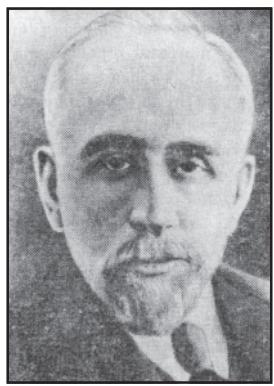
Дві його роботи під назвою “Материалы по изучению врачебной стороны одесских лиманов” воістину стали зразками наукового вивчення впливу факторів зовнішнього середовища на людину, звичайно, з врахуванням рівня медичної науки і клініки того часу.

Цими двома роботами – підсумком багаторічних спостережень – О. О. Мочутковский зробив неоцінений внесок в наукове курортодання, заклав його фундамент. Його роботи були зразком і відправним пунктом, від якого пішли подальші дослідження по вивченню лікувальних властивостей грязів і ропи лиманів.

Цікаво, що О. О. Мочутковский уже тоді почав застосовувати метод витягання хребта, що використовується і в даний час .

О. О. Мочутковский є засновником бібліотеки Одеського бальнеологічного Товариства – однієї з найстаріших у Росії. (Ця бібліотека була спалена німецько-фашистськими окупантами при втечі з Одеси в 1944 р.). Він багато зробив для популяризації одеських курортів шляхом участі Одеського бальнеологічного товариства у виставках в Москві (1883) і за кордоном. З 1893 р., живучи і працюючи в Петербурзі, до кінця свого життя О. О. Мочутковський не поривав зв'язків з Одесою, зі своїм дітищем – Одеським бальнеологічним товариством.

Налбандов Сергій Сергійович (1868–1939)

Доктор медичних наук, професор. Відомий бальнеолог, організатор лікувальної справи на курортах.

Багато зробив для Сакського курорту. За сприяння С. С. Налбандова проводилися перші дослідження на лікувальному озері. Він брав участь у розробці першого плану розвитку Сакського курорту. Ним же було підняте питання про необхідність ведення постійних спостережень за життєдіяльністю і режимом озера та глибоких досліджень його грязі і ропи.

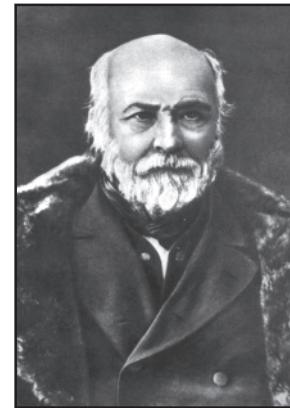
Займаючи з 1909 року посаду старшого лікаря Сакської грязелікарні, С. С. Налбандов боровся за правильну експлуатацію лікувального озера, за полегшення праці робітників. При ньому на курорті була організована доставка добутої в озері грязі кінною тягою по вузьколійці, влаштована механічна пральня. Під його безпосереднім наглядом будувалися готелі для хворих, приміщення для прийому ропних ванн і грязьових процедур.

З його ініціативи введені як додаток до грязьових процедур фізичні методи лікування, а так званий аплікаційний метод грязелікування в 1931 році був рекомендований усім грязелікарням країни. Під його керівництвом була підготовлена і впроваджена в практику “Пам’ятка для хворих про дотримання режиму”.

В 30-х роках професор С. С. Налбандов вивчає лікувальні ресурси Грузії, Вірменії, бере активну участь у рішенні задач курортного будівництва в СРСР. Він став головним курортологом країни.

В 20–30-х роках жаркі суперечки розпалювалися між працівниками курорту й адміністрацією соляного промислу навколо Сакського лікувального озера, що використовувалося в двох протилежніх напрямах: промисловому і лікувальному. Необхідно було припинити соледобування в лікувальній частині озера, що завзято доводив С. С. Налбандов ще в земський період існування курорту.

Пирогов Микола Іванович (1810–1881)

Славетний російський хірург, анатом, учений, педагог, гуманіст, який значну частину життя присвятив Україні, зробив неоцінений, революційний прорив у медицині та народній освіті. Перебуваючи в Одесі (1856–1858 рр.), Микола Іванович неодноразово відвідував Куяльницький лиман. Свої спостереження за лікуванням поранених з гнійними ранами він виклав у “Засадах загальної воєнно-польової хірургії” так: “...успішні результати бачив я після вживання грязьових і лиманових ванн в Одесі і Криму”. Поради великого Пирогова були по-справжньому почути тільки через шістдесят з лишком років – під час Першої світової війни. На Куяльнику було відкрито спеціальний військовий лазарет – надто потрібною була тоді допомога цілющих грязей.

Вважав, що віра у вищу сутність як джерело життя... не суперечить науковим переконанням. Людське “я” – не продукт хімічних і гістологічних елементів, а втілення вселенського розуму.

Сьогодні справи Миколи Івановича продовжують жити: відчути цілющу силу Куяльницького лиману можна скориставшись лікувально-діагностичною базою санаторія ім. М. І. Пирогова, а його нащадок – Андрій Якович Пирогов очолює “Т.В.К” Групу, що виготовляє бальнеологічні препарати знаменитої торгової марки “Лабораторія доктора Пирогова”, вигаданих ніби не людиною, а самою природою.

А. Я. Пирогов є активним членом Всеукраїнської асоціації фізіотерапевтів та курортологів і щедрим меценатом наукових конференцій. Книгу, яку ви зараз читаєте, видано за фінансової підтримки А. Я. Пирогова.

Дійсно, як писав свого часу Микола Іванович, “Усі, хто готується стати корисними громадянами, спершу мають навчитися бути людьми”.

Дальноглядність вимірюється результатами. (М. І. Пирогов)

Учитися і жити – це одне і те ж. (М. І. Пирогов)

Все високе і прекрасне в нашому житті, науці і мистецтві створено розумом за допомогою фантазії. А ні Коперник, а ні Ньютон без фантазії не досягли б таких висот в науці! (М. І. Пирогов)

Де панує дух науки, там твориться велике і малими засобами.

Книга – це товариство. Хороша книга, як добірне товариство просвітлює і робить шляхетнішими почуття і звичай. (М. І. Пирогов)

Вчітесь, читайте і здобувайте з усього найкорисніше. (М. І. Пирогов)

Істинний предмет учення полягає у підготовці людини бути людиною. (М. І. Пирогов)

Бути, а не здаватися – девіз, який має носити в своїм серці кожен громадянин, що любить свою Вітчизну! Служити правді – в науці і в житті. Бути людиною. (М. І. Пирогов)

Без здорового глузду всі правила ненадійні. (М. І. Пирогов)

Майбутнє за медициною профілактично. Вона йдучи пліч-опліч з лікувальною, принесе незаперечну користь людству. (М. І. Пирогов)

Щоб судити про дитину справедливо, нам треба не переносити її з її сфери в нашу, а нам самим переселитися до її духовного світу. (М. І. Пирогов)

Жити на білом світі – значить постійно боротися і постійно перемагати. (М. І. Пирогов)

Самосюк Іван Захарович

Доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник охорони здоров'я та відмінник освіти України.

Лауреат Державної премії України та лауреат Республіканської премії ім. В. К. Семінського.

З 1992 р. – зав. кафедрою медичної реабілітації, фізіотерапії та курортології нині Національної медичної академії вдосконалення лікарів ім. П. Л. Шупіка, з 2010 р. – професор цієї кафедри. І. З. Самосюк – видатний вчений, педагог, висококваліфікований лікар.

За його участю створені нові навчальні плани і програми циклів передатестаційних, спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальністю “Фізіотерапія”, створені навчальні і контрольні тестові програми. Значна увага була приділена підготовці фахівців курортної системи. Регулярно проводились виїзні цикли на курортах.

І. З. Самосюк – різноплановий науковець зі світовим ім’ям.

Наукові дослідження, що проводяться під керівництвом І. З. Самосюка, мають велике теоретичне і практичне значення. Зокрема, обґрунтування і впровадження в практику принципу “Багаторівневого, системного, поліфакторного принципу використання фізичних чинників” дозволило значно підвищити їх ефективність на різних етапах медичної реабілітації.

Вагомий внесок в практичну охорону здоров'я мають розробки проф. Самосюка І. З. з канд. техн. наук **Чухраєвим Миколою Вікторовичем** фізіотерапевтичних апаратів, що не мають аналогів у світі. 1991 року за винахідницьку діяльність, розробку і впровадження в практику охорони здоров'я, в т. ч. санаторно-курортних закладів, апаратури і нових методів електро-, лазеро-,

світлорефлексотерапії була присуджена Республіканська премія ім. В. К. Семінського, а 1993 року за цикл праць “Початкові та зворотні форми порушень мозкового кровообігу. Розробка і впровадження у практику нових методів профілактики, діагностики, лікування та реабілітації в Україні” – державна премія України.

Під керівництвом І. З. Самосюка підготовлено 15 кандидатів і 3 доктори медичних наук.

І. З. Самосюк має 20 авторських свідоцтв, 15 патентів України та 2 патенти (свідоцтва) Російської Федерації, автор 54 рационалізаторських пропозицій. 28 наукових праць опубліковано за кордоном, у тому числі видано 3 монографії польською мовою.

Ним опубліковано більше 300 наукових праць, серед яких 23 монографії, 9 навчально-методичних посібників, 29 методичних рекомендацій і інформаційних листів. Найвідомішими навчально-методичними посібниками, що вийшли під редакцією проф. Самосюка І. З. є:

”Фізіотерапевтичні та фізіопунктурні методи і їх практичне застосування”, К–2004; ”Акупунктура”, енциклопедія, Москва–2004; ”Медицинская реабілітация постинсультных больных”, К–2010.

І. З. Самосюк є віце-президентом Всеукраїнської асоціації фізіотерапевтів та курортологів, член редколегії 5 фахових медичних журналів України і інтернаціонального журналу ”Acupuncture and Electro-therapeutics Research” (USA).

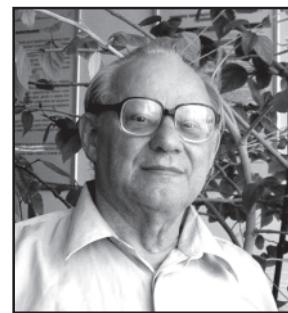
Думки великих:

Вчітся, читайте, думайте і здобувайте з усього найкорисніше.

(M. I. Пирогов)

Життя довге, якщо ним правильно користуватися. (Сенека)

Тондій Леонід Дмитрович

Доктор медичних наук, професор. Протягом багатьох років колективи санаторно-курортних закладів співпрацюють з кафедрою фізіотерапії та курортології Харківської медичної академії післядипломної освіти, яку очолює професор Л. Д. Тондій.

З 1968 року наукова та практична діяльність Леоніда Дмитровича пов’язана з курортами та санаторіями нашої країни та зокрема Харківщини.

Для покращення результатів санаторної реабілітації ним були відпрацьовані нові методики електрофорезу кардіологічних препаратів, лікування біополярними струмами кардіалгій різного походження, вивчена дія азотних ванн на хворих, що перенесли інфаркт міокарду. Були проведенні пionерні розробки з підвищення активності столових мінеральних вод завдяки їх опромінення ультрафіолетовим світлом. Результати одержали підтвердження в експерименті на тваринах і при санаторному лікуванні хворих на ішемічну хворобу серця, запальні процеси дистального відділу товстого кишечнику.

Професор Тондій Л. Д. зробив значний внесок у вивчення механізму дії бішофіту та його впровадження в курортну бальнеологію. Він одним із перших запропонував дослідження можливостей використання бішофіту для питевого лікування. Заслуговують на увагу його рекомендації щодо використання морської солі у вигляді її розчинів в умовах санаторіїв, які займаються реабілітацією хворих на захворювання шлунку, кишечнику, печінки, порушення обміну речовин.

Протягом 36 років Тондій Л. Д. з учнями відпрацьовує один із найважливіших напрямів у фізіотерапії – ”Мобілізація фізіологічних заходів захисту організму фізичними чинниками”. Один з ініціаторів

створення центру санаторної реабілітації працівників важкої, кольорової та гірничодобувної промисловостей

Слід зазначити, що в практиці санаторно-курортних закладів використовується “Класифікація лікувальних фізичних чинників” за Л. Д. Тондіем, **Л. Я. Васильєвою-Лінецькою**, яка розміщена у підручнику “Основи курортології” (2003).

Професор Л. Д. Тондій особисто брав участь в організації санаторіїв “Роша” та “Ялинка”. Нині під його керівництвом проводиться науково-практична діяльність лікарів санаторіїв Харківського регіону. Дякуючи йому, в практику оздоровниць Слобожанщини, Донеччини, Полтавщини впроваджуються сучасні лікувальні технології.

Протягом 40 років Леонід Дмитрович є консультантом санаторіїв Харківщини, Донеччини. Свою консультативну діяльність Леонід Дмитрович успішно суміщає з підготовкою лікарських кадрів для курортів та санаторіїв країни. Л. Д. Тондій очолює новий напрям в курортології – санаторно-курортне оздоровлення в період преморбіду (передхвороби).

Напевно, мало таких санаторіїв, де під керівництвом Тондія Л. Д. не проводились виїзні цикли підвищення кваліфікації лікарів. Багато часу професор відає обміну досвідом з організаторами санаторної справи, з лікарями-курортологами. Він регулярно виступає зі статтями в періодичній медичній пресі з питаннями про підвищення ефективності санаторної реабілітації. Він – член редколегії, редакційної ради двох журналів, що висвітлюють проблеми курортів країни.

Значна частина наукових праць Леоніда Дмитровича присвячена проблемам курортології. А це більше 265 публікацій, 10 монографічних та довідникових видань, навчальних посібників. Це 22 винаходи та патенти, 102 раціоналізаторські пропозиції.

За сумлінну працю професор Тондій Л. Д. нагороджений орденом “Знак пошани”, трьома медалями, Грамотою Верховної Ради України. Він – почесний член Всеукраїнської Асоціації фізіотерапевтів, курортологів та реабілітологів.

Торохтін Михайло Дмитрович (1924–2010)

Доктор медичних наук, професор.

18 лютого 1958 року за наказом Міністерства охорони здоров'я УРСР було створено Закарпатське обласне курортне управління. Організувати його роботу доручають молодому фахівцю Торохтіну М. Д.

Він розпочинає реконструкцію існуючих та будівництво нових санаторно-курортних закладів Закарпаття. В 1964 році поряд з відомими санаторіями Закарпаття “Поляна”, “Карпати”, “Синяк” вводяться в дію нові санаторії “Сонячне Закарпаття”, “Квітка Полонини”, “Гірська Тиса”, “Шаян” та “Верховина” загальною кількістю близько 3 тис. ліжок.

Одночасно з практичною діяльністю М. Д. Торохтін займається науковими дослідженнями. В 1964 році за роботу “Перспективи розвитку курортів Закарпаття для лікування хворих з патологією органів травлення” йому надається ступінь кандидата медичних наук.

З метою обґрутування перспективи розвитку Закарпаття як нового курортного регіону України 1965 року М. Д. Торохтін організував та очолив новий науковий заклад – Ужгородську філію Одеського науково-дослідного інституту курортології. Керований М. Д. Торохтіним колектив співробітників філіалу вирішував важливі задачі з вивчення фізико-хімічних та лікувальних властивостей мінеральних вод, родовища яких знаходяться на території області. Було складено перспективний на той час план розвитку курортної мережі Закарпатської області на найближчі 25 років.

В 1968 році для вивчення особливостей впливу мікроклімату соляних шахт на хворих на бронхіальну астму та інші алергічні захворювання органів дихання було спрямовано роботу ряду біохімічних та імунологічних лабораторій, дано обґрутування механізмів дії мікроклімату соляних шахт на патологічні процеси

бронхолегеневої системи. В 1980 році вводиться у дію унікальна Республіканська алергологічна лікарня МОЗ України на 250 ліжок у Солотвино (Тячівський район на Закарпатті) для лікування хворих на бронхіальну астму. Від цього часу в Україні набуває розвиток новий науково-практичний напрям – спелеотерапія, засновником якого вважається М. Д. Торохтін.

1973 року М. Д. Торохтіну було надано вчену ступінь доктора медичних наук, а 1978 року – звання професора за обґрунтування лікувальних властивостей унікальної вуглекислої залізо-марганцевомиш'яковистої мінеральної води Кvasівського родовища при захворюваннях щитовидної залози та органів травлення, порушеннях процесів кровотворення, тромбофлебітах.

За час роботи М. Д. Торохтіна за його активної участі проведена велика наукова робота з вивчення основних властивостей курортних факторів Закарпаття, введені в дію нові санаторно-курортні заклади, розроблено та впроваджено в практику понад 40 нових методів лікування захворювань органів дихання, травлення та серцево-судинної системи.

М. Д. Торохтін опублікував понад 250 наукових праць, мав 10 патентів та авторських свідоцтв на винаходи.

C. I. Ходжаш (1850–1910) і C. П. Цеценівський (1846–1896) – євпаторійські лікарі

1884 року приступили до будівництва приватного “Ропо- і грязелікувального закладу”. Для розробки проекту майбутньої лікарні, було запрошено одеського архітектора А. І. Бернардціні, який мав досвід будівництва будинків такого типу.

25 травня 1887 р. відкрита нова, прекрасна для того часу Мойнакська грязелікарня, відпушена перша аплікаційна грязьова процедура штучного нагрівання. Цей день вважається днем офіційного започаткування грязелікування в Євпаторії.

Думки великих:

”Курорти!...” – одне це слово робить людину здоровішою!
(Сад житейських мудростей)

Пам'ять – основа Розуму. (O. M. Tolstoy)

Historia est magistra vitae – історія – вчитель життя.

Зайвості завжди наносять більше шкоди, ніж найсуworіше утримання
(K. A. Еренсворд)

ОРГАНІЗАТОРИ КУРОРТНОЇ СПРАВИ

Центральний орган управління

Ларічев Леонід Семенович
(1918–2009)

1960 року госпрозрахункові санаторії, будинки відпочинку, курортні заклади, поліклініки і пансіонати були передані в підпорядкування профспілок СРСР. Керівництво санаторно-курортною справою покладено на Центральну, республіканські та територіальні ради з управління курортами профспілок. В УРСР була створена Українська республіканська рада з управління курортами профспілок ("Укркурортрада"). Їй було підпорядковано

13 територіальних та обласних рад. Першим головою "Укркурортради" став Ларічев Л. С.

До цього Ларічев Л. С. працював заступником голови Кримського облвиконкому, а з 1956 р. заступником міністра охорони здоров'я УРСР, начальником Головного управління курортами, санаторіями і будинками відпочинку Мінздраву УРСР. В нових умовах позабюджетної форми господарювання він використав свій досвід по залученню для будівництва оздоровниць коштів промислових підприємств, розвивав, вдосконалював та поширював цю форму додаткового фінансування, що значно посприяло справі подальшого

розвитку курортів. Основні зусилля були спрямовані на розвиток курортів західного регіону України. Щодо санаторно-курортного лікування, то при Л. С. Ларічеву спеціальним наказом МОЗ УРСР було визначено на громадських засадах головних профільних спеціалістів-вчених, які надавали оздоровницям методичну та практичну допомогу. Л.С. Ларічев провів значну роботу з вивчення та аналізу стану курортів України, перспектив їх розвитку, присвятивши цій темі монографію "Розвиток санаторно-курортної справи в Українській РСР" та кандидатську дисертацію. Для лікарів було видано "Пособие по медицинскому отбору на санаторно-курортное лечение" (1964 рік).

Думки великих:

Можна дати цінну пораду, але не дати розуму, щоб нею скористатися.
(Ф. Ларошфуко)

Все високе і прекрасне в нашому житті, науці і мистецтві створено розумом за допомогою фантазії... А ні Коперник, а ні Ньютон без фантазії не досягли б таких висот в науці!. (М. І. Пирогов)

Книга – це товариство. Хороша книга, як добірне товариство – просвітлює і робить шляхетнішими почуття і звичаї.
(М. І. Пирогов)

Шалковський Іван Григорович (1916–1998)

В 70–80-х роках минулого століття курортна система профспілок набула особливого розвитку, як матеріального, так і функціонального. В цей період було розгорнуто капітальне будівництво на курортах Трускавець, Миргород, Хмільник, Бердянськ, Саки, Слов'янськ, Очаків та ін. Ці курорти практично були реконструйовані у світлі вимог свого часу. Всього заново побудовано або капітально реконструйовано біля 30 санаторно-курортних закладів. Відбулися значні організаційні перебудови – створені курортні управління: Миргородське, Хмільницьке, Приазовське (Бердянськ, Кирилівка), Миколаївське.

Майже два десятиліття керував в той час курортною системою профспілок України Шалковський І. Г., людина надзвичайної енергії та віданості своїй справі.

В 1941 році закінчив Вінницький медичний інститут. Під час Великої Вітчизняної війни – червоноармієць, підпільник, начальник санітарної служби партизанського загону. В повоєнні роки пройшов шлях від головного лікаря районної лікарні до завідуючого Вінницьким облздравоввідділом та начальника 4-го Головного управління при МОЗ УРСР. З 1970 по 1987 роки – голова Української республіканської ради з управління курортами профспілок.

Прийняв колектив Української республіканської ради з управління курортами профспілок І. Г. Шалковський уже зрілим, досвідченим керівником.

Умів дуже чітко, лаконічно викладати свої думки та ставити конкретні задачі. Йому були притаманні такі риси як вимогливість і самодисципліна. Розхитаності він терпіти не міг. Досить самокритичний, він умів цією зброєю користатися як ніхто інший,

але так, щоб не збентежити і не принизити підлеглих, ставлячи їх на своє відповідне місце. Умів прощати дрібні прорахунки і помилки, але не терпів, якщо хтось намагався його обійти, обдурити.

Дуже любив працьовитих, талановитих людей; заохочував пошуки таких особистостей, щоб потім ними могли пишатися профспілкові оздоровниці.

Підбір кадрів – це була його найвідповідальніша справа. До будь-якої кандидатури він завжди підходив всебічно, цікавився, чи користується авторитетом керівник в колективі, в місцевих партійних та радянських органах влади. І якщо він людину перевірив в справі і та людина була гідною, то міг відстоюти і захиstitи її в тих випадках, якщо на неї “найкдвали”, або кому-небудь з місцевої влади вона була незручною. Він мав власну думку й аргументовано її відстоював на будь-якому рівні.

Як уже згадувалось, у 70–80 роках ХХ століття на курортах України велося велике будівництво, підключалися до будівництва оздоровниць пайовики, забудовники-підприємства. І. Г. Шалковський особисто проводив планерки на великих пускових об'єктах, умів так організовувати будівництво, що усі, від рядового будівельника до керівника великого будівельного підрозділу, переймались відповідальністю за дотриманням термінів здачі об'єктів та якість робіт, що виконувались.

Українська республіканська рада з управління курортами профспілок була неодноразово переможцем Всесоюзного соціалістичного змагання колективів курортної системи Радянського Союзу.

Лобода Михайло Васильович

Президент Всеукраїнської асоціації фізіотерапевтів та курортологів, Перший віце-президент Всесвітньої федерації водолікування і кліматолікування (FEMTEC), голова Проблемної комісії “Санаторно-курортна реабілітація” при Вченій медичній Раді НАМН та МОЗ України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, заслужений лікар УРСР, член-кореспондент Національної АМН України, доктор медичних наук, професор.

Один з відомих вчених України та світу в галузі фізіотерапії, курортології та медичної реабілітації. 1963 Закінчив педіатричний факультет Харківського медичного інституту. Певне, на роду написано Михайлова Васильовичу керування людьми: молодий Лобода очолює студентські загони у суворому, сніжному Надимі – за Полярним колом (1971 р.) та на безкраїх неозорих просторах Тюмені (1973) під його орудою працює понад 2000 студентів майже з усіх вузів Харкова, в 40 лінійних будівельних загонах.

Трудовий шлях розпочав дільничним лікарем педіатром Лебединської центральної районної лікарні Сумської області, де проявив себе педіатром від Бога – йому легко вдавалося робити складні медичні процедури немовлятам. Потім працював заступником головного лікаря районної лікарні. З 1966 року – аспірант, асистент кафедри госпітальної педіатрії Харківського медичного інституту. Якщо у Вас палає світоч знань – дайте іншим запалити від нього свої лампади! Цей вогонь помітили у столиці.

Київ запрошує Михайла Васильовича на роботу. Кличе Київ в особі міністра охорони здоров'я В. Д. Братуся. З 1973 працює в Міністерстві охорони здоров'я на посаді заступника, а з 1976 по 1987 – начальник

Головного управління спеціалізованих санаторіїв Міністерства охорони здоров'я УРСР. Кажуть в житті не так важливе місце, де ти знаходишся, як наприм, у якому рухаєшся. Робота в Міністерства була благодатним ґрунтом для розвитку санаторно-курортної допомоги дітям. За його ініціативою в 1978 р. на базі Євпаторійського управління санаторіями створено ремонтно-будівельне управління, що безпосередньо проводить реконструкцію і ремонт дитячих здравниць у м. Євпаторії. З 1978 по 1985 рік було зроблено повну реконструкцію санаторіїв “Орлятко”, “Іскра”, “Сакко й Ванцетті”, “Батьківщина”, “Південний”, “Ювілейний”, “Зірочка”. Одним з перших залучає іноземні інвестиції на розвиток санаторію “Юність” (тепер “Женева”) у Трускавці та перетворює його на справді європейський. Одночасно викладає дитячі інфекційні хвороби у Київському медичному інституті ім. Богомольця. “Docendo discimus” – як писав Сенека (навчаючи, самі вчимося).

Захищає кандидатську дисертацію “Запалення легень у дітей раннього віку” (1966 р.), а потім і докторську “Профілактика туберкульозу у дітей в санаторних умовах” у Москві.

З перших годин аварії на Чорнобильській Атомній станції він поспішає на допомогу постраждалим працівникам. Вдень, і вночі у самому епіцентрі катастрофи – Чорнобілі та Прип'яті, що не могло не позначитися на його власному здоров'ї. За самовіддану працю був нагороджений орденом Трудового червоного прапора.

На початку 1987 його призначають Головою Української Республіканської Ради з управління курортами профспілок. Після правління пана Шалковського, якого справедливо вважали “Глибою” дехто сумнівався, чи підійме молодий 46-річний Лобода такий вантаж республіканського масштабу? І всі побачили, що на зміну “Глибі” прийшла “Гора” і вивела курорти України на нову орбіту. Гігантська імперія об’єнувала на той час понад 300 санаторно-курортних та допоміжних установ, більше 30000 людських доль – найбільша в Радянському Союзі – вимагала такого ж різновекторного підходу та свіжості ідей. Почав Михайло Васильович з вивчення резервів курортної системи. А вони були. Так народилася революційна на той час ідея створення

реабілітаційних відділень в санаторіях, максимального використання курортних факторів і матеріальної бази санаторіїв для лікування і оздоровлення чорнобильців, особливо дітей. А головне – вберегти від бажаючих зруйнувати. Це вдалося. І роль першої особи Правління АТ “Укрпрофоздоровниця” у цій справі – провідна.

Після розпаду СРСР треба було вміти враховувати момент і бути сміливим в рішеннях. Найсміливіше з них – переформатування 1992 р. “Укркурортради” в акціонерне товариство, яке очолив Михайло Васильович і утримував штурвал цього корабля під назвою “Укрпрофоздоровниця” в буреннову океані суспільних змін. Незважаючи на економічну кризу на пострадянському просторі, котра, безумовно, відбилась і на курортній системі, правління Акціонерного товариства не чолі з М. В. Лободою, робить здавалось би неможливе, щоб нарощувати матеріально-технічну базу санаторіїв, втілювати в практику найновіші досягнення медичної науки. Далеко за межами нашої держави лине слава Миргорода, Трускавця, Моршина, Південного берегу Криму, північного Причорномор’я, Закарпаття, Харківщини, Хмільника, Київщини. Заслуженого визнання у світі здобула система санаторно-курортної реабілітації хворих, що активно втілилась у кращих оздоровницях Товариства за ініціативи Михайла Васильовича.

Успіх роботи Акціонерного товариства в організації санаторно-курортної справи помітили і схвалили у Європі. На конгресі Всесвітньої федерації водолікування та кліматолікування (FEMTEC), що проходив 1997 року в Парижі, Михайла Васильовича обирають її Віце-президентом

Москва кілька років поспіль настійно запрошує його керувати курортами Союзу, але серце Михайла Васильовича належить Україні. Правду кажуть, “...вибрати не можна тільки Батьківщину!”

У 1997 р. на установчому З’їзді засновано Всеукраїнську асоціацію фізіотерапевтів та курортологів, ВАФК, і на чолі її стає професор Лобода. Мета Асоціації – об’єднати бальнеологічні заклади дійсно всіх відомств і підпорядкувань і вони з радістю потяглися до неї. Ніде правди діти, уміє він добирати кадри і зорганізувати роботу команди. Двері його кабінету завжди відкриті

і сам Михайло Васильович такий же щирий, відкритий, готовий вислухати і прийти на допомогу кожному. Душа людини – в її діях. І сьогодні люди тягнуться до нього зі своїми негараздами і Михайло Васильович допомагає кожному в силу своїх можливостей.

2002 року – М. В. Лободу обрано Народним депутатом. У Верховній Раді України обіймав посаду Голови комітету з питань охорони здоров’я, материнства та дитинства.

Депутатську роботу органічно поєднував з громадською – вивів своє дітище – Асоціацію – на найвищий міжнародний рівень: з 1998 р. ВАФК є членом (FEMTEC), а Михайло Васильович – її Перший віце-президент. Завдяки його головуванню досягнення наших вчених та спеціалістів без перебільшення засяяли на весь курортологічний світ (а до FEMTEC входять Італія, Андорра, Франція, Куба, Японія, Росія, Литва, Туніс, Китай, Угорщина, Казахстан, Туреччина, Словенія, Ізраїль, Південна Корея, та ін.) Справжній вчений гуртує науку навколо себе. Делегації кращих наших головних лікарів під проводом Михайло Васильович щороку виїздять на Міжнародні наукові конгреси і захищають честь курортної України, на рівні з Олімпійською збірною! Погляньмо лише на програми доповідей на Міжнародних конгресах FEMTEC – і гордість за українську курортології переповнє душу! Жодна країна світу не отримала скільки визнань її курортів, як “Кращих курортів світу за версією FEMTEC”: Закарпаття і Хмільник, “Парус” і Конча-Заспа – без протекції Михайлом Васильовичем, це було б абсолютно не можливим.

Не обійти увагою і його подвійницький труд на ниві плекання наукових кадрів, як Заступник голови експертної ради Вищої атестаційної комісії: скільки докторських, а ще більше кандидатських дисертацій захищено під щитом професора, члена-кореспондента Національної академії медичних наук України Лободи. Скільком вдячним послідовникам він дав путівку в життя – не перелічити. Він – Голова проблемної наукової комісії з питань курортології та фізіотерапії Міністерства охорони здоров’я України і Національної академії медичних наук України.

Основні напрямки наукової діяльності спрямовані на: розробку заходів по проведенню організації санаторно-курортної допомоги дітям, в т.ч. хворим на туберкульоз; наукове опрацювання раннього відновного лікування із застосуванням фізичних факторів; раціональне використання природних лікувальних ресурсів України; визначення потреби населення України в санаторно-курортному здоровленні та лікуванні; розробка принципів організації санаторно-курортної допомоги; вивчення механізму впливу на організм хворих природних і преформованих фізичних чинників; наукове обґрунтування медичної реабілітації вражених в наслідок Чорнобильської катастрофи.

М. В. Лобода є автором понад 200 наукових праць, в тому числі 14 монографій, кількох посібників. Серед них: “Первичный туберкулез у детей и его профилактика”, “Курортные ресурсы Украины”, “Санаторно-курортное лечение вагітных”, “Дитячі здоровниці України”, “Восстановительное лечение детей с частыми, рецидивирующими заболеваниями органов дыхания”, “Основы курортологии”, “Довідник з інфекційних хвороб у дітей”, “Медицинская реабілітація в педіатрії”, “Бальнеотерапія в кардіоангіології”, “Лікувальні грязі (Пелойди) України”, “Стандарти санаторно-курортного лікування”, Стандарти дитячого санаторного лікування” та ін.; кілька патентів на винаходи.

Держава високо оцінила діяльність М. В. Лободи, нагородила орденом “Трудового Червоного Прапора”, орденом “Знак пошани”, 5 медалями, Почесними грамотами Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України. У 2006 році вперше за всю історію робота групи фахівців на чолі з професором Лободою Михайлівною Васильовичем за реабілітацію вагітних в санаторно-курортних умовах отримала Державну Премію України в галузі науки і техніки. А 2010 році – згідно Указу Президента України – нагороджено “Орденом за заслуги” III ступеню. Але є ще щось значно вагоміше, непідвладне часові – це людська вдячність і добра слава.

Ми, всі хто працював і працює з Михайллом Васильовичем, вдячні долі за те, що дарував нам можливість трудитися в Золоту еру української курортології!

Колесник Едуард Олексійович

Кандидат медичних наук, заслужений лікар України.

1967 року Колесника Е. О., молодого фахівця, головного лікаря лікарні міста Ординське (Донецька область), запросили на посаду заступника голови з медичної роботи Слов'янської територіальної ради з управління курортами профспілок.

Перш за все, було взято курс на професійну підготовку і навчання медичних кадрів. Лікарі залучались до науково-практичної роботи.

1974 року Е. О. Колесник став головою Слов'янської територіальної ради з управління курортами профспіло. Потрібна була діяльна, енергійна людина: адже вийшла Постанова ВЦРПС “Про розвиток курортів Донбасу” (підготовлена не без ініціативи та участі “Словтерради”).

З того часу почалось відродження курортів Слов'янська і Слов'яногірська: будівництво унікальної Слов'янської грязелікарні на 120 тапчанів, санаторію “Ювілейний” на 500 місць, проведені реконструкція та благоустрій території Слов'янського курорту, розгорнулося будівництво загалькурортної газової котельні, реконструкція санаторіїв “Озерний” і “Шахтар”.

Адміністративна діяльність не завадила Е. О. Колеснику залишитися лікарем: ним була захищена кандидатська дисертація з проблем лікування спінальних травм. Основні положення її знаходять практичне застосування і сьогодні.

З 1979 по 2011 рік займав посади заступника керівника та керівника системи курортів профспілок України.

Сприяв розробці та виданню нормативної і правової документації в санаторно-курортній галузі.

Едуард Олексійович автор і співавтор багатьох книг і видань, присвячених курортології.

Голуб Таїсія Діомидівна

В 70–80-х роках минулого століття зробила великий внесок у розвиток медицини в санаторно-курортній системі. За її активної участі була створена потужна лікувально-діагностична база.

Т. Д. Голуб вражала знанням, причому до дрібниць, стану лікувально-оздоровчої роботи в санаторно-курортних закладах, умінням бачити шляхи вирішення тих чи інших питань, володіла почуттям перспективи. Вимагала фундаментальних знань справи від інших.

За її часи в українських оздоровницях, в одних із перших в Радянському Союзі, була реалізована ідея організації відділень санаторно-курортної реабілітації хворих після гострих станів (спочатку це були хворі після інфаркту міокарда). Між іншим, щоб придбати для таких відділень шведську установку ТРЕДМІЛ (пішохідна доріжка, обладнана електрокардіографом для зняття ЕКГ в динаміці під час руху), Т. Д. Голуб їздила на прийом безпосередньо до Міністра охорони здоров'я СРСР Є. І. Чазова.

З великим завзяттям вона особисто та керований нею лікувально-профілактичний відділ взялися за організацію сімейного відпочинку в кінці 70-х років. В закладах відпочинку для сімейних нарощувалась лікувально-оздоровча база, набувався досвід лікувальної роботи, щорічно проводились цікаві тематичні семінари, розроблялись відповідні методичні рекомендації. Врешті решт через 20 років майже всі ці заклади були реорганізовані в санаторії.

Вона була одною із ініціаторів впровадження в практику курортних закладів обчислювальної техніки. В Києві, Одесі, Ялті, а пізніше і на інших курортах були створені обчислювальні центри. Перший семінар проводився з участю академіка Глушкова. Як один із результатів використання ЕОМ, в 1980 році була закінчена дуже важлива для курортної системи робота по упорядкуванню рецептури

та визначеню біологічної цінності страв, що використовувались в оздоровницях, і видана для практичного користування їх картотека.

Все, за що бралась Таїсія Діомидівна, науково обґрунтовувалось. Постійно цікавилась останніми досягненнями медичної науки і техніки. Завжди була у колі вчених. Частими гостями в її кабінеті були професор Пелещук А. П. (терапія), професор Проскура О. В. (урологія), професор Панченко Д. І. (неврологія), професор Громашевська Л. Л. (біохімія), професор Малихіна Р. М. (гінекологія), професор Вельковський Д. Л. (психотерапія), професор Каневський Г. Л. (фізіотерапія), тоді ще молодий нині академік Пиріг Л. А., вчені-курортологи професор Богуцький Б. В., професор Серебріна Л. О. та ін. Вирішувались питання впровадження в практику оздоровниць досягнень медичної науки і техніки, шляхи підвищення якості медичного обслуговування, розширення спектру медичнізм послуг тощо.

Т. Д. Голуб ініціювала та проводила особисто змістовні науково-практичні конференції та семінари.

У фахівцях цінила професіоналізм і порядність. Ерудиція та почуття гумору робили її цікавою у товаристві.

З усіх питань мала свою думку і не боялась її висловити. Її поважали не тільки медичні працівники, але й працівники суміжних служб, до її думки прислухались і в Центральній, і в республіканській, і в територіальних радах з управлінням курортами профспілок.

Думки великих:

Треба підчинятись істині, а не більшості. (Б. Кастильйоні)

Чим ідея вагоміша, чим більше вона вимагає жертв, тим, як не дивно, легше їх приносити. (Ю. Сенкевич)

А все, що було написане раніше, написано нам в настанову.

(Апостол Павло. Рим. 15, 4.)

Фісенко Людмила Іванівна

Доктор медичних наук, старший науковий співробітник.

Пройшла трудовий шлях від лікаря санаторію до заступника голови правління ЗАТ (ПрАТ) “Укрпрофоздоровниця” з медичних питань.

Зарекомендувала себе як енергійний та серйозний організатор. За участю Фісенко Л. І. в санаторно-курортних закладах профспілок створена мережа відділень медичної реабілітації хворих

після стаціонарного лікування. За її участю розроблено програму раннього відновлювального санаторного лікування хворих на інфаркт міокарда шляхом створення чотирьох лікувальних комплексів, які складаються з традиційного санаторного лікування, медикаментозної терапії, кінезітерапії, бальнеотерапії та засобів апаратної фізіотерапії. Впроваджена у відділеннях реабілітації хворих, що перенесли гострий інфаркт міокарда. Була підтверджена ефективність використання магнітотерапії за розробленими режимами і параметрами у осіб, які перенесли інфаркт міокарда, та мають супутню артеріальну гіпертензію.

Докторська дисертація Л. І. Фісенко присвячена питанням патогенетичного обґрунтування комплексного відновлювального лікування хворих на інфаркт міокарду на санаторному етапі з використанням фізичних чинників.

Л. І. Фісенко брала участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій, з'їздів, симпозіумів, має понад 200 наукових праць, автор або співавтор 11 монографій, підручників та посібників.

Коломієць Олександр Андрійович

Відповідальний працівник апарату управління курортами профспілок України.

Зробив свій внесок у вдосконалення організації харчування в санаторно-курортних закладах, розробку та впровадження нормативної і методичної документації для курортної галузі, стандартів (протоколів) та сучасних технологій санаторно-курортного лікування та обслуговування.

В кінці 70-х років минулого століття був організатором створення та виконавцем єдиної (уніфікованої) для всіх оздоровниць картотеки страв, де були зібрані та упорядковані на базі чинних технологічних нормативів рецептури страв для раціонального та дієтичного харчування, що використовувались в санаторно-курортних закладах різних регіонів України. Підготував до видання книгу “Організація харчування в санаторно-курортних закладах” у двох частинах (“Офіційні документи” та “Картотека страв”).

Зважаючи на те, що в Україні не було посібника, за яким би студенти медичних навчальних закладів могли освоювати курс санаторно-курортного лікування, ініціював та був організатором видання підручника “Основи курортології”, який і вийшов друком 2003 року (за редакцією М. В. Лободи, Е. О. Колесника).

Коли з набуттям Україною самостійності виникла нагальна потреба у наявності галузевих нормативних та методичних документів щодо регламентації діяльності санаторно-курортних закладів, охорони та раціонального використання природних лікувальних ресурсів, був організатором підготовки та видання збірника “Методичні рекомендації з санаторно-курортного лікування”, таких посібників, як: “Показання та протипоказання щодо санаторно-курортного лікування”, “Рекомендовані стандарти санаторно-курортного лікування”, “Медична реабілітація хворих в

санаторно-курортних закладах ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”, “Оптимізовані комплекси медичної реабілітації в санаторно-курортних закладах”, “Мінеральні води України”, “Використання кліматичних факторів в санаторно-курортних закладах”, “Лікувальна фізкультура в санаторно-курортних закладах”, “Фізіотерапія. Організація роботи фізіотерапевтичних кабінетів в санаторно-курортних закладах”, “Організація культурно-масової роботи в санаторно-курортних закладах”, “Санаторій. Медична діяльність. Маркетинг”, довідників “Здравниць профсоюзов України” та “Курорти України: минуле та сучасність” та ін. У час, коли бездуховний кіберпростір, здається замінює собою спілкування з серцями читачів, особливо цінується живе, точне і гостре слово, а воно завжди було на вістрі пера у Олександра Андрійовича.

Автор багатьох науково-практических робіт, методичних рекомендацій та відомчих інструкцій з різних питань санаторно-курортного обслуговування. Брав активну участь в організації та проведенні науково-практических конференцій та інших заходів з питань санаторно-курортного лікування та обслуговування.

Керімова Інна Миколаївна

Інженер-технолог з харчування. Керівник Центральної санітарно-технологічної харчової лабораторії системи санаторно-курортних закладів профспілок України.

Велика заслуга І. М. Керімової в проведенні заходів з удосконалення організації харчування та підвищення до сучасних вимог якості обслуговування (сервісу) в санаторно-курортних закладах, впроваджені в оздоровницях сучасних форм організації харчування, створені та практичній реалізації системи навчання та підвищення кваліфікації працівників сфери харчування, розробці та впроваджені в практику оздоровниць нормативів харчування, які відповідають вимогам санаторно-курортного лікування.

Петраш Світлана Петрівна

Відповідальний працівник апарату управління курортами профспілок України, кандидат медичних наук.

Зробила значний внесок в становленні та вдосконаленні педіатричної служби в санаторно-курортних закладах.

Тривалий час була секретарем атестаційної комісії при ЗАТ (ПрАТ) “Укрпрофоздоровниця”.

Антоненко Іван Федорович (1937–2009)

Відповідальний працівник апарату управління курортами профспілок України. Розробив систему показників та методику аналізу медичної діяльності санаторно-курортних закладів.

Після прийняття Кабінетом Міністрів України постанови “Про затвердження Порядку державної акредитації закладу охорони здоров’я” провів значну організаційну та практичну роботу щодо виконання цієї постанови в санаторно-курортних закладах.

Місцеві органи управління та санаторно-курортні заклади

Аксентійчук Богдан Іванович
(1949–2010)

Доктор медичних наук, заслужений лікар України.

З 1978 року – лікар-ординатор урологічного відділення санаторію “Кристал” (курорт Трускавець). 1980 року очолив урологічне відділення. 1994 року Б. І. Аксентійчук обирається головою правління ЗАТ ЛОЗ “Трускавецькурорт”

2007 року переведений на посаду керівника оздоровниць профспілок на курорті Моршин.

За час його керівництва на курорті Моршин була закінчена реорганізація управління курортними закладами профспілок, проведені значні роботи з розширення та укріплення матеріально-технічної, лікувально-діагностичної та гідромінеральної бази профспілкових оздоровниць.

1996 року захищає кандидатську дисертацию на тему “Моніторинг складу органічних речовин та бальнеоактивності води “Нафтуся” Трускавецького родовища”.

В дисертациї відображені результати тривалого синхронного моніторингу складу органічних речовин води всіх свердловин

Трускавецького родовища “Нафтусі” і зумовленої ними її бальнеоактивності. Вперше показано суттєві відмінності між бальнеоактивністю води різних свердловин, а також значні коливання бальнеоактивності води кожної окремої свердловини (аж до повної втрати) в процесі їх експлуатації, що зумовлено коливаннями вмісту окремих груп органічних речовин.

2004 року захищив докторську дисертацию “Роль сечової кислоти в реалізації лікувальних ефектів бальнеофакторів курорту Трускавець (клініко-експериментальне дослідження)”.

Дисертація присвячена обґрунтуванню патогенетичного використання бальнеофакторів курорту Трускавець в комплексному лікуванні хворих на урологічну та гастроenterологічну патологію на основі корегування стану обміну сечової кислоти.

За матеріалами дисертації видано монографію “Фізіологічна активність сечової кислоти та її роль у механізмі дії води “Нафтуся”.

Богдан Іванович багато років працював на громадських засадах аудитором FEMTEC – Всесвітньої федерації водолікування та кліматолікування.

Думки великих:

Лікар-філософ подібний до Бога. (*Гіппократ*)

У лікаря має бути зір орла, руки дівчини і серце лева. (*Авіценна*)

Лікарям вибачають те, що не вибачають іншим і не прощають того, що прощають іншим. (*Сад житейських мудростей*)

Андрієнко Олександр Іванович

Кандидат медичних наук, заслужений лікар України.

2002 року очолив санаторій “Ново-московський”. За його керівництва проведені масштабні роботи з розвитку санаторію. Зокрема, проведена реконструкція спальних корпусів, де створені житлові умови з усіма зручностями, єдальні та інженерних мереж, благоустрій території та лікувального пляжу, введені в дію курортна поліклініка, бювет мінеральної води, котельня та ін. Санаторій став багатопрофільною оздоровницею. Крім хворих гастроентерологічного та ендокринологічного профілів, в санаторії лікуються хворі на кардіологічні та неврологічні захворюваннями і з наслідками опіків.

В санаторії створена потужна лікувально-діагностична база, представлена курортною поліклінікою з фізіотерапевтичним відділенням, грязебальнеолікувальницею, бюветом мінеральної води з фітобаром. Відкріті кабінети стоматологічний, гірудо- та апітерапії, рефлексотерапії, психологічного розвантаження, тренажерна зала, лікувальний пляж та ін.

Оздоровниця співпрацює з профільними кафедрами Дніпропетровської державної медичної академії та інституту гастро-ентерології. На базі санаторію проводяться науково-практичні конференції з актуальних питань санаторно-курортного лікування.

Апостолюк В'ячеслав Вікторович (1923–1993)

Один з перших дослідників мінеральних вод Тернопілля: Микулинецької і Густинської, науковець, педагог, засновник Микулинецької обласної фізіотерапевточної лікарні, дослідник Конопківської мінеральної води і торфових грязей.

1964 року захистив кандидатську дисертацію на тему “Лікувальні властивості торфових грязей Тернопільської області”. Автор понад 50-ти наукових праць на цю тему, зокрема про цілющі властивості Конопківської мінеральної води, яку згодом назвали “Микулинецькою Мацестою”, та торфових грязей.

Як доцент Тернопільського медичного інституту (нині медичний університет ім. Горбачевського) підготував надійну зміну – ціле покоління фахівців-наступників.

Думки великих:

Сила розуму ніколи не заспокоїться, завжди йтиме вперед, все далі, до непізнаних істин. (*Дж.Бруно*)

Що для одного – помилка, те для іншого – вихідні дані. (*Ціцерон*)

Розум полягає не лише в знаннях, а й в умінні застосовувати їх на ділі. (*Аристотель*)

Афанасьєва Раїса Дмитрівна (1940–1995)

Заслужений лікар України

1985 року приступила до роботи на посаді головного лікаря санаторію “Гопри” (м. Гола Пристань Херсонської області). До цього 10 років працювала заступником головного лікаря з медичної частини в цьому санаторії.

Спадок Р. Д. Афанасьєвій достався тяжкий. Санаторій занепав, матеріальна база застаріла, умови проживання і лікування хворих не відповідали потребам часу. Єдиним шляхом для розвитку санаторію було залучення підприємств-забудовників і дольовиків. І Раїса Дмитрівна активно взялася за цю нелегку справу. В другій половині 80-х і першій половині 90-х років санаторій пережив етап відродження. Були реконструйовані поліклініка та їdalня, низка старих приміщень перетворені в клуб, залу ЛФК, кабінети механотерапії і масажу. Побудована нова господарська зона санаторію.

На території санаторію з'явились відділення зв'язку і побутовий павільон (перукарня, ремонт взуття, кафе).

Інтенсивного розвитку набув і лікувальний процес. Після реконструкції поліклініки відкриті нові лікувально-діагностичні кабінети, облаштовано стоматологічну службу. Проведено капітальний ремонт водогрязелікувальниці.

Значна увага була приділена охороні і раціональному використанню природних курортних ресурсів: винесені на місцевість межі округу і зон санітарної охорони курорту, огорожено залізобетонними плитами лікувальне озеро, закладено новий “Парк Пам’яті”.

Лікарі почали активно займатись науково-практичною діяльністю, встановлені ділові стосунки з науковими працівниками Одеського медичного інституту і Одеського НДІ курортології.

Часи змінилися. Але якби не попередня праця з розвитку оздоровниці, навряд чи витримав всі скрути санаторій “Гопри”.

Сьогодні бальнеогрязевий курорт-санаторій “Гопри”, з унікальними сульфідно-моловими грязями і хлоридною натрієвою ропою озера Солоне, керований заслуженим лікарем України **Самойленко Валентиною Іванівною**, відомий далеко за межами України.

Здравниця володіє відповідною профілю лікувально-діагностичною базою, що постійно оновляються і вдосконалюється. Працюють діагностичні служби, є сучасні водогрязелікарня, фізіотерапевтичне відділення з усією сучасною електро-, світло- і мікрохвильовою апаратурою, відділення лікувальної фізкультури з залами для групових занять і механотерапії, масажні кабінети, кабінети нетрадиційної медицини, стоматологічний кабінет.

Думки великих:

Щоб стати лікарем, слід бути бездоганною людиною.

(Д. С. Самойлович, видатний російський, український лікар, фундатор епідеміології в Росії)

Лікарям не завадило б хворіти частіше: від цього вони розумішають і добрішають. *(Д. Дідро)*

Багато хто кличе лікаря у той час, як усе, що їм потрібно – це увага.
(Д. Карнегі)

Безпалий Микола Олександрович

Заслужений лікар України. Головний лікар санаторію “Сосновий Бір”. Працює в санаторії з 1973 року. Керує оздоровницею з 1979 року. Унікальність здравниці забезпечується, насамперед, цілющим кліматом, настоящим хвоєю, лікарськими травами і життєдайною водою екологічно чистої зони.

За його господарювання зведено водолікарню і поліклініку, проведено капітальний ремонт споруд санаторію,

телефонізовано усі спальні корпуси, створено сучасний лікувально-оздоровчий комплекс з критим басейном, спортивними залами. У 2010 році відкрито відділення підводної тракції хребта за методом В. В. Мартинова та кінезотерапії.

На сьогодні санаторій “Сосновий Бір” має сучасну лікувально-діагностичну базу. Хворі можуть пройти різноманітні обстеження: ендоскопію, ультразвукову- та нейродіагностику; реовазографію та допплерографію судин; денситометрію кісткової тканини, капіляро- та ректороманоскопію та інше.

Понад 30 років його заступником є лікар від Бога **Вірченко Володимир Вікторович**. Фахівці оздоровниці творчо застосовують новітні методи лікування, зокрема оригінальну розробку академіка **Таршинова Ігоря Вікторовича** – пневмо-вакуум-пресинг на базі апаратного комплексу “Біорегулятор”, який не має аналогів в СНД.

Березанська Таїсія Дмитрівна

Заслужений лікар України, відмінник курортів профспілок, Почесний громадянин м. Очакова, ветеран праці санаторно-курортної галузі.

Працює в системі курортів профспілок з 1976 року. Спочатку на посаді головного лікаря, а з 2000 року – заступника головного лікаря з медичної частини та першого заступника головного лікаря ДП ”Очаківське об’єднання санаторно-курортних закладів” ЗАТ ”Укрпрофоздоровниця”.

За період трудової діяльності в оздоровниці Березанська Т. Д. зарекомендувала себе вмілим організатором курортної справи, грамотним лікарем, принциповим і вимогливим керівником.

За роки роботи в об’єднанні нею зроблено чимало для розвитку і благоустрою оздоровниці, особливо в перепрофілюванні пансіонатів відпочинку “Очаків” у санаторій для дітей з батьками і “Прибій” – у пансіонат з лікуванням. Під її керівництвом та за її безпосередньою участю створена сучасна медична база санаторію: відкрите лікувально-діагностичне відділення з усіма необхідними кабінетами, обладнаними новітньою медичною апаратурою у відповідності з профілем оздоровниці, побудовані водолікувальниця з відділенням на 12 ванн та кабінетом гідропатії, сауна з басейном, клуб з бібліотекою, магазин, поштове відділення, кафе “Відпочинок”, складські приміщення, надбудови третіх поверхів двох спальніх корпусів та ін. Проведена реконструкція санаторія “Очаків” для роботи в зимовий період та покращення умов проживання відпочиваючих дорослих і дітей.

Білій Олександр Іванович

Заслужений лікар України.

Головний лікар санаторію “Озерний”
(м. Кремінна Луганської області).

Особисто причетний до становлення
санаторію “Озерний”, який 1986 року
організовано на базі одноіменного
будинку відпочинку.

Того ж року О. І. Білій був переведений
на посаду заступника головного
лікаря з медичної частини, а 1993 р.
призначений головним лікарем
санаторію “Озерний”.

Під керівництвом О. І. Білого санаторій “Озерний” не тільки
зберіг себе в період економічної скруті, але й досяг значних успіхів
у своєму технічному та функціональному розвитку.

Нині це багатопрофільна оздоровниця, де лікуються хворі на
захворювання серцево-судинної та нервової систем, органів
дихання, опору та руху, шлунково-кишкового тракту, порушень
обміну речовин (як супутньої патології).

Має потужну лікувально-діагностичну базу, обладнану сучасною
медичною технікою та апаратурою. Гордістю санаторію є басейн з
каскадним душем та мінеральною “срібною” водою.

Літом на лісовому озері функціонує лікувальний пляж.

Відпочиваючі проживають у двомісних номерах з усіма
зручностями, є номери підвищеної комфортності та номери “Люкс”.

Автор та співавтор більше 40 друкованих робіт з питань
санаторно-курортного лікування.

В листопаді 2006 р. О. І. Білій виступав з доповідями з питань
курортного лікування на 59-й Генеральній Асамблей “ФЕМТЕК” та
міжнародному науковому конгресі в Іспанії.

Нагороджений Орденом Святого рівноапостольного князя
Володимира III ступеня.

Буділов Володимир Якович (1917–1974)

Голова новствореної Прикарпатської територіальної ради з
управління курортами профспілок (м. Моршин Львівської області)
з 1965 по 1968 рік. В цей період розпочалося проектування (1965 рік)
та будівництво бальнеогрязеозокеритолікарні, бювету мінеральних
вод на 6000 одноразового відвідування, Палацу культури курорту
Моршин на 600 місць, а також житлове будівництво, перша черга
якого була введена в експлуатацію наприкінці 1966 року.

1967 року до весняно-літнього сезону був збудований сезонний
пансіонат “Озерний” на 320 місць.

Думки великих:

Немає нічого винахідливішого за природу. (*Ціцерон Марк Туллій*)

Самотність, як стан, не підлягає лікуванню. (*Ф. Раневська*)

Неможна зцілювати тіло, не зцілюючи душу. (*Сократ*)

Вайсфельд Даниїл Наумович (1931–1998)

Лікар-невропатолог курортної поліклініки курорту Куюльник, заступник головного лікаря з медичної частини одного з найбільших санаторіїв цього курорту – санаторію ім. Леніна. З 1967 року і до кінця своїх днів працював заступником головного лікаря з науково-методичної роботи одного з найвідоміших в Україні санаторіїв – “Лермонтовського”.

Інтереси і напрямки роботи Д. Н. Вайсфельда були надзвичайно різноманітні. Він стояв біля витоків створення реабілітаційних відділень на курортах. Один з перших усвідомив можливості курортної реабілітації хворих, що перенесли мозковий інсульт. Ним було створене в санаторії “Лермонтовський” одне з перших відділень медичної реабілітації цих хворих.

Д. Н. Вайсфельд прекрасно знав питання курортології, особливо грязелікування. Його монографія, присвячена проблемам застосування лікувальних грязів, дотепер залишається одним з найзмістовніших праць у цій області.

Його наукові інтереси охоплювали різні галузі медицини, але в першу чергу вони стосувалися неврології і зокрема такої складної складової неврології, як захворювання вегетативної нервової системи. На цю тему була написана одна з його монографій і багато статей. Ним було опубліковано низку робіт в областях нейрокардіальних порушень та використання лікувальних фізичних факторів при захворюваннях нервової системи. В кінці 90-х років Д. Н. Вайсфельд працював над зовсім новою проблемою інформаційної теорії дії фізичних факторів.

Д. Н. Вайсфельд щедро передавав свій досвід працівникам оздоровниць, вчив своїх молодих колег. Але насамперед він був Лікарем. Уважним, глибоко освіченим, безкорисливим. Багато його колишніх пацієнтів зобов’язані йому своїм здоров’ям, а часом навіть і життям.

Владимиров Олександр Аркадійович

Доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України.

З 1981 по 1986 рік – завідувач терапевтичним відділенням, заступник головного лікаря з медичної роботи санаторно-курортного об’єднання “Куюльник” (Одеса), з 1987 року керівник клінічного санаторію “Жовтень” ЗАТ “Укрпрофоздоровниця” (м. Київ). Безпосередньо за його участю в санаторії відкрито 6 реабілітаційних відділень. На базі санаторію працює відділ ранньої курортної реабілітації Українського НДІ медичної реабілітації та курортології; кафедра медичної реабілітації, курортології та фізіотерапії і кафедра спортивної медицини та валеології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика.

2010 року О. А. Владимиров обраний завідувачем кафедри медичної реабілітації, курортології і фізіотерапії НМАПО імені П. Л. Шупика. Сфераю його науково-практичної діяльності є розробка та впровадження у практику нових методів курортної терапії хворих з патологією серцево-судинної, нервової та опорно-рухової систем, з наслідками травм органів опори та руху, після оперативних втручань на печінці та підшлунковій залозі, вагітних з екстрагінетальною патологією.

За наукову розробку, організацію та впровадження системи санаторно-курортного оздоровлення і лікування вагітних О. А. Владимиров, М. В. Лобода та **Н. І. Владимирова** (зав. відділом реабілітації вагітних з екстрагінетальною патологією клінічного санаторію “Жовтень”) отримали Державну премію України в галузі науки і техніки.

О. А. Владимиров – автор та співавтор біля 100 науково-практических робіт, в т. ч. 8 монографій, 4 навчально-методичних посібників та 15 методичних рекомендацій. Має 12 патентів (авторських свідоцтв) на винаходи.

Варивода Іван Михайлович

Кандидат медичних наук, заслужений лікар України, відмінник охорони здоров'я СРСР і курортів профспілок. Одна з визначних постатей в організації і розвитку курортної справи на Прикарпатті.

З санаторно-курортною системою пов'язав свою діяльність в 1957 році, коли був прийнятий на посаду лікаря-ординатора санаторію № 3 в Моршині, а у вересні 1960 року був призначений головним лікарем цього санаторію.

Своєму становленню як керівника завдячує двом головним лікарям курорту Моршин: **В. Г. Денисюку**, майбутньому доктору медичних наук, професору, завідувачу кафедри Івано-Франківського медінституту і **П. Й. Величківському**, канд. мед. наук, заслуженому лікарю України, пізніше керівнику одного з великих відомчих санаторіїв.

1963 року І. М. Варивода, відмовившись від запропонованої йому посади головного лікаря загальнокурортної водогрязелікувальниці, займає посаду заступника головного лікаря з організаційно-методичної роботи новоствореного базового санаторію "Мармурний палац".

З цього часу на курорті активізується наукова діяльність. Зокрема, вивчалася лікувальна дія різних розведень мінеральної води джерела № 1 в комплексі курортної терапії захворювань органів травлення. Були вдосконалені методики лікування, уточнені показання та протипоказання для лікування моршинськими водами, внесені в перелік показаних для лікування хворі, які перенесли оперативні втручання на органах травлення, та після перенесеного вірусного гепатиту. Великий внесок в вирішення цих питань зробили вчені Івано-Франківського медичного інституту професори **П. М. Вакалюк, В. Г. Денисюк, Н. М. Середюк**, працівники курорту, в тому числі І. М. Варивода.

Під керівництвом І. М. Вариводи при базовому санаторію створюється експериментальна лабораторія з віварієм, де спільно зі вченими Івано-Франківського медінституту проводиться детальне і глибоке вивчення механізму дії моршинських мінеральних вод на функції шлунку в нормі і при патології (виразковій хворобі). В результаті за участю лікаря **Костирка М. В.** на курорті Моршин започаткувалось застосування у хворих на виразкову хворобу шлунку і дванадцятипалої кишki мінеральної води джерела № 1 в розведенні 3,5 г/л (Б-М).

1965 року І. М. Варивода призначається на посаду заступника, а 1971 року – головою Прикарпатської територіальної ради з управління курортами профспілок. В склад її входили санаторно-курортні заклади шести західних областей України – Львівської, Рівненської, Волинської, Івано-Франківської, Тернопільської і Чернівецької.

Тут і проявився талант І. М. Вариводи як енергійного, активного, прогресивного керівника. В кінці 60-х і в наступні роки здійснюються низка заходів з переведення сезонних оздоровниць на цілорічне функціонування, проекуються і будуються нові санаторії "Пролісок", "Лаванда", "Горинь", об'єкти загальнокурортного призначення в Моршині (Палац культури, бювет мінеральних вод, бальнеогрязеозокеріtolікарня), здійснюється реконструкція низки спальних корпусів у санаторіях за рахунок коштів забудовників і пайовиків, розвивається матеріальна база санаторіїв "Любінь Великий", "Немирів", "Черче", "Львів".

В кінці 90-х років минулого століття в Моршині працювали санаторії системи профспілок "Дністер", "Лаванда", "Перлина Приарпаття", "Черемош", "Троянда", "Світанок", "Пролісок".

Кількість місць в санаторно-курортних закладах збільшилась майже на 2 тисячі і загальний ліжковий фонд в оздоровницях курорту перевищив 4 тисячі.

Починаючи з 1975 року проводилася значна робота з удосконалення лікувально-діагностичної діяльності санаторно-курортних закладів на основі сучасних досягнень медичної науки і

техніки, укріплення її матеріальної бази, поглиблення співпраці з медичними вузами Прикарпаття. До наукових пошуків було залучено багато лікарів-практиків.

1978 року за безпосередньою участю Вариводи І. М. на базі санаторію “Любінь Великий” було організовано одне з перших в системі курортів профспілок реабілітаційне відділення для хворих, що перенесли інфаркт міокарду

Для подальшого розвитку курорту виникла потреба в проведенні ґрунтовного дослідження запасів мінеральних вод та лікувальних грязей, а також пошук нових родовищ. Великий внесок у вивчення гідромінеральної бази курорту у перші повоєнні роки зробили співробітники спеціально створеної лабораторії, якою керував доктор хімічних наук **Ф. П. Горбенко**. Біологічний, фізико-хімічний, бактеріологічний та експериментальний відділи лабораторії разом з хімічним відділенням Українського НДІ курортології досліджували склад, фізичні властивості, умови походження та формування мінеральних джерел та лікувальної грязі.

Було встановлено гідрохімічний режим джерел, визначені умови експлуатації, а також розроблені нові науково обґрунтовані рекомендації щодо застосування різних розведень лікувальних вод з ропи джерела № 1 і свердловини № 6, які і зараз не втратили своєї актуальності. Працівники клінічного відділення і лікарі-практики курорту О. Ю. Пилькевич, Л. М. Лесик, А. Г. Гладштейн, Г. К. Бутвін, С. Ф. Кубишин, Л. А. Пиріг, П. І. Величковський та інші під керівництвом Одеського НДІ курортології та у співпраці зі вченими Івано-Франківського та Львівського медичних інститутів (професорів П. М. Вакалюка, Я. В. Боріна, Н. Н. Кравця, П. Ф. Попелюка) займалися вивченням впливу на організм людини моршинських мінеральних вод та лікувальних грязей.

Галаченко Олександр Олександрович

Кандидат медичних наук, доцент, заслужений лікар України.

Зробив внесок в розвиток санаторію “Сокілець” та “Авангард” (Вінницька обл.)

Після призначення керівником представництва ЗАТ “Укрпрофоздоровниця” на курорті Хмільник та санаторію “Хмільник” Галаченко О. О. гідно передавши кращі традиції закладу. Активно працює над модернізацією лікувально-діагностичної бази санаторію, системно здійснює заходи з покращання комфорності та сервісного обслуговування пацієнтів, впровадження енергозберігаючих технологій, благоустрою території та ін.

Велику увагу приділяє впровадженню в практику оздоровниць сучасних досягнень медичної науки і техніки.

Нагороджений Почесними грамотами Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Міністерства охорони здоров’я України, “Знаком Пошани” Міністерства праці та соціальної політики України, нагрудними знаками “Профспілкова відзнака”, “Відзнака Укрпрофоздоровниці”.

Автор 65 друкованих праць, співавтор 7-ми монографій та 3-х навчально-методичних посібників, має 2 патенти на винахід.

Депутат Вінницької обласної Ради. Голова постійної комісії обласної Ради з питань соціального захисту, зайнятості населення та охорони праці. Член виконавчого комітету Хмільницької міської ради.

Герасименко Лілія Петрівна

Заслужений лікар України, "Відмінник охорони здоров'я".

В системі курортів України працює з 1972 року. З 1990 по 2011 рік – Генеральний директор Київського міського дитячого санаторно-курортного об'єднання.

Зробила значний внесок в розвиток дитячих санаторіїв, виконання Національної програми "Діти України" та комплексної медичної програми "Здоров'я киян".

За ініціативи Лілії Петрівни та за її клопотанням до мережі дитячих санаторіїв міста Києва були передані з державної власності 4 санаторії в Криму та один в Пущі Водиці. Санаторії Об'єднання мають добре обладнану фізіотерапевтичну базу та сучасне медичне обладнання, працює висококваліфікований медичний персонал.

За період існування дитячого санаторного Об'єднання в його оздоровницях було проліковано понад 500 тис. хворих дітей м. Києва, в основному дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей, інвалідів, сиріт та напівсиріт.

Об'єднання тісно співпрацює з вченими профільних вузів та науково-дослідних закладів, щорічно проводить науково-практичні конференції з актуальних проблем санаторно-курортного лікування дітей.

Л. П. Герасименко – член Міжнародної асоціації курортологів та фізіотерапевтів. Голова Київського міського осередку Всеукраїнської громадської організації "Жінки та діти України". Нагороджена орденами "Знак пошани", Княгині Ольги III ступеня, медаллю "За доблесний труд", має Подяку Президента України.

Гольденберг Наум Якович

Кандидат мед. наук, Почесний професор Вінницького державного університету імені М. І. Пирогова, академік НАУ з проблем людини, академік Нью-Йоркської академії наук.

1954–2004 р.р. – головний лікар Хмільницької Дорожньої клінічної лікарні № 2 (нині Медичний центр реабілітації залишниковів Південно-Західної залізниці), лікувального закладу курортного типу.

1952 року на базі місцевого джерела радонової мінеральної води у Хмільнику була відкрита лінійна лікарня. Але тут справи не ладились, чим був стурбований тодішній начальник Південно-Західної залізниці Герой Праці Петро Кривоніс. І він приймає рішення – кинути на прорив Н. Я. Гольденberга. Отже, з 23 лютого 1954 року веде лік радонова епопея протеже Кривоноса. Убогу спадщину він прийняв: маленький двоповерховий спальний корпус на 20 ліжок, гараж, склад, автомашину "полуторку" та однокінну підводу, якою підвозили хліб, молоко, питну воду. Ванні хворі одержували по-сусіству в обласній водолікарні, в незручні ранкові та вечірні години. За іронією долі на цій же території робітники промартілі цілодобово клепали корита для колгоспних свиней. Гул часом такий стояв, що аж у вухах дзвеніло, а вночі відблиски електрозварки не давали пацієнтам заснути.

Домагається закриття промартілі, оббиває пороги кабінетів високопосадовців Москви, Києва, просить фінансової підтримки, укладає угоду про очистку русла Південного Бугу, будівництва водозахисної дамби. Нерідко виступає в ролі виконроба, архітектора, меліоратора, садівника.

За короткий термін було відкрите ванне відділення, побудовані три спальні корпуси, клуб-їдальння, АТС. На території лікарні забило

перше радонове джерело. Про парк оздоровниці, що розкинувся на 24 гектарах, часто кажуть “Мала Уманська “Софіївка”. Відкритий у 1967 році, він одразу ж удостоївся статусу пам’ятника садово-паркового мистецтва. Це – рукотворне диво, один із куточків раю на подільській землі.

1985 року оздоровниця збагатилася шестиповерховим лікувально-діагностичним корпусом. Це храм здоров’я єврорівня, де використовується новітня вітчизняна і зарубіжна апаратура, розроблюються прогресивні методики виявлення недугів та ефективної боротьби з ними. Тут діє оригінальний за архітектурою критий двір і зимовий сад зі скульптурами, художніми полотнами. Запрацював оснащений за останнім словом техніки б’ювет мінеральної води.

З-під пера Н. Я. Гольденберга вийшло понад сто науково-практичних робіт, зокрема монографія “Курорт Хмільник”.

Має нагороду – орден від Президента України “За заслуги” III ступеня.

Гребельник Микола Тимофійович

Кандидат медичних наук, заслужений лікар України.

Головний лікар санаторію “Псьол” (смт. Велика Багачка, Полтавська область).

Сфера практичної діяльності та наукових інтересів – гастроентерологія та нефрологія в курортології.

Вивчав вплив “Великобагачанської” мінеральної води на перебіг хронічного пілонефриту. Захистив кандидатську дисертацію на цю тему.

Нагороджений вищою відзнакою Фонду міжнародних премій – орденом Миколи Чудотворця (за визначний вклад у примноження добра на землі).

Думки великих:

Бути, а не здаватися – девіз, який має носити в своїм серці кожен громадянин, що любить свою Вітчизну! Служити правді – в науці і в житті. Бути людиною. (М. І. Пирогов)

Без здорового глузду всі правила ненадійні. (М. І. Пирогов)

Майбутнє за медициною профілактичною. Вона, йдучи пліч-о-пліч з лікувальною, принесе незаперечну користь людству. (М. І. Пирогов)

Думки великих:

Люди хворіють не тільки від голоду, а й від переїдання. (А. М. Соколов)

Корисно нагороджувати душу горем, а шлунок – голодом. (Плутарх)

Григор'єв Микола Миколайович (1906–1988)

Організатор курортної справи в м. Євпаторії (Автономна Республіка Крим).

В роки Великої вітчизняної війни М. М. Григор'єв – учасник партизанського руху. В 1953 був призначений на посаду директора Євпаторійського курортного управління.

З передачею в 1960 році госпрозрахункових санаторіїв у ведення профспілок, М. М. Григор'єв переведений на посаду начальника новоствореного Євпаторійського територіального курортного управління профспілок, куди входили курорти: Євпаторія, Саки, Феодосія, Судак.

Важко переоцінити заслуги цієї людини в розвитку курортів Криму. З ім'ям М. М. Григор'єва пов'язані становлення і початок інтенсивного розвитку Євпаторійського курорту в післявоєнні роки, коли були відновлені старі і почате будівництво нових санаторно-курортних закладів. Джерела мінеральних вод в Саках і в Євпаторії вперше виведені на поверхню якраз в 50-х роках. За ініціативою Миколи Миколайовича побудовані санаторії ім. 40-річчя Жовтня, ім. ХХ з'їзду КПРС ("Таврида"), реконструйована грязелікувальниця "Мойнаки", споруджені нові корпуси в ряді санаторіїв. Його думки знайшли втілення в санаторії ім. Бурденка (Саки), Євпаторійській загальнокурортній водолікувальніці та оздоровчому таборі "Юний ленінець".

Проводилася також активна наукова робота з проблем санаторно-курортного лікування ревматизму і ревматичних захворювань, поліоміеліту та інших захворювань спільно з вченими Кримського медичного інституту і інших наукових центрів СРСР. Значною мірою він сприяв реальному перетворенню Євпаторії у Всесоюзну дитячу оздоровницю.

Гунько Петро Маркович

Заслужений лікар України, кандидат медичних наук, доцент, відмінник курортів профспілок.

Очолював санаторій "Хмільник" з липня 1983 р. по січень 1992 р.

Гунько П. М. продовжив розвиток курортної інфраструктури, зміцнення лікувально-діагностичної бази оздоровниці, освоєння нових свердловин радонової води, будівництво житла для співробітників.

Нагороджений медаллю "За доблесну працю".

Думки великих:

Недуг не буде підлаштовуватися під знання лікаря. (*Парацельс*)

Якщо людина, вживаючи ліки, пригнічує хід хвороби, то з одних бід виникають інші. Тому всі страждання слід регулювати способом життя, доки на це є час. (*Платон*)

В холодній воді – все: і зцілення, і запобігання недугам, і зміцнення тіла, і збереження силу духу. (*Цельс Корнелій*)

Думін Петро Васильович (1949–2009)

Очолював санаторій “Хмільник” з 1992 по 2009 рік.

Кандидат медичних наук, доцент, заслужений лікар України.

За роки керівництва Думіна П. В. санаторій “Хмільник” набув особливого розвитку. Проведено реконструкцію спальних корпусів без зручностей у номери з покращеними умовами. Лікувально-діагностична база оснащена сучасною лікувальною та діагностичною апаратурую, відкриті нові кабінети. В практику лікування впроваджені сучасні досягнення медичної науки.

Оздоровницю було реорганізовано на багатопрофільну, створено відділення нетрадиційної медицини, а також реабілітаційні відділення – для хворих після інсульту та діабетичне. За ініціативи Петра Васильовича збудовано храм Петра і Павла.

Автор 68 друкованих робіт, з них 2 монографії, 2 посібники для практичних лікарів.

1998 року на базі клінічного санаторію “Хмільник” було проведено перший Національний конгрес фізіотерапевтів та курортологів України за участю міжнародних спеціалістів.

Нагороджений орденами “За заслуги” ІІ і ІІІ ступенів, нагрудними знаками “Відзнака Укрпрофоздоровниця”, “Профспілкова відзнака”.

Працював у складі виконкому міської ради м. Хмільника.

Єрмілов Валерій Семенович

Генеральний директор Представництва ПрАТ “Укрпрофоздоровниця” у м. Миколаєві, головний лікар дочірнього підприємства “Очаківське об’єднання санаторно-курортних закладів” ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”, кандидат медичних наук.

В системі курортів профспілок України працює з 1983 р. Проявив себе як здібний організатор курортної справи. Зробив значний внесок в розвиток і збереження курортних регіонів Миколаївської та Херсонської областей. Шляхом залучення

коштів підприємств і організацій різних міністерств та відомств тогочасного Радянського Союзу була значно розширенна матеріальна база всіх оздоровниць. На курортах Очаків і Скадовськ були створені такі нові заклади, як комбінати обслуговування неорганізованих відпочиваючих. У 90-х роках під час загальної економічної кризи в Україні вдалося зберегти основні оздоровниці, для оптимізації їх роботи у кризовий період заклади відпочинку були реорганізовані у санаторно-курортні заклади.

За ініціативи Єрмілова В. С. в оздоровницях значного розвитку набула науково-практична діяльність. Санаторії профспілок Миколаївської та Херсонської областей співпрацюють з УкрНДІ дитячої курортології і фізіотерапії (м. Євпаторія) та УкрНДІ медичної реабілітації і курортології (м. Одеса), а при Представництві функціонують регіональні постійно-діючий семінар керівників і лікарів оздоровниць та науково-методична медична рада.

В останні роки Очаківське об’єднання санаторно-курортних закладів є одним з переможців Національного бізнес-рейтингу в санаторно-курортній галузі, а Єрмілов В. С. – в числі кращих курівників року.

Виробничу та науково-практичну діяльність поєднує з науково-педагогічною роботою – обіймає посаду доцента на кафедрі фізичної реабілітації і соціальної роботи Миколаївського міжрегіонального інституту Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”.

Має більше 130 друкованих наукових робіт з актуальних питань організації охорони здоров'я, санаторно-курортної справи, історії медицини, з них декілька монографій. Є також автором вперше виданих науково-популярних книг (краснавчі і курортологічні нариси) про курорти Очаків, Гола Пристань та Скадовськ.

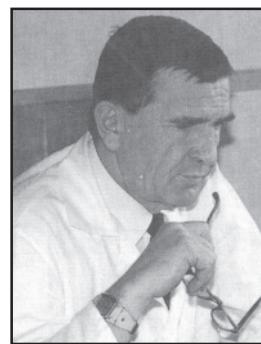
Член Вченої медичної ради ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”, Всесвітньої Федерації бальнеотерапії і кліматології (FEMTEK), Всеукраїнської асоціації фізіотерапевтів і курортологів, Миколаївської обласної ради профспілок, обласного комітету профспілки працівників охорони здоров'я та декількох інших громадських організацій.

Думки великих:

Життя коротке, мистецтво вічне, вдалий випадок швидкоплинний, досвід ненадійний... Тому не лише сам лікар має робити все, від нього залежне, але і недужий і його близькі, повинні допомагати лікареві в його діях. (*Гіппократ*)

Коли людина сама стежить за своїм станом, то немає лікаря, який знати би краще від нього самого, що корисно для його здоров'я.
(*Сократ*)

Івасівка Степан Васильович

Професор, доктор медичних наук. Головний редактор журналу “Медична гідрологія та реабілітація”. Лауреат премій ім. О. О. Богомольця НАН та ім. Т. Торосевича ЗАТ “Трускавецькурорт”.

З 1982 р працює в галузі бальнеології. Коло його наукових інтересів зосереджене на походженні (генезі) та механізмах фізіологічної дії мінеральних вод типу Нафтуся і їх окремих компонентів. Результати багаторічних досліджень підсумовані в низці монографій: “Физиологические основы лечебного действия воды “Нафтуся””(1989), “Біологічно активні речовини води Нафтуся, їх генез та механізми фізіологічної дії” (1997) (відзначена премією ім. О.О. Богомольця НАН і написана на основі матеріалів докторської дисертації, захищеної у 1994 р. в УкраїНДІ медичної реабілітації, курортології і фізіотерапії), “Природа бальнеочинників води Нафтуся і суть її лікувально-профілактичної дії” (1999), “Курортна реабілітація потерпілих від чорнобильської катастрофи” (1999), “Біоактивна вода Нафтуся і шлунок” (2000), “Фізіологічна активність сечової кислоти та її роль в механізмі дії води Нафтуся” (2005), “Бальнеокардіоангіологія. Вплив бальнеотерапії на курорті Трускавець на серцево-судинну систему та фізичну працездатність” (2005), “Чорнобиль, пристосувально-захисні системи, реабілітація. Адаптаційні, метаболічні, гемостазіо- і імунологічні аспекти діагностики та бальнео- і фітореабілітації на курорті Трускавець осіб, підданих дії чинників аварії на ЧАЕС” (2006).

С. В. Івасівка – почесний громадянин м. Трускавця, член Ради Асоціації учених м. Трускавця, член громадської Курортної Ради, головний радник з наукових програм ЗАТ “Трускавецькурорт”.

Ігнатенко Іван Овсійович (1914–1988)

Учасник Великої вітчизняної війни, нагороджений орденом “Червоної Зірки” та бойовими медалями. Після демобілізації був директором будинків відпочинку “Берегвар” (Закарпатська область) та “Авангард” (Вінницька область). З 1963 по 1984 рік працював керівником Миргородського курорту. Під його безпосереднім керівництвом відбувся потужний спалах розвитку курорту Миргород: були побудовані та введені в дію бальнеогрязелікарня, санаторії “Березовий гай”, “Миргород” та “Полтава”, Палац культури, бювет мінеральної води, лікувально-діагностичний центр; реорганізовано й реконструйовано санаторій “Хорол”, зведено низку допоміжних споруд.

Іменем І. О. Ігнатенка названа одна з вулиць м. Миргород.

Думки великих:

В житті не так важливе становище, в якому ми знаходимось, як напрям, в якому рухаємось. (О. Холмс)

Доля підкинула тобі лимон? Подумай, як зробити з нього лимонад. (Г. Форд)

Авторитет – не нерухомість, а капітал, який постійно знаходиться і обороті; нажити його важко, а втратити – легко. (Ю. Сенкевич)

Зайцев Григорій Опанасович

Заслужений будівельник України.

Пройшовши школу будівельника у тресті № 85, спеціально створеного для завдань з розвитку курорту Ялта, самостійно побудувавши Ялтинський “холодильник” і ще ряд об’єктів, Зайцев Г. О. в 1962 році прийняв пропозицію перейти в Ялтинську територіальну раду з управління курортами профспілок на посаду заступника голови ради з будівництва, де пропрацював до 1985 року.

Соратник Г. О. Зайцева, кандидат економічних наук **Віктор Іванович Коблицький**, згадує: “Мало хто пам’ятає, з чого Григорію Опанасовичу Зайцеву довелося починати. Який курорт! Старі, пристосовані вілли, корпуси дореволюційної і довоєнної забудови. Усе без зручностей і найменшого натяку на комфорт”.

Про заслуги Зайцева Г. О. в розбудові курорту Ялта свідчить цікавий факт. На одну із круглих дат друзі, учні, партнери подарували своєму вчителеві з незаперечним авторитетом своєрідну вітальну адресу. Лапідарного і в той же час виразного вітання придумати було важко. Без тексту, на двох розстібних аркушах розташувалися маленькі марочки санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку, які, як гриби після дощу, стали з’являтися на карті Ялтинського курорту в золотий для нього час – справжнього відродження, що прийшовся на 60–80-роки минулого століття. Які заклади: пансіонати “Пальміро Тольятті”, “Севастополь”, “Кастрополь”, санаторії “Орліне гніздо”, “Горняк”, “Запоріжжя”, “Енергетик”, “Місхор”, “Золотий пляж”, “Ай-Петрі”, “Україна”, лебедині пісня – пансіонат “Дружба”... Одні зводилися з нульового циклу, інші будувалися заново або підлягали корінній реконструкції, як санаторій “Лівадія”.

В останні роки багато хто мріє про солідні інвестиції, і про те, що от-от пролються вони благодатним дощем на землю України,

забувши, що в Крим, і в Південний берег конкретно, в цілком реальний період вони були вкладені, завдяки чому курорт зробив значний стрибок уперед. Правда, зараз мова йде про інвесторів, а в 60–80 роки минулого століття їх називали забудовниками. За 154-а угодами з міністерствами та відомствами по всьому Радянському Союзу і за його межами зорювали курортну ціліну Ялти.

Із врахуванням всіх нормативів і правил на зміну шпалерним кімнатам прийшли одно- та двомісні кімнати. За якихось 10–12 років значно перетворилось узбережжя. Канули в минуле маленькі природні пляжі, поступившись місцем надійним берегоукріпним спорудам. Велика Ялта отримала 14,8 км по суті нових пляжів.

”Єдине, що стримувало – це жорсткі рамки типового будівництва, – сумує Григорій Опанасович. – Зараз в архітекторів, будівельників свобода, а нам доводилося шукати нові архітектурні й конструктивні рішення в певних межах”.

Кажуть, що у свій час високу оцінку діяльності Г. О. Зайцева заочно дав Голова Ради Міністрів СРСР О. М. Косигін, людина ділова, але дуже замкнута.

Зеленський Микола Маркович

Головний лікар санаторію “Березівські мінеральні води” (Харківська область) з 1957 по 1964 р.

Вніс значний вклад у розвиток матеріальної бази курорту “Березівські мінеральні води”. У період його роботи в санаторії були побудовані бювет мінеральної води, 2 спальні корпуси та прибудови до спального корпусу, клуб-їдальні, житловий будинок та ін.

Багато уваги М. М. Зеленський приділяв благоустрою території курорту – облаштував новий ставок із човновою станцією, заасфальтував пішохідні доріжки, розробив систему освітлення території.

М. М. Зеленський домігся вивчення Березівської мінеральної води в Московському інституті курортології, де була підтверджена її близькість за складом та механізмом дії до Трускавецької “Нафтусі”.

У пенсійні роки Микола Маркович організував курси підвищення кваліфікації для медсестер і лікарів при Харківському міськздороввідділі і багато років читав на цих курсах лекції з медичної деонтології.

Думки великих:

З рештою, Головне в житті – це саме життя!

(Теодор Драйзер)

А все, що було написане раніше, написано нам в настанову.

(Апостол Павло. Рим. 15, 4.)

Якщо у мене є одне яблуко і у вас – одне, і ми ними обміняємось, то, все ж матимемо по одному яблуку. Але коли я маю ідею і Ви маєте іншу ідею, і ми поділимось ідеями, то у кожного з нас буде вже по дві ідеї! (Б. Шоу)

Кирилюк Микола Дмитрович

Кандидат медичних наук, заслужений лікар України.

1986 року на базі джерела мінеральної води “Збручанська” було збудовано і введено в дію пансіонат з лікуванням “Збруч”. Головним лікарем пансіонату призначено Кирилюка М. Д.

За керівництва М. Д. Кирилюка в 1991 році пансіонат з лікуванням став санаторієм “Збруч”. Було збудовано лікувальний корпус, котельна, склади, підведенено газопровід.

Лікувальна база оснащена сучасним медичним обладнанням. Нині це оздоровниця з досить високим рівнем лікувально-діагностичної роботи.

Думки великих:

С гімнастикой дружи,
всегда веселым будь,
и проживешь сто лет,
а может быть, и боле.
Микстуры, порошки –
к здоровью ложный путь.
Природою лечись –
в саду и в чистом поле.

(Авиценна)

Козявкін Володимир Ілліч

Доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат державної премії в області архітектури, Герой України.

Автор принципово нової методики лікування хворих на дитячий церебральний параліч, що не має аналогів у вітчизняній та світовій медичній практиці, відомий фахівець в галузі неврології та медичної реабілітації.

Система реабілітації офіційно визнана в Україні і, завдяки своїй ефективності, здобула широкий міжнародний авторитет. Метод професора В. І. Козявкіна був включений до четвірки найефективніших консервативних способів реабілітації пацієнтів з ДЦП.

Створив та очолює реабілітаційний центр “Еліта” (Львів, 1990 р.), Інститут проблем медичної реабілітації (Трускавець, 1996 р.) та Міжнародну клініку відновного лікування (Трускавець, 2003 р.). Зазначені заклади спеціалізуються на реабілітації пацієнтів з дитячим церебральним паралічом, вертебрологічною патологією та наслідками органічного ураження центральної нервової системи.

На сьогоднішній день Клініка є сучасним міжнародним лікувальним і науково-дослідним центром світового рівня з питань наукових розробок, лікування і реабілітації хворих.

В основі системи реабілітації лежить полімодальний підхід з використанням різнобічних методів впливу на пацієнта. Основним компонентом методики лікування дитячого церебрального паралічу є біомеханічна корекція хребта та великих суглобів у поєднанні з комплексом лікувальних заходів: рефлексотерапією, лікувальною гімнастикою, системою масажу, ритмічною гімнастикою, механотерапією та апітерапією. Для формування правильного стереотипу рухів у хворих використовується розроблена фахівцями

Клініки програма біодинамічної корекції рухів з використанням костюму “Спіраль”. Шляхом стимуляції компенсаторних можливостей організму та активування пластичності мозку ця система створює в організмі хворого на дитячий церебральний параліч новий функціональний стан, який відкриває можливості для швидшого моторного та психічного розвитку дитини.

За проектування свого дітища – клініки відбудовного лікування в Трускавці, Володимир Ілліч отримав премію в області архітектури.

Авторським проектом В. І. Козявкіна є і клініка відновлювального лікування, що будується на Арабатській Стрілці в Генічеську (Херсонська область). Архітектурним прообразом клініки, як і в Трускавці, став древній монастир, де кожна людина може для себе знайти тепло й затишок. При плануванні й дизайні особлива увага приділяється естетичному оформленню як невід'ємній частині лікувального процесу.

В. І. Козявкін – автор понад 200 наукових праць та 2-х монографій.

За визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку медичної науки, розроблення принципово нових методів лікування і реабілітації хворих з органічними ураженнями нервової системи указом Президента України професору В. І. Козявкіну присвоєно звання Герой України з врученнем ордена Держави.

Корольова Ксенія Михайлівна (1914–2006)

Заслужений лікар України, тричі обирався депутатом Верховної Ради УРСР.

З 1948 по 1992 рік працювала лікарем, потім очолювала медичну службу в санаторії “Ударник”.

Зробила значний внесок у розвиток курорту Євпаторія. Безпосередньо за її участю розроблялися й впроваджувалися методики лікування в санаторно-курортних умовах вібраційної хвороби, жіночої бесплідності, ревматоїдного поліартриту.

Як депутат Верховної Ради УРСР внесла великий вклад у розвиток інфраструктури міста, у тому числі будівництва Палацу спорту, корпуса міської лікарні та ін.

Нагороджена орденами Великої Вітчизняної війни II ст., Богдана Хмельницького III ст., 14 медалями, у тому числі “За бойові заслуги” і медаллю Г. К. Жукова, Почесною грамотою Верховної Ради УРСР.

Думки великих:

9/10 нашого щастя залежить від здоров’я. (A. Шопенгауер)

Здоров’я так – само заразне, як і хвороби. (Р. Роллан)

Криворучко Григорій Петрович

Теперішній санаторій “Тетерів” справедливо можна назвати дітищем Григорія Петровича.

Понад тридцять років тому Г. П. Криворучко очолив Коростишівський будинок відпочинку. Неймовірна краса, чудові природні умови. Проте будівлі, крім одного корпусу, – дерев’яні будиночки з мінімальними, а точніше – примітивними побутовими умовами, і таким же медичним обслуговуванням. У ті часи тут відпочивало всього до 150 осіб.

З перших днів своєї діяльності Григорій Петрович зумів згуртувати колектив. І весь віддався роботі з розбудови оздоровниці. А потім настільки занурився у цю роботу, що, за його словами, життя свого не уявляв без неї.

Практично без вихідних, без відпусток. Весь час щось будував, ремонтував, облагороджував. Були побудовані два спальні корпуси, клуб-їdalня, колишня їdalня реконструйована під лікувально-діагностичний корпус, реконструйовані інженерні мережі, проведено благоустрій території та інше.

Як наслідок – санаторій “Тетерів” на сьогодні є однією з кращих оздоровниць на Житомирщині. Усе в ньому зоріентоване на те, щоб пацієнти санаторію могли отримували потужний фізичний та духовний заряд на майбутнє.

Г. П. Криворучко – кавалер Орденів Трудового Червоного Прапора та Знак Пошани, нагороджений багатьма медалями.

Максименко Володимир Максимович (1946–2002)

З цим іменем зв’язаний початок розвитку санаторію “Новомосковський” на Дніпропетровщині (с. Орлівщина), крупному індустріальному центрі України.

Зокрема, було розпочато вивчення мінеральних вод Новомосковського регіону, виявлені лікувальні властивості мінеральної води “Новомосковська”, яка внесена у 1996 році в Кадастр мінеральних вод України.

Використовуючи історичний матеріал та результати геолого-розвідкових робіт щодо наявності на території с. Орловщина джерел лікувальних мінеральних вод, Максименко В. М. доклав певних зусиль для відкриття 1999 року на базі будинку відпочинку “Новомосковський” одноіменного санаторію і став першим його керівником.

Думки великих:

Ars longa vita brevis – Мистецтво довговічне, а життя коротке.
(Гіппократ)

Порядність і освіта взаємно доповнюють одна одну. *(А. де Сталь)*

Учитися і жити – це одне і те ж. *(М. І. Пирогов)*

Помірність – спільник природи. Тому їжа і питво, сон і кохання – хай усе буде помірним. *(Гіппократ)*

Мартинюк Василь Іванович

Член-кореспондент Академії екологічних наук України, канд. мед. наук, заслужений лікар України.

Головний лікар санаторію “Медобори” (с. Конопківка, Тернопільська область), де використовуються Микулинецькі сірководневі води та торфові грязі. Перша згадка про лікувальну дію Микулинецької сірководневої води та торфових грязей датується 1675 роком. У 1827 році відкрито санаторій на 40 ванн для австрійських офіцерів та галицької знаті.

За роки роботи В. І. Мартинюка в санаторії (з 1988 р., а з 1994 р. – керівник цієї оздоровниці) поліпшилась лікувальна база, значно розширився діапазон методів лікування з використанням природних факторів, в т. ч. за рахунок нетрадиційної медицини (впроваджено такі методи лікування як апітерапія, спелеотерапія, ароматерапія, болюсoterапія, пиволікування, іпотерапія, кріотерапія та вогнеходіння, які головний лікар сміливо випробовував на собі).

Досліджена і використовується для лікування місцева хлоридна натрієва мінеральна вода: обладнано сучасний бювет, відкриті відділення морських ванн, кишкових та гінекологічних зрошен.

За керівництва В. І. Мартинюка санаторій “Медобори” один з перших серед оздоровниць започаткував санаторно-курортне лікування дітей, які потерпіли від аварії на ЧАЕС, з Київської, Рівненської та Тернопільської областей.

Василь Іванович понад 12 років працює асистентом кафедри медичної реабілітації та спортивної медицини Тернопільського медичного університету ім. І. Я. Горбачевського. є автором багатьох наукових статей, надрукованих в провідних медичних журналах України (“Шпитальна хірургія”, “Вісник наукових досліджень”),

співавтором посібника “Організація медичної реабілітації” та методичних рекомендацій з диференційованого застосування фізіотерапевтичних комплексів у хворих на ревматоїдний артрит і деформуючий остеоартроз на санаторно-курортному етапі реабілітації.

Учасник і організатор багатьох медичних форумів, проведених на базі санаторію. Серед них Пленум Українського науково-методичного товариства дитячих лікарів, нарада-семінар протитуберкульозної і пульмонологічної служби України, війзна колегія Міністерства екобезпеки України. Налагодив зв’язки з німецькою організацією “Діти Чорнобиля” 1995 р, і, як результат – діти з Київської обл. мають можливість лікуватися в реабілітаційних центрах Німеччини.

За його ініціативи на базі санаторію “Медобори”, спільно з ученими профільної кафедри Тернопільського медичного університету, щорічно проводяться науково-практичні конференції “Нетрадиційні методи в санаторно-курортному лікуванні”.

Виправдовується девіз первого конопківського курорту – Vobis et posteritati – Вам і нащадкам.

Думки великих:

Вино – наш друг, но в нём живет коварство:
Пьешь много – яд, немного пьешь – лекарство.
Не причиняй себе излишеством вреда,
Пей в меру – и продлится жизни царство...

(Авіценна)

Мельник Микола Пимонович

Заслужений лікар України, відмінник охорони здоров'я.

Визнаний професіонал курортної галузі. Пройшов шлях від головного лікаря сільської лікарні до керівника профспілкових оздоровниць миргородського курорту.

Під його керівництвом на курорті Миргород будувалися нові об'єкти, зокрема лікувально-діагностичний центр, проводилася реорганізація санаторної інфраструктури всеукраїнської здравниці в нових економічних умовах.

Нині профспілкові оздоровниці Миргорода мають відповідну профілю курорту сучасну лікувально-діагностичну базу, комфортабельні умови проживання. Влітку функціонує лікувальний пляж, є станція човнів. До послуг відпочиваючих спортивні майданчики, тенісні корти. Численними подіями насичена культурна програма під час оздоровлення курортників. У Миргороді, у загальному курортному Палаці культури, часто гастролюють відомі діячі мистецтва. Неповторні враження спровалюють екскурсії, які пропонують місцеві туристичні агенції. Одне слово, тут можна набратися сил та енергії, як кажуть, відпочити і душою, і тілом..

За заслуги в санаторно-курортній справі М. П. Мельник нагороджений орденом "Знак пошани", відзнакою Президента України – орденом "За заслуги" III ступеня, Грамотою Верховної Ради України.

Мельниченко Павло Сидорович

Гордістю міста Саки є курортний парк. У приїжджих в Саки іноді складається враження, що зелень тут була завжди. Але це далеко не так. Своє зелене убрання курорт отримав лише наприкінці XIX століття. До того тут пролягав випалений пекучим сонцем степ. Лише навесні він оживав, ненадовго покриваючись свіжою травою і квітами.

1890 року на засіданні губернського земства було прийняте рішення озеленити територію Сакського курорту. Керувати закладкою парку взявся доглядач грязелікарні П. С. Мельниченко, що мав спеціальні знання і досвід у садівництві.

Павло Сидорович Мельниченко 1857 року закінчив Уманське училище землеробства і садівництва, одержав звання ученого садівника. У наступні 10 років працював в Нікітському ботанічному саду в Ялті і в поміщицьких маєтках на Південному березі Криму.

П. С. Мельниченко заклав парк і фруктовий сад у маєтку Чеботарка біля Сак, а з 1912 року займався озелененням Євпаторії. За свої заслуги в 1888 році Павло Сидорович був нагороджений Великою медаллю губернської сільськогосподарської і промислової виставки в Сімферополі, а в 1894 році – Великою бронзовою медаллю, відлитою в пам'ять про п'ятидесятиліття Уманського училища землеробства і садівництва (медалі зберігаються в музеї). В Сакській земській грязелікарні він пропрацював 21 рік.

П. С. Мельниченко залишив нащадкам прекрасний живий пам'ятник, створений його працею і турботою, талантом садівника. Він перший, хто став займатися лісорозведенням у Саксько-Євпаторійському степу.

Восени 1890 року приступили до планування парку, завезенню чорнозему з України, закупівлі посадкового матеріалу. Навесні 1891 року почалася посадка багаторічних дерев. До сезону 1891 року парк уже радував око свіжою молодою зеленню. До весни 1892 року площа парку склала близько 7 га.

”Саки перетворилися – писав один з гласних земської Управи, що обстежував грязелікарню в 1894 році. – Свердловини, що дають прісну чарівну воду, це джерело життя, розкішний парк, дерева, зелень, квіти, знову зведені чисті і зручні будівлі для житла і різних служб довершили все інше... Вийшов затишний куточек, оаза в Євпаторійському позбавленому життя степу, в якому приємно відпочиває око, і де з задоволенням відпочиває стомлений далеким шляхом не тільки хворий, але і здоровий”.

В передвоєнні роки за Сакським парком доглядали садівники **П. Д. Водзинський** та його син **К. П. Водзинський**, що стали гідними продовжувачами справи П. С. Мельниченка. Площа парку за них була збільшена на 11 гектарів.

В період тимчасової окупації Криму гітлерівці вирубали багато цінних дерев і кущів. В післявоєнні роки парк був відроджений зусиллями співробітників курорту при посібництві садівників **А. Я. Посєдника і Я. Ф. Щербаня**. 1964 року рішенням Кримського облвиконкому Сакський курортний парк оголошено пам'ятником садово-паркової архітектури.

Сьогодні мальовничий парк розкинувся на території, що дорівнює майже 50 гектарів. В ньому виростає близько 80 порід дерев і кущів. За різноманітністю деревної рослинності Сакський парк нагадує ділянку ботанічного типу – у ньому представлена флора багатьох країн світу.

Думки великих:

Профілактика краще за ліки – ця проста думка недоступна тому, для кого лікування стало сенсом життя. (*Н. Хамітов*)

Ми їмо, щоб жити, а не живемо, щоб їсти. (*Сократ*)

Наша їжа має бути ліками, а ліки – їжею. (*Гіппократ*)

Мешков Віктор Миколайович (1926–2005)

1971 року після 15 років праці на будівництві й експлуатації шахт у Донбасі, В. М. Мешков почав нову трудову діяльність в пансіонаті “Кастрополь” (Ялта).

В червні 1972 року був призначений на посаду директора шахтарської оздоровниці “Донбас” на 1200 місць. Прихід у пансіонат “Донбас” співпав з новим напрямом в організації відпочинку трудящих – сімейним відпочинком.

За особистою участю та під керівництвом В. М. Мешкова спочатку в пансіонаті “Донбас”, а потім в пансіонаті “Місхор”, була створена система відпочинку батьків з дітьми. Все, що ним було розроблено і впроваджено в практику в сімдесятіх роках минулого століття, практично використовувалось в курортній системі всього колишнього Радянського Союзу.

У пансіонаті “Місхор” за його керівництва були побудовані нові спальні корпуси, клуб-їдельня, розважально-ігровий комплекс, що потім став гордістю пансіонату і візитною карткою санаторію “Місхор”, благоустроєні набережна з пляжами та інше.

У ті 70-і роки внаслідок бурхливого розвитку курортної індустрії В. М. Мешков впроваджує бригадний метод обслуговування в ї дальнях.

На початку перебудови економічної системи в нашій державі проявом економічного розрахунку і людської інтуїції стала пропозиція Віктора Миколайовича об'єднати в одне господарське управління пансіонат “Місхор” і економічно нерентабельну Місхорську курортну поліклініку. 1999 року був створений новий санаторій “Місхор” на 1114 ліжок, який за своїми економічними показниками став набагато переважати багато інших курортних закладів у Криму.

За заслуги в розвитку курортної справи В. М. Мешков мав державні нагороди.

Мовчан Степан Прокопович

Роки роботи Мовчана С. П (1961–1973 р.р.) на посаді головного лікаря санаторію “Хмільник” відзначились активною розбудовою оздоровниці – спорудженням спальних корпусів № 6 та № 3, їдальні з клубом, вивченням лікувальних властивостей радонової води і проведенням наукових конференцій з цієї тематики, впровадженням різноманітних лікувальних методик. Водночас значна увага надається організації дієтичного харчування та культурі обслуговування пацієнтів.

За короткий час санаторій “Хмільник” стає знаним не тільки в Україні, але і за її межами.

Нагороджений медаллю “За доблесну працю”, нагрудним знаком “Відмінник охорони здоров’я”.

Автор 20-ти друкованих робіт, 2-х рацпропозицій.

Неодноразово обирається депутатом районної та міської рад.

Мотошкова Лідія Василівна

Заслужений лікар України, голова Приазовської територіальної ради з управління курортами профспілок з 1976 р. по 1981 р. За час її роботи були збудовані нові лікувальні комплекси, відкриті лікувально-діагностичні кабінети, впроваджувалися нові медичне обладнання та методики лікування, прогресивні форми обслуговування. Успішно вирішувалися питання будівництва та благоустрою курорту Бердянськ.

За той час було введено в експлуатацію 4 спальні корпуси на 712 місць у санаторії “Лазурний”, водолікарня на 40 ванн, упорядженні спальні корпуси будинку відпочинку “Дельфін”, побудований 144-х квартирний житловий будинок для працівників курорту. Ліжковий фонд санаторіїв поступово збільшувався й в 1980 році склав 2624 ліжка. В 1980 році в санаторії “Бердянськ” відкрите й функціонує до нині відділення реабілітації хворих, що перенесли гострий інфаркт міокарда.

Думки великих:

З усіх наук найблагороднішою є медицина. (*Гіппократ*)

Віддай людині крихітку себе.

За це душа поповнюється світлом.

(*Л. Костенко*)

Якщо ви володієте знанням, дайте іншим запалити від нього свої лампади. (*Т. Фуллер*)

Душевний спокій – то найкращі ліки. (*Цельс Корнелій*)

Музильов Віктор Вікторович

Головний лікар ТОВ “Спелеосанаторій “Соляна Симфонія”, член Українського товариства фахівців з імунології, алергології і імунореабілітації, Асоціації дитячих алергологів і імунологів Росії, Європейського респіраторного товариства.

Спелеосанаторій “Соляна Симфонія” був створений за особистою участю В. В. Музильова на базі закритого у свій час спелеосанаторію “Донбass” і почав своє функціонування 2007 року.

Про цілющі властивості солі відомо здавна. Враховуючи позитивний закордонний досвід спелеотерапії, а також результати роботи Солотвінської республіканської алергологічної лікарні, на початку 90-х років минулого століття у м. Соледар Донецької області було започатковано будування спелеосанаторію “Донбас”. Спелеосанаторій “Донбас” почав приймати пацієнтів в січні 1993 р., але, нажаль, у 2002 р. припинив своє існування до нового народження 2007 року.

Родовище солі, де безпосередньо розташоване спелеовідділення, є одним з найбільших у світі. Його площа становить близько 200 квадратних кілометрів, геологічний вік родовища близько 230 млн. років. За хімічним складом ця сіль одна з найчистіших у світі.

Видатний вчений Д. І. Менделєєв був вражений пишнотою підземного світу соляних шахт. У книзі “Майбутня сила, що спочиває на берегах Донця” він писав: “У тих копальннях будуть відпочивати коли-небудь від робочої втоми люди, стануть, можливо, й лікуватись тут, тому що повітря, температура якого і взимку і влітку дорівнює 16 градусам, сіллю дихається легко, та будуть влаштовувати фантастичні підземні бенкети у криштавих залах з чудовим резонансом”. Його слова виявилися пророчими.

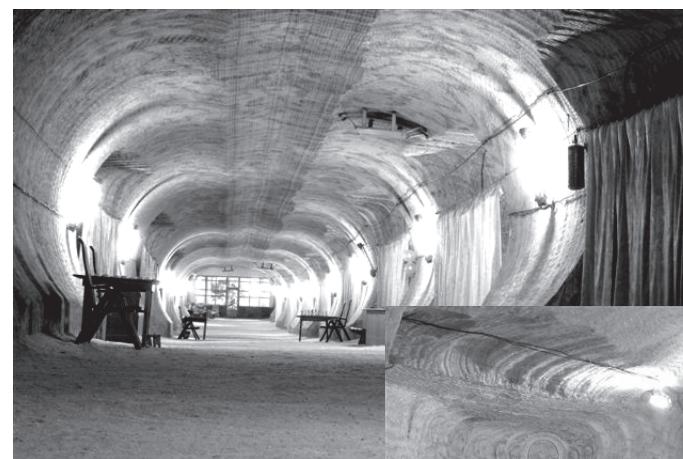
Основне лікування відбувається у спелеовідділенні, що розташоване у товщі соляного шару на глибині 288 м. Перебування

пацієнтів в умовах мікроклімату соляної шахти на сьогодні є одним з найефективніших природних, без медикаментозних засобів профілактики, лікування та реабілітації алергічних захворювань бронхолегенової системи, захворювань щитовидної залози.

Лікування відбувається за спеціальною методикою, затвердженою МОЗ України, та індивідуальними програмами. Пацієнти перебувають у спелеовідділенні вдень та вночі. Там же проводяться заняття з лікувальної фізкультури, дихальної гімнастики та ін.

У спелеосанаторії “Соляна Симфонія”, що по праву називають гордістю Донбасу, “білою перлиною України”, за час роботи пройшли оздоровлення більше 10 тис. пацієнтів з 15 країн світу.

В. В. Музильов автор 6 патентів на винахід в Україні і Російській Федерації, більше 30 друкованих праць з спелеотерапії.

Мушер Яков Маркович

Мушер Яков Маркович
руководил с 1965 до 1979 г.

Кандидат медичних наук. Головний лікар санаторію “Березівські мінеральні води” з 1965 по 1979 рік.

Продовжив і завершив починання свого попередника М. М. Зеленського, зокрема, організував розробку генерального плану розвитку курорту, залучив до розбудови курорту підприємства Харкова та індустріального Донбасу. Як наслідок, були побудовані 5 спальних корпусів, лікувальний корпус і водолікарня, готель, адміністративний корпус, гараж, 2 житлові будинки та 2 гуртожитки для персоналу.

Один з перших в колишньому СРСР підняв питання про проведення медичної реабілітації на санаторно-курортному етапі лікування хворих. За його ініціативи в санаторії було впроваджено післяопераційну реабілітацію хворих, що перенесли резекцію шлунку та інші оперативні втручання па органах травлення. Його ініціатива – санаторне оздоровлення людей, які перенесли хворобу Боткіна. Це були перші в країні кроки на шляху розвитку санаторної реабілітації, яка стала перспективним напрямом в санаторно-курортному лікуванні хворих.

Я. М. Мушер брав активну участь у відпрацюванні методики рН-метрії, яка була розроблена на кафедрі фізіотерапії та курортології Українського інституту вдосконалення лікарів і потім з успіхом використовувалась в оздоровницях України.

За його безпосередньою участю активно велася підготовка всіх категорій працівників, розроблялися й використовувалися такі форми підвищення кваліфікації як лікарські й сестрині конференції, школи передового досвіду, клінічні розбори, тематичні семінари.

Після відкриття в 1964 році в Українському інституті вдосконалення лікарів першої в країні кафедри психотерапії, психогігієни і психопрофілактики було започатковане з нею активне співробітництво і у санаторії був відкритий кабінет психотерапії.

1965 року санаторій “Бермінводи” затверджений базовим з психотерапії, а пізніше в ньому була організована курортна філія кафедри психотерапії, психопрофілактики і психогігієни Українського інституту вдосконалення лікарів.

Разом з відомим вченим-психотерапевтом, організатором першої в СРСР кафедри психотерапії професором І. З. Вельвовським Я. М. Мушер створює на курорті Березівські мінеральні води Всесоюзний науково-методичний центр курортної психотерапії. Ця корисна ініціатива знайшла широку підтримку і у багатьох санаторіях Союзу почали працювати психотерапевти, яких готовували в санаторії “Березівські мінеральні води”.

1979 року Я. М. Мушер перейшов на іншу роботу, але протягом ще багатьох років на курорті будувалися й уводилися в експлуатацію об'єкти, закладені в плани фінансування завдяки енергії, цілеспрямованості й віданості улюблений справі Якова Марковича, і без яких не можна уявити сучасний курорт Березівські мінеральні води.

Думки великих:

Життя – джерело радості; але у кому говорить зіпсований шлунок – батько скорботи – для того отруєні всі джерела.

(Ніцше Фрідріх Вільгельм)

Здоров'я і веселість запліднюють одне одного. (Аддисон Джозеф)

Витонченість і краса не можуть бути відокремленими від здоров'я.
(Ціцерон Марк Туллій)

Хіба здоров'я – це не диво? (Чехов Антон Павлович)

Нагорний Петро Олексійович

Головний лікар спеціалізованого спінального санаторію ім. академіка М. Н. Бурденка, заслужений лікар України, заслужений працівник курортів і туризму АР Крим.

З 1984 року працює на курорті Саки: лікар-невропатолог, завідувач медичного відділення санаторію ім. М. Н. Бурденка, головний лікар бальнеогрязелікарні, курортної поліклініки. З 1989 по 2004 рік був на посадах керівника структур з управління Сакськими оздоровницями профспілок.

Багато уваги приділяв питанням матеріально-технічного розвитку оздоровниць: введено в експлуатацію новий спальний корпус санаторію “Саки”, проведена реконструкція санаторію ім. М. Н. Бурденка, низки корпусів водогрязелікарні та санаторіїв.

В березні 2004 року у зв’язку з реорганізацією П. О. Нагорного було призначено на посаду головного лікаря ДП “Спеціалізований спінальний санаторій ім. акад. М. Н. Бурденка”.

У санаторії ім. акад. М. Н. Бурденка проведено переоснащення лікувальних кабінетів сучасною медичною апаратурою, значно розширено діапазон лікувально-діагностичних методик.

Під його керівництвом і за особистою участю уперше серед оздоровниць країн СНД розроблена та впроваджується програма діагностики і комплексного лікування хворих на захворювання спинного мозку.

П. О. Нагорний приймає активну участь у громадському житті. Він – депутат Сакської міської ради, член Ради зі справ інвалідів при Голові Верховної Ради АР Крим.

Недобивайло Павло Акимович (1925–2001)

Голова Запорізької обласної ради профспілок з 1986 по 1996 р. Під його керівництвом проходило становлення санаторію “Великий Луг” (м. Запоріжжя), відкриті у цьому санаторії перше в санаторно-курортній системі спеціалізоване відділення для оздоровлення вагітних (1983 р.) та відділення реабілітації для хворих, що перенесли гострий інфаркт міокарда (1985 р.), проведена реконструкція грязелікарні санаторію “Бердянськ”, введено Будинок культури санаторію “Лазурний”, сформована на курорті Бердянськ розважальна інфраструктура, введено лікувально-діагностичне відділення санаторію “Великий Луг”, прибудова до лікувального відділення в санаторії “Кирилівка”. Виділялися централізовані кошти ВЦРПС для будівництва Каховського водогону в м. Бердянськ.

Думки великих:

Сумніваючись, приходить до істини. (*Ціцерон*)

Треба підчинятись істині, а не більшості. (*Б. Кастильйоні*)

Чим ідея значіша, чим більше вона вимагає жертв, тим, як не дивно, легше їх приносити. (*Ю. Сенкевич*)

Що для одного – помилка, те для іншого – вихідні дані. (*Ціцерон*)

Нікіпєлова Олена Михайлівна

Кандидат хімічних наук.

Висококваліфікований спеціаліст в галузі вивчення, стандартизації та контролю якості природних лікувальних ресурсів: мінеральних вод, лікувальних грязей, озокериту, бішофіту та ін.

З 1972 р. працює в Українському НДІ медичної реабілітації та курортології. Пройшла шлях від лаборанта з вищою освітою до керівника Українського державного центру стандартизації і контролю якості природних і преформованих засобів (з 1994 р.).

О. М. Нікіпелова – керівник науково-дослідних робіт не тільки з бальнеологічної оцінки природних лікувальних ресурсів, а й оцінки їхнього сучасного екологічного стану, методології проведення моніторингу природних лікувальних ресурсів, створення каталогів і карт мінеральних вод і лікувальних грязей (пелоїдів). О. М. Нікіпелова – ініціатор розвитку нових напрямів використання природних лікувальних ресурсів, як розробка напоїв з біологічно активними компонентами (йод, алое, вітаміни тощо) та препаратів на основі лікувальних грязей (пелоїдів).

Під керівництвом О.М. Нікіпелової виконується робота щодо створення методичної бази досліджень. Біля 120 методик з дослідження природних лікувальних ресурсів затверджені МОЗ України. Розроблені ДСТУ 878-93 “Води мінеральні питні. Технічні умови”, ГСТУ 42.10-02-96 “Води мінеральні лікувальні. Технічні умови”, ДСанПіН 4.4.4 -065-2000 “Підприємства щодо розливу мінеральних та штучно-мінералізованих вод”, відомчі інструкції щодо доклінічних досліджень та клінічних випробувань природних лікувальних ресурсів.

О. М. Нікіпелова брала участь у розробці проектів Постанов Кабінету Міністрів до Закону України “Про курорти”, щодо створення і ведення Державного кадастру природних лікувальних ресурсів та Державного кадастру природних територій курортів, Інструкції із застосування класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр та родовищ мінеральних підземних вод та лікувальних грязей – ДКЗ України при Мінприроди України.

Олена Михайлівна – заступник Голови Технічного комітету Держспоживстанарту України № 124 “Природні та преформовані лікувальні ресурси”, проводить консультативну роботу щодо організації використання природних лікувальних ресурсів у курортній та позакурортній практиці, бере участь в організації та проведенні робочих нарад з виробниками мінеральних вод.

З 1979 р. О. М. Нікіпелова – заступник Голови комітету з охорони навколишнього середовища Одеського обласного управління ради науково-інженерних товариств, курує проблеми вивчення, використання та охорони водних ресурсів.

1990 року була обрана депутатом Одеської міської Ради народних депутатів ХХІ скликання і призначена секретарем постійної комісії з проблем екології та раціонального природокористування.

О. М. Нікіпелова – талановитий вчений, активний організатор впровадження науково-практичних розробок у практику. Нею опубліковано більше 250 наукових праць, в т. ч. 2 довідники та 7 монографій. Має 12 патентів на винахід.

Думки великих:

Ars longa vita brevis – Мистецтво довговічне, а життя коротке.
(Гіппократ)

Docendo discimus – навчаючи, ми самі вчимося. (Сенека)

Порядність і освіта взаємно доповнюють одна одну. (А. де Сталь)

Паненко Анатолій Васильович

Доктор медичних наук професор, заслужений лікар України.

Головний лікар клінічного санаторію ім. В. П. Чкалова (м. Одеса).

А. В. Паненку за 11 років керівництва оздоровницею вдалося сформувати в санаторії висококваліфікований колектив медиків, імена яких з вдячністю згадують багато тисяч оздоровлених ними мешканців усіх куточків

України, Росії, Молдови, Грузії та інших країн СНД. Це доктори медичних наук, професори Ю. Перевозников, О. Романчук, кандидати медичних наук Л. Чорнобрива і Г. Яловенко, лікарі вищої та першої категорії Т. Крилова, Т. Ніколаєва, А. Підвісоцький, Е. Серафимова, Н. Констанкевич, В. Данилюк, М. Наумова та інші.

Санаторій постійно оснащується новою медичною апаратурою, впроваджує сучасні методи та методики лікування.

Протягом багатьох років санаторій є базою для ряду клінік Одеського медичного університету ім. М. І. Пирогова та Одеського науково-дослідного інституту медичної реабілітації та курортології.

Анатолій Васильович – професор кафедри сімейної медицини, загальної практики та медичної реабілітації ОдМУ, автор 5 монографій, понад 100 наукових праць, навчальних посібників.

Науково-практичне видання “Полісистемна оптимізація санаторно-курортного лікування – здобутки та перспективи” присвячене вивченю терапевтичної ефективності впливу натулярних та преформованих фізичних чинників в умовах санаторно-курортного закладу на осіб з поліморбідними станами. Індивідуально налаштоване дозування курортних чинників, засноване на експресному полісистемному моніторингу, – принципово новий і перспективний напрям подальшого вдосконалення відновного лікування.

2004 року санаторій ім. Чкалова за високі показники в роботі отримав почесну грамоту Кабінету Міністрів України. 2006 року він стає фіналістом щорічного конкурсу читацьких симпатій “Люди, які допомагають нам жити”.

Пашковський Борис Володимирович (1924–2006)

Більше 50 років присвятив курортній справі

Почав свою трудову діяльність на курорті Миргород – працював спочатку лікарем, а потім завідувачем відділення.

В 1952–1953 роках за його пропозицією на курорті була впроваджена нова методика санаторно-курортного лікування виразки дванадцятипалої кишки із застосуванням інсуліну, яку розробив Львівський медичний інститут.

У 1953–1954 роках працював на посаді головного лікаря санаторію “Україна” в Латвії.

1954 року Б. В. Пашковського було призначено головним лікарем санаторію “Кирилівка” на узбережжі Азовського моря в Запорізькій області. Тоді санаторій “Кирилівка” був напівзруйнованою оздоровницею сезонного функціонування з 5–7 місними кімнатами без водогону та каналізації.

За час його керівництва (до 1964 року) в санаторії були проведені капітальний ремонт усіх корпусів та реконструкція під 2–3 місні кімнати спальніх корпусів, побудовано 3,7 кілометрів водогону, пробурено 3 свердловини і поставлено вежі Рожновського, оновлено лікувально-діагностичну базу та інше. 1956 року відкрито курсове відділення для лікування хворих. За участю працівників Одеського інституту курортології досліджено нові родовища лікувальної грязі. Було збудовано басейни для регенерації грязі, вдосконалено процес підігріву грязі у водяних сорочках, механізовано доставку грязі до кушетки. На фундаменті зруйнованої під час війни будівлі було зведені їдальню. Господарським способом побудувано спальний корпус на 50 місць. Поблизу моря було закладено парк з благоустроєними алеями.

Вдосконалювалась лікувально-діагностичної робота.

В 1965–1976 роках працював в санаторії “Немирів”, що у Львівській області.

В зв’язку з недостатньою кількістю оздоровниць для лікування серцево-судинних захворювань, ВЦРПС і “Укрпрофрадою” було прийняте рішення про реорганізацію деяких будинків відпочинку в кардіологічні санаторії.

20 січня 1977 року Б. В. Пашковського було призначено керівником будинку відпочинку “Верхньодніпровський”, що в Дніпропетровській області, із завданням підготувати його для перепрофілювання в кардіологічний санаторій.

Кардіологічний санаторій “Славутич”, який було створено на базі будинку відпочинку, відкрито у травні 1978 року. Більше 25 років беззмінним керівником його був Б. В. Пашковський.

Сьогодні санаторій “Славутич” – багатопрофільна, впорядкована оздоровниця носить ім’я Пашковського Бориса Володимировичі.

Перельмутер Давид Львович (1912–1999)

Працював ординатором, потім начмедом санаторію “Примор’я”. В 1959 році очолив терапевтичну службу Євпаторійської територіальної ради з управління курортами профспілок. Д. Л. Перельмутер був ініціатором створення на Євпаторійському курорті великого багатопрофільного діагностичного центру, провів реорганізацію санаторію ім. 40-річчя Жовтня в Республіканський базовий санаторій по санаторно-курортному лікуванню хворих на ревматичні захворювання. Вперше в курортній практиці вивчалось питання етапної реабілітації цієї категорії хворих. Д. Л. Перельмутер був організатором диспетчерської служби і кабінету біотелеметрії в загальнокурортних грязелікувальниці та водолікувальниці, багато уваги приділяв кліматолікуванню на Євпаторійському курорті. Фактично по-новому почала працювати біокліматична станція.

Думки великих:

Розум людський має три ключі, що все відчиняють: думка, знання і уява. (В. Гюго)

Розум полягає не лише в знаннях, а й в умінні застосовувати їх на ділі. (Аристотель)

Сила розуму ніколи не заспокоїться, завжди йтиме вперед, все далі, до непізнаних істин. (Дж. Бруно)

Перець Марія Іванівна

В курортній системі з 1987 р.: працювала директором будинку відпочинку, а потім пансіонату з лікуванням “Скадовськ”. В січні 2003 р. призначена директором дочірнього підприємства ЗАТ “Укрпрофоздоровниця” “Санаторій для дітей з батьками “Скадовськ”.

Під її керівництвом на базі закладу відпочинку було створено санаторій “Скадовськ”. Цьому передувала велика робота з поліпшення умов проживання, відпочинку та проведення дозвілля

відпочиваючих, благоустрою оздоровчого закладу. Зокрема, реконструйовано один із спальних корпусів в номери з підвищеною комфортністю, газифіковано котельню, огорожено територію, влаштовано дитячі майданчики, переобладнано склад під пральню, збудовано тенісний корт, оранжерею, автостоянку на 60 місць, бар, проведено благоустрій території, багато інших робіт для поліпшення умов відпочиваючим відповідно до сучасних вимог.

В оздоровниці створена новітня лікувально-діагностична база: організоване медичне відділення, обладнане сучасною лікувально-діагностичною апаратурою, відкрита і акредитована клініко-біохімічна лабораторія, обладнано зал лікувальної фізкультури сучасними тренажерами та спортінвентарем та інше. Санаторій розширив більше ніж до 50 видів кількість медичних послуг.

Впроваджено оригінальний метод лікування з використанням морської трави зостери, який передбачає використання “подушечок-” та “матраців-зостера” під час денного сну.

Нині санаторій “Скадовськ” є провідним санаторно-курортним закладом не тільки в Скадовську, а й у всій Скадовській медичній курортній зоні, відомим далеко за межами України.

Марія Іванівна бере активну участь в громадському житті міста, неодноразово обиралась депутатом міської Ради Скадовська.

Пікуш Віктор Миколайович

Заслужений лікар України, відмінник охорони здоров'я.

Директор-головний лікар Медичного центру реабілітації залізничників (МЦРЗ) Південно-Західної залізниці, що в м. Хмільник (Вінницька область).

МЦРЗ має широку популярність у працівників транспорту та інших відомств. Цілющі мінеральні води та торфогрязі, ефективні методики лікування, благоустрій і комфорт здобули Центру славу однієї з кращих оздоровниць України.

У МЦРЗ проводиться лікування та оздоровлення залізничників з урахуванням специфіки їхньої роботи, що пов'язана з дією на організм різноманітних шкідливих чинників, як фізичне та психічне перенапруження, вібрація, загазованість, переохолодження, змінність роботи та ін.

В. М. Пікуш автор майже 40 друкованих наукових статей та інформаційних листків стосовно медичного застосування лікувальних факторів курорту Хмільник.

Думки великих:

Немає межі розвитку. Людство ніколи не скаже “Стій! Досить!”

(В. Г. Белінський)

Учитися і жити – це одне і те ж. (М. І. Пирогов)

Помірність – спільник природи. Тому їжа і питво, сон і кохання – хай усе буде помірним. (Гіппократ)

Пілецький Альбін Миколайович

Заслужений лікар України, відмінник охорони здоров'я та курортів профспілок.

Після закінчення Донецького медичного інституту (1964 р.) працював лікарем-хірургом, потім головним лікарем районної лікарні у м. Красноармійську, заступником головного лікаря з медчастини санаторію “Слов'янський” (м. Слов'янськ Донецької області).

З 1973 року працював на посаді головного лікаря спеціалізованого спінального санаторію ім. акад. М. Н. Бурденка (м. Саки, АР Крим), а з 1976 по 1989 рік – на посаді головного лікаря Сакського об'єднання санаторно-курортних закладів.

За його керівництва на Сакському курорті побудована їdalня “Ювілейна” на 1000 посадкових місць, санаторій ім. В. І. Леніна на 500 місць, 3 житлові будинки, адмінкорпус, бювет мінеральної води, господарчий двір. Значно розширина та устаткована сучасним обладнанням медична база оздоровниць курорту. Автор та співавтор понад 30 науково-практичних робіт.

Брав активну участь у громадському житті міста Саки: був членом міському КПУ, виконкому міської Ради народних депутатів, неодноразово обирався депутатом міської ради.

За великий внесок у розвиток санаторно-курортної справи нагороджений орденом “Знак Пошани”.

Думки великих:

Людина, яка помірно і планомірно займається фізично не потребує ніяких ліків. (*Авіценна*)

Недуги не пишномовністю, а ліками лікують.
(*Цельс Августин*)

Лікар повинен лікувати безпечно, швидко і приємно.
(*Цельс Августин*)

Пирогов Андрій Якович

”Майбутнє належить медицині запобіжній.
Ця наука, ідучи пліч о пліч з лікувальною,
принесе безумовно користь людству”.

М. І. Пирогов

Компанія “Т.В.К. Груп”, ТМ “Лабораторія Доктора Пирогова”, – одна з провідних в Україні з виробництва натуральних препаратів на основі рослинної і мінеральної сировини, що застосовуються в бальнеології та косметології. Компанія “Т.В.К. Груп” – це команда однодумців-професіоналів, які втілили в життя ідею створення 100 % природних препаратів для здоров'я, краси та молодості, адже людина в суті своїй схильна до того, що співзвучно природі. Квінтесенцією ідеї, є логотип компанії – “краплина життя”, обрамлена в трикутник. Це символ поєднання людського життя та трьох стихій Природи. Із спілкування з природою ми виносимо стільки світла, скільки захочемо і стільки здоров'я, сили і мужності, стільки треба. Усі виробничі потужності Компанії “Т.В.К. Груп” знаходяться в Україні; у виробництві не застосовуються “модні” добавки, “заморські дива”, штучні антибіотики, ГМО, і сотні інших “чарівних” компонентів.

Давно підмічено, що немає нікого винахідливішого за природу. Вона сама – джерело рецептів; джерело здоров'я, натхнення і творіння. Як великий художник, вона і незначними засобами досягає прекрасних ефектів. Наявність трикутного логотипу на продукції – це роки сумлінної праці, це довіра, це досвід, це гарантія якості.

Це можна з упевненістю сказати і про директора компанії, Пирогова Андрія Яковича. Закінчив інститут іноземних мов та факультет міжнародних економічних відносин університету. Хоч уся родина Пирогових були і є лікарями, його шлях до курортології був непростим. Спочатку багато років професійного спорту,

виступи у складі збірної команди СРСР, далі педагогічна праця, потім бізнес. Витримка, сумлінна праця і миттєва реакція знадобилися на цьому шляху.

Препарати “Лабораторії Доктора Пирогова” є унікальними профілактичними засобами оздоровлення дорослих та дітей з використанням у комплексному лікуванні захворювань опорно-рухового апарату, серцево-судинної та нервової систем. Широкий лікувально-профілактичний діапазон, гомеостатичний характер дії, хороша сумісність з іншими лікувальними засобами, доступність, економність служать вагомими аргументами для широкого впровадження препаратів в лікувально-оздоровчої та курортній практиці.

Гамма продукції, досить широка: це натуральні бальзами, екстракти та есенції для ванн, гелі, препарати на основі бішофіту полтавського родовища, скіпідарні ванни за класичним рецептом А. С. Залманова, селенові, магнієві та хвойні фітоконцентрати, парафінові аплікатори, здатні випромінювати найтонші енергії, котрі говорять про людину значно більше, ніж слова.

Природна сировина і новітні технології дозволяють компанії “Т.В.К. Груп” отримати препарати, ефективність яких підтверджена багаторічним досвідом їх застосування, і чудовими результатами при випробуванні в санаторіях, клінічних і бальнеологічних центрах. А творчий союз медиків, науковців з виробниками створюють міцний фундамент розробки збалансованих препаратів, що відкривають та оновлюють захисні сили організму, зберігають здоров'я і довголіття людини. “Відкрийте ж закупорені капіляри у кожного хворого, збільшить його дихальні можливості, відновіть прохідність протоків, відкрийте доступ кисню – і організм сам довершить справу”. Продукція компанії успішно застосовується в санаторіях та поліклініках України, Казахстану, Молдови, використовується у фізіотерапевтичних клініках Угорщини та США.

“Тільки той осягав істину, хто уважно вивчав природу, людей і самого себе”.

М. І. Пирогов

Поліщук Юрій Микитович (1938–2005)

Заслужений лікар України.

З 1968 року до останніх днів життя працював на курорті Миргород, пройшов шлях від лікаря грязелікарні до заступника генерального директора ЗАТ “Миргородкурорт”.

Висококваліфікований лікар, здібний організатор. Під його безпосереднім керівництвом в оздоровницях профспілок курорту Миргород створена потужна лікувально-діагностична база, розширені показання для санаторно-курортного лікування.

Постійною турботою Ю. М. Поліщука була підготовка кадрів. На Миргородському курорті вперше були запроваджені війзні цикли підвищення кваліфікації лікарів, на яких лікарі навчалися без відриву від роботи.

Активізував наукову діяльність практичних лікарів. Більше 40 науково-практичних робіт було опубліковано за його участю.

Думки великих:

Не важливо, що викликало недуг. Головне – що його виліковує.

(Цельс Авр Корнелій)

Гімнастика є цілительною частиною медицини. *(Цельс Авр Корнелій)*

Вчітся, читайте, думайте і здобуйте з усього найкорисніше.

(М. І. Пирогов)

Істинний предмет ученья полягає у підготовці людини бути людиною. *(М. І. Пирогов)*

Пономаренко Владислав Іванович

Доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України.

Почав свою діяльність в курортній галузі на посаді головного лікаря санаторію “Великий Луг”.

Нині генеральний директор ПрАТ “Приазовкуортр”.

За його керівництва набули подальшого розвитку та вдосконалення в діяльності санаторно-курортні заклади профспілок в Запорізькій області. На

курорті Бердянськ розвідана та освоєна для лікувальних цілей мінеральна хлоридна натрієва вода. Санаторіям “Бердянськ”, “Лазурний” і “Великий Луг” присвоєні статуси “клінічних”. Всі здравниці акредитовані на вищу категорію, відкриті 15 відділень медичної реабілітації на санаторно-курортному етапі лікування.

Фундаментально розгорнута науково-практична робота, зокрема з удосконалення харчування в санаторних закладах у взаємозв'язку з патогенезом захворювання, впливом на організм природних лікувальних факторів та індивідуальними енерготратами людини. Під його безпосереднім керівництвом підготовлені та видані орієнтовні стандарти в організації харчування, розроблені нормативні документи з питань організації лікування, харчування, дозвілля, оснащення оздоровниць, рекомендації щодо корпоративних відносин, економіки і бухгалтерської діяльності в санаторно-курортних закладах.

Автор більше двохсот друкованих робіт. Працівниками оздоровниць курорту захищено 14 кандидатських дисертаций з питань санаторно-курортного лікування.

Протягом багатьох років відстоює інтереси курортної системи будучи членом Бердянського міськвиконому, Запорізької обласної ради профспілок, ЦК профспілок медичних працівників України.

Прус Валентин Петрович

Заслужений лікар України, лауреат державної премії України в галузі науки й техніки та премії “Люди справи” пам’яті Б. Ф. Деревянка.

З 1983 по 2003 рік був головним лікарем Державного закладу “Дитячий спеціалізований клінічний санаторій “Хаджибей”

З 1962 року в санаторії “Хаджибей” лікуються та оздоровлюються діти у віці від 2-х до 7-ми років із церебральними паралічами.

1994 року для оптимізації етапного лікування й реабілітації дітей із ДЦП та іншими органічними ураженнями нервової системи на базі санаторію “Хаджибей” організований перший в Україні Український центр санаторно-курортної реабілітації дітей з цими вадами нервової системи у віці з 2-х до 14-ти років.

1995 року організовано вперше в Україні відділення матері і дитини для лікування дітей-інвалідів з батьками, хірургічне відділення на 20 ліжок.

1998 року в санаторії створено Центр соціально-трудової й професійної реабілітації дітей-інвалідів, де в санаторних умовах проводиться професійне навчання за 7 спеціальностями з видачею після закінчення навчання диплома.

Таким чином, за ініціативою та під керівництвом головного лікаря Пруса В. П. колективом санаторію розроблена й впроваджена система комплексної санаторно-курортної реабілітації й соціальної адаптації дітей із ДЦП, створений цикл від початку медико-педагогічної реабілітації дитини віком двох років до завершального етапу оволодіння професією й інтеграцією в суспільство.

За цикл наукових праць “Органічні ураження нервової системи у дітей”, розробку і застосування нових методів діагностики, лікування, профілактики, медичній реабілітації й соціальній адаптації одержав Державну премію України в галузі науки й техніки.

Романішен Анатолій Васильович (1952–2011)

Заслужений лікар України.

Зробив значний внесок в розвиток санаторію “Кирилівка” (Запорізька область).

За роки його керівництва санаторієм (1983–2007 р.р.) проведена значна робота із розширення матеріальної бази та благоустрою оздоровниці. Зокрема, побудовані спальний та адміністративний корпуси, реконструйовані існуючі корпуси та лікувальний пляж, розширена їдальння та ін.

Планомірно міцніла і вдосконаловалась лікувально-діагностична база здравниці – були відкриті кабінети механотерапії, рентгенологічний, голкорефлексотерапії, масажу, гальваногрязелікування, психотерапії, зубного протезування, інгаляторій, клінічна і біохімічна лабораторії, лікувальний басейн, ванне відділення, бювет мінеральної води та ін.

Постійно в полі зору Анатолія Васильовича були і соціальні питання керованого ним колективу, створення сприятливих умов для дозвілля. Уже через рік після вступу на керівну посаду Анатолій Романішен підтримав ініціативу з організації в санаторії хорового колективу “Берегиня” і вже в 1992 р. йому було присвоєне звання “народного”.

Думки великих:

Будьте уважними до своїх думок: вони – початок вчинків. (*Лао-цзи*)

В присутності лікаря ніщо не шкідливо. (*латинське прислів'я*)

Сакун Микола Васильович

Заслужений лікар України і АР Крим.

1987 року М. В. Сакун очолив санаторій для батьків з дітьми “Советские профсоюзы”, нині – “Примор’я”.

Сьогодні санаторій – багатопрофільна здравниця для лікування дітей і їхніх батьків із захворюваннями опорно-рухової, серцево-судинної, нервової, статевої систем, органів дихання.

Санаторій “Примор’я” у 1989 р. був визначений як базовий для профспілкових оздоровниць Євпаторійського курорту. Робота санаторію як базового полягала у вивчені, узагальненні та використанні досягнень науки і практики в галузі медицини і курортології, розробці методик курортної терапії, навчанні медичного персоналу та ін.

За матеріалами лікування осіб, постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС, базовим санаторієм видано більше 15 методичних рекомендацій, листів і пам’яток на цю актуальну тему.

Санаторій видав також збірник “Курортне лікування”, де викладені методи лікування хвороб, показаних для Євпаторійського курорту. В 1992 р. вийшло друге його видання, доповнене й перероблене, у якому є розділ “Оздоровлення й лікування дітей із зон радіонуклідного забруднення”.

Спільно з ученими Кримського медичного університету видані “Технологічні карти проведення фізіотерапевтичних процедур”.

Санаторій – навчальна база кафедри педіатрії і фізіотерапії факультету післядипломної освіти Кримського державного медичного університету ім. С. І. Георгіївського. Протягом багатьох років на базі санаторію одержують спеціалізацію лікарі-курортологи і фізіотерапевти, підвищують кваліфікацію й атестуються медичні працівники середньої ланки, підвищують знання на робочому місці фахівці з усіх здравниць курорту.

Враховуючи високий рівень науково-практичної роботи, що проводиться в санаторії, внесок у справу навчання й підвищення кваліфікації медичних кадрів, в 1998 р. наказом Міністра охорони здоров'я України санаторію надано статус “Клінічного лікувально-профілактичного закладу”.

Санаторій постійно проводить різnobічну організаційно-методичну роботу з удосконалення курортного лікування. На його базі проводяться науково-практичні конференції та семінари. Щорічно проводиться конференція “Аква Євпаторіка” і видаються її матеріали, де знаходить місце публікація результатів науково-практичних досліджень здравниць курорту, готуються до видання журнали “Вісник фізіотерапії і курортології” та видаються матеріали “Асклепій” (з питань історії курортної справи).

Санаторій має нагороди: диплом лауреата Всеукраїнської акції “Золота фортуна”, Асоціативний диплом III ступеня за професійну санаторно-курортну діяльність, зразкову гостинність, доброзичливе обслуговування, якісне харчування і цікаве дозвілля відпочиваючих і гостей Криму.

Микола Васильович Сакун нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України “За особливі заслуги перед українським народом”, премією Ради Міністрів АР Крим у номінації “Курортне будівництво і туризм”, неодноразово нагороджувався грамотами Міністерства курортів і туризму АР Крим, ВЦРПС, Федерації профспілок України, Правління ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”.

Думки великих:

Щоб судити про дитину справедливо, нам треба не переносити її з її сферы в нашу, а самим переселятися до її духовного світу.
(М. І. Пирогов)

Все мені дозволено, то не все корисно; все дозволено, та ніщо не має володіти мною. *(І Послання Апостола Павла до Коринтян 6: 11-12)*

Самойлович Віктор Анатолійович (1940–2011)

Доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України.

Понад 35 років обіймав посаду керівника санаторію “Шахтобудівельник” (м. Слов’янськ Донецької області).

Мав напрацювання щодо використання медичних засобів із застосуванням природних чинників, як: активована кременем вода, глина, бішофіт, сіль, сульфідні мулові грязі.

В монографії “Біла-блакитна глина на службі реабілітації” (у співавторстві з к. м. н. Гутаревою Н. В.) висвітлив сучасні погляди на блакитну глину з медико-біологічних позицій. Сформулював основні технології застосування глинолікування при деяких захворюваннях дегенеративно-дистрофічного характеру, при синдромі хронічної втоми, псоріазі, цукровому діабеті типу 2.

В 1996 р. очолив кафедру валеології та корекційної медицини Слов’янського державного педагогічного університету. Були проведені наукові дослідження в галузі фізіотерапії, курортології, стоматології, медичної валеології, лікувальної фізичної культури тощо.

Проводив значну роботу з питань пропаганди здорового способу життя з використанням природних факторів.

Автор понад 250 науково-практичних і науково-методичних робіт, з них 3 монографії, 5 навчальних посібників, 11 патентів Департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України на винаходи (методики лікування захворювань органів опори і руху, пародонту, синдрому хронічної втоми, псоріазу та ін.).

Северінов Сергій Степанович (1923–1995)

Організатор курортної справи в м. Євпаторії (Автономна Республіка Крим), кандидат медичних наук, заслужений лікар УРСР, почесний громадянин м. Євпаторія.

Майже 20 років, з 1969 по 1987 рік, очолював Євпаторійську територіальну раду з управління курортами профспілок. Багато віддавав сил та енергії перспективному розвитку курорту як Всесоюзної дитячої здравниці, вдосконаленню лікувально-діагностичної бази, повноцінному та раціональному використанню курортних ресурсів, благоустрою курорту, підготовці висококваліфікованих кадрів.

За часи його керування радою зведені загальнокурортні водолікарня та їdal'nya дієтичного харчування, оздоровчий табір на 1600 місць “Юний ленінець”, санаторії “Победа” та “Примор’я”, житловий будинок та ін. З його ініціативи в Євпаторії були посаджені ялини, сосни й уперше кедри і кипариси.

Сергій Степанович заохочував і особисто займався науковою діяльністю, опублікував більше ста науково-практичних праць та науково-популярних книг про цілющі природні фактори Євпаторії і Криму.

Нагороджений орденами “Знак Пошани”, “Трудового Червоного Прапора”, “Вітчизняної війни 2 ступеню” і медалями. Ніколи не забуваючи про героїчну оборону Севастополя, він опублікував спогад “Сопки Балаклавские”. В останні дні життя, прагнучи відновити історичну істину, в “Кримській газеті” написав статтю про подвиг героїчного генерала П. Г. Новикова, що керував останнім періодом оборони Севастополя.

До останніх днів життя С. С. Северинов всі сили віддавав роботі, рідному місту, курорту і його людям.

Сердюк Олександр Іванович

Доктор медичних наук, професор.

Після закінчення Луганського медичного інституту та інтернатури розпочав свою трудову діяльність в 1974 році лікарем психіатром- наркологом Алчевської центральної міської лікарні Луганської області.

1980 року був запрошений на посаду заступника головного лікаря санаторію “Березівські мінеральні води” (Харківська область), де очолив республіканський науково-методичний центр із психотерапії та медичної деонтології. 1987 року переведений на посаду першого заступника голови Харківської територіальної ради з управління курортами профспілок. На цій посаді реорганізовував будинки відпочинку в санаторії “Роща”, “Ялинка”, “Високий”, організував перші відділення медичної реабілітації в санаторних умовах та оздоровлення вагітних та ін.

З 1991 року обіймає посаду першого заступника начальника управління охорони здоров’я Харківської облдержадміністрації. Із 2000 року за сумісництвом очолює кафедру соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров’я Харківської медичної академії післядипломної освіти.

2006 року О. І. Сердюк очолив санаторій “Березівські мінеральні води”. За роки його керівництва санаторій, який знаходився на межі закриття, значно зміцнив свою матеріальну базу, отримав статус клінічного закладу охорони здоров’я.

В санаторії організовано реабілітацію хворих за семи профілями захворювань, розроблені і впроваджені новітні програми інтенсивної СПА-терапії, нові методики бальнео- та пелойодолікування в поєднанні з сучасними досягненнями медичної науки і техніки, запроваджено безперервний графік організації

лікувальної роботи за семиденним тижнем, дієтичне харчування за європейською системою “шведський стіл”, організоване сімейне та дитяче оздоровлення та інше.

О. І. Сердюк – автор та співавтор понад 250 наукових публікацій, член Правління Всеукраїнської асоціації фізіотерапевтів і курортологів, член спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій при Інституті неврології, психіатрії та наркології АМН України, очолює обласний осередок асоціації спеціалістів із соціальної медицини та організації охорони здоров’я України.

У 1988 та 2002 роках О. І. Сердюк обирається депутатом Харківської обласної ради, нагороджений Почесними грамотами Верховної Ради України, Міністерства охорони здоров’я України, Харківської обласної державної адміністрації, Об’єднання профспілок Харківської області, Відзнакою ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”.

Думки великих:

Наука – як політ літака. Не можна втрачати ні висоти, а ні швидкості.
(*П. Л. Капіца*)

Пошуки істини завжди сучасні і ніколи не даремні; вони можуть збігатися чи йти в розріз з інтересами держави або окремих правлячих кіл. Але я служу не окремому керівникові, я служу людству. (*М. М. Міклухо-Маклай*)

Практика завжди має бути зведена на добром грунті – теорії, ворота якої – перспектива. (*Леонардо да Вінчі*)

Стороженко Микола Опанасович

Заслужений лікар України, президент Національної Курортної Асоціації Росії, президент Всесвітньої Федерації Водолікування і Кліматолікування, почесний професор РНЦ відновлювальної медицини і курортології Росздраву, Академік МАГМР, професор Європейської Академії Інформатизації (Брюссель). Професор, завідувач кафедри “Менеджмент курортів та рекреації” Россійської Міжнародної Академії Туризму.

В 1959 році закінчив Одеський Державний медичний інститут.

Того ж року Микола Опанасович був призначений головним лікарем санаторію “Дністер” (курорт Моршин) – одного з найбільших санаторіїв СРСР. Протягом багатьох років він з командою однодумців вів роботу над благоустроєм оздоровниці, уdochконаленням лікування й обслуговування хворих. Першим у системі запрактикував анкетування відпочиваючих та інші принципи контролю якості, ввів ряд новаторських підходів менеджменту.

В 1975 році захистив кандидатську дисертацію на тему “Клінічна та імунно-бактеріологічна оцінка лікувальної ефективності Моршинських мінеральних вод джерел № 1 і № 6 при хронічному холециститі”, у якій уперше було доведено, що під впливом комплексного санаторного лікування підвищується імунологічна реактивність організму, що є об’єктивним показником ефективності лікування.

В 1976 році був переведений у Москву на посаду заступника голови Центральної ради з управління курортами профспілок, де відповідав за організацію лікування на курортах Радянського Союзу, експлуатацію здравниць, постачання і путівки.

У роки перебудови М. О. Стороженко був призначений заступником Голови Державного Комітету з фізичної культури, спорту й туризму. Під його керівництвом були разроблені: Федеральний Закон “Про природні лікувальні ресурси, лікувально-оздоровчі місцевості й курорти”, прийнятий у лютому 1995 р., Федеральна программа розвитку курортів Росії та шість постанов уряду з питань курортної справи. Тим самим була створена нова юридична база курортної галузі.

В 1996 році М. О. Стороженко обраний Президентом Національної Курортної Асоціації, а в 1998 на Генеральній Асамблії Всесвітньої Федерації Водолікування і Кліматолікування (FEMTEC) – Президентом цієї престижної громадської інституції, офіційно акредитованої при Всесвітній організації охорони здоров'я.

Має понад сто наукових публікацій. Нагороджений орденами “Дружби народів” та “Знак пошани”.

Довідка:

Всесвітня Федерація Водолікування і Кліматолікування (FEMTEC) створена у жовтні 1937 р. і є самим представницьким у світі громадським об’єднанням у санаторно-курортній сфері. У неї входять національні федерації й асоціації, а також центральні державні організації, що відають курортним лікуванням таких країн як Андора, Угорщина, Німеччина, Італія, Куба, Литва, Росія, Туніс, Україна, Франція, Південна Корея, Японія та ін. FEMTEC одержала офіційну акредитацію у Всесвітній Організації Охорони здоров'я.

У число завдань FEMTEC входить: співробітництво з науковими установами й іншими громадськими і приватними організаціями, мета яких близька Федерації; організація міжнародних конгресів, симпозіумів і семінарів з метою вивчення організаційних і наукових проблем у санаторно-курортній справі; обмін досвідом і науковою інформацією в області водолікування й кліматолікування; популяризація курортів країн-членів FEMTEC на міжнародному рівні; міжнародне ділове співробітництво в санаторно-курортній справі.

Члени FEMTEC беруть активну участь у різних міжнародних виставках і конференціях, у сесіях Генеральної Асамблії та засіданнях органів управління FEMTEC.

Стратонов Анатолій Степанович (1923–1989) Стародуб Георгій Михайлович

Керівники Трускавецької територіальної ради з управління курортами профспілок: Стратонов А. С. – 1965–1980 роки, Стародуб Г. М. – 1981–1992 роки.

Період їх керівництва відзначений бурхливим розвитком курорту Трускавець та інфраструктури безпосередньо самого міста. Були побудовані та введені в дію санаторій “Алмаз”, “Кришталь”, “Янтар”, “Рубін”, “Дніпро”, “Весна”, курортна поліклініка № 2, бальнеоозокеритолікувальниця № 2, бювет мінеральної води, Палац культури, житлові будинки більше, ніж на 3 тис. квартир, міська лікарня, дитячий садок, торговельно-побутовий комплекс, автотранспортне підприємство, проведенні значні роботи з благоустрою території курорту, курортного парку, озера на околиці міста та ін.

Започатковане і проводилось детальне вивчення властивостей та механізмів лікувальної дії мінеральної води “Нафтусі”; створення сучасної на той час лікувально-діагностичної бази.

Думки великих:

І показав мені чисту ріку життя, світлу, як кришталь, що сходить від престолу Божого і Агнця. Посеред вулиці його, по обидва боки ріки, дерево життя, що приносить плоди дванадцять разів на рік,... і листя дерева на зцілення народів. (*Об'явлення 22:1,2*)

Кожна людина – цілий мікрокосмос, який народжується і помирає разом з нею. (Г. Гейне)

Хохлов В'ячеслав Аркадійович

Кандидат геолого-мінералогічних наук, заслужений працівник курортів і туризму АР Крим, член-кореспондент Міжнародної академії мінеральних ресурсів і Кримської Академії наук, з 2010 року очолює аудиторську службу FEMTEC.

З 1985 р. працює у Сакській гідрогеологічній режимно-експлуатаційній станції (ГГРЕС). Нині – її директор.

Завдяки діяльності В. А. Хохлова станція сьогодні – єдине в Криму науково-виробниче підприємство, до сфери діяльності якого входять не лише раціональна експлуатація унікального родовища цілющих грязей, а й вивчення інших бальнеогрязевих екосистем України.

З 1999 року на Сакській ГГРЕС освоєно промисловий випуск пакетованої лікувальної грязі і препаратів на її основі – мінеральних грязьових та косметичних препаратів ТМ “Гея”, які підтвердили свою високу ефективність на ринку бальнеокосметичних послуг Україні, Росії, Білорусі Прибалтики, Польщі, Німеччини та США. Девіз продукції ГГРЕС – природність: у виробництві немає хімічних перетворень, складові тільки природного походження. Всю продукцію нормативно-технічно задокументовано, її безпека гарантована гігієнічними висновками МОЗ України та сертифікатами якості виробника (випробувальна лабораторія Сакської ГГРЕС акредитована в системі сертифікації України).

В. А. Хохлов розширив сферу використання продукції ГГРЕС. Окрім санаторіїв, вона застосовується також у бальнеогрязелікарнях, профілакторіях, поліклініках, косметичних салонах, реалізується через широку мережу аптек та підприємства торгівлі.

Хохлов В. А. – автор 60 наукових робіт і публікацій, патентів та авторських свідоцтв. Нагороджений почесними знаками та медалями серед яких спеціальна відзнака ФЕМТЕК “За краще застосування природних лікувальних ресурсів” (2010 р.). Є постійним спонсором заходів, які проводить ВАФК.

Чорний Володимир Митрофанович

Заслужений лікар України.

Очолював санаторій “Хмільник” з серпня 1973 р. по червень 1983 р.

Під орудою Чорного В. М. скромний санаторій профспілок перетворився на потужний оздоровчий заклад СРСР з 1000-м ліжковим фондом. Відкриті кардіологічне та неврологічне відділення. Введено в експлуатацію лікувально-діагностичний центр на 1500 відвідувань у зміну, їдальні на 1000 місць, палац культури на 720 місць, розпочато будівництво житлових будинків для співробітників.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю “За доблесну працю”, нагрудними знаками “Відмінник охорони здоров’я” і “Відмінник курортів профспілок”, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

1975–1985 pp. – депутат Хмільницької міськради, голова комісії по охороні природи.

Автор 32-х друкованих робіт, 7-ми рацпропозицій.

Думки великих:

Вогнем буде випробувано діло кожного, яке воно є. (*I Коринф. III,15*)

Все прекрасне – важко. (*Платон*)

Все, що об’єднує людство, є природнім і має бути заохочуваним, і, навпаки, все, що роз’єднує людей – штучне, і повинне бути подолане. (*Тур Хейердал*)

Чуєва Тамара Йосипівна

Директор клінічного санаторію матері й дитини з реабілітації хворих на захворювання очей та його придатків, лікування органів дихання і кровообігу “Зелений мис”.

Розташований уздовж берега Чорного моря з піщаним пляжем в історичному районі міста Одеси – Черноморці (Люстдорф), на території колишньої садиби загальною площею 4,5 га з парковою зоною з вікових хвойних і листяних дерев та вічнозелених чагарників.

З 60-х років минулого сторіччя працював як сезонний будинок відпочинку. За час керівництва Чуєвої Т. І. (з 1998 року) в будинку відпочинку здійснені великі роботи з реконструкції та переобладнання, що дало змогу реорганізувати заклад в санаторій.

Проведені ремонт спальних корпусів з облаштуванням кімнат з усіма зручностями, реконструкція їадальні, благоустрій території, прокладено газопровід та теплотраса, модернізована система водопостачання та ін.

Функціонують відділення фізіотерапії (електролікування, магнітотерапія, світлолікування та ін.), ванне відділення, два бювети “Джерело Люкс”, де відпускається моршинська ропа в розведеннях, відділення лікувальної фізкультури і масажу та ін.

Офтальмологічне відділення має свої фізіотерапевтичні кабінети, облаштовані відповідним устаткуванням та апаратурою. Відділення масажу (класичний масаж, сегментарний і апаратний масаж).

Клінічний санаторій “Зелений мис” став однією з офтальмологічних оздоровниць, де лікуються громадяни України і більшого зарубіжжя.

Шандра Ганна Василівна

Заслужений лікар України, відмінник охорони здоров'я.

Очолює Знам'янську бальнеологічну лікарню (Кіровоградська область).

Головному лікарю вдалося сформувати надійний і працьовитий колектив ентузіастів, однодумців, професіоналів, вірних клятві Гіппократа.

Крок за кроком, рік за роком здравниця все більше набуває тих рис, якостей і можливостей, які хотіла би бачити в ній Ганна Василівна. Не знаючи спокою, даючи простір своїй невичерпній енергії, вона дбає про розширення матеріально-технічної бази, поповнення лікарні сучасною лікувальною апаратурою, новим обладнанням, впровадження прогресивних методів лікування.

Вже через декілька років після відкриття до Знам'янської бальнеологічної лікарні стали приїздити за досвідом.

У 70–80 роках ця здравниця, яка виконувала функції лікарні-санаторію, була визнана центром організаційно-методичної роботи з питань відновного лікування, стала обласною та республіканською школою передового досвіду роботи, неодноразово була учасником виставок досягнень народного господарства СРСР та національних виставок незалежної України. Колективу лікарні було присвоєне звання “Колектив високої культури роботи”.

Посаду головного лікаря Ганна Василівна поєднує з роботою практикуючого лікаря.

І вже в наш час була придбана сучасна апаратура для механотерапії, обладнання для перлинних ванн, споруджено басейн для підводного витягання хребта. Нарешті стараннями Г. В. Шандри на пожертви громадян зведено невеличку церкву. Здравниця воїстину стала храмом здоров'я.

Визнанням великих заслуг Г. В. Шандри у розвитку охорони здоров'я, розширення та вдосконалення методів лікування є нагородження її орденом Княгині Ольги III ступеню.

Про високий громадський авторитет Ганни Василівни свідчить те, що вона впродовж 26 років була депутатом Знам'янської міської Ради, неодноразово обирається членом правління Республіканської спілки фізіотерапевтів і курортологів, була делегатом багатьох з'їздів курортологів і фізіотерапевтів України та колишнього Радянського Союзу.

Усі, хто лікувався у цій здравниці і хто сьогодні лікується в ній, можуть сказати тим, хто вибирає, де і як поправити своє здоров'я, позбутися важкої недуги: приїздіть сюди, до Знам'янки, на радонові води, до Ганни Василівни Шандри. Тут ви позбутетесь важкої хвороби, досягнете надійного одужання, помолодієте тілом і душою.

Думки великих:

На своє здоров'я жаліються багато хто, але ніхто не нарікає на власні лінощі. (Ф. Ларошфуко)

Mens sana in corpore sana – у здоровому тілі – здоровий дух! (Ювенал)

В медицині, як і в коханні, ніколи точно не скажеш. (французьке прислів'я)

Audaces fortuna juvat – сміливим доля сприяє. (Вергелій)

Де немає людини, там природа безплідна. (Блейк)

Ярощук Юхим Арсентійович

Народився на Волині, добре знов знаття трудівників села.

Будучи головою Волинського облвиконкому, часто бував на колгоспних полях, фермах. Добре розумів важливість сільського господарства, важку виснажливу працю селян. Вирішив збудувати будинок відпочинку саме для сільських трударів. 1960 року створив архітектурну комісію, яку сам і очолив. Для спорудження майбутньої оздоровниці вибрали вражаючої краси місце серед соснового лісу на березі мальовничого озера Світязь, карстові води якого багаті на срібло та гліцерин. У волинському колгоспі “Україна” (голова колгоспу на той час **Ющук Микола Семенович**) відкрили спеціальний рахунок, на який усі колгоспники переказували пай на будівництво. Будинок відпочинку “Лісова пісня” було зведенено протягом 2 років. Юхим Арсентійович постійно опікувався ним.

З 1971 року “Лісова пісня” стала багатопрофільним фітосанаторієм. Першим головним лікарем був **Малай Віктор Іванович**.

Думки великих:

Діти – наші завтрашні судді. (О. М. Горький)

Велич деяких справ полягає не у розмірах, а в їх нагальності. (Сенека)

Слава – в руках праці. (Леонардо да Вінчі)

Усі, хто готується стати корисними громадянами, спочатку мають навчитися бути людьми. (М. І. Пирогов)

Іменний показчик

Аксентійчук Богдан Іванович	92
Андрієвський Ераст Степанович	15
Андрієнко Олександр Іванович	94
Антоненко Іван Федорович	91
Апостолюк В'ячеслав Вікторович	95
Афанасьєва Раїса Дмитрівна	96
Безпалий Микола Олександрович	98
Бекетов Микола Миколайович	17
Березанська Таїсія Дмитрівна	99
Білій Олександр Іванович	100
Богуцький Борис Васильович	44
Бойко Олексій Микитович	46
Бокша Вячеслав Георгієвич	47
Буділов Володимир Якович	101
Бурденко Микола Нілович	48
Бурксер Євгеній Самойлович	49
Вайсфельд Даниїл Наумович	102
Вакалюк П. М.	104
Варивода Іван Михайлович	104
Васильєва-Лінецька Л. Я.	72
Вельтовський Ілля Захарович	50
Вернадський Володимир Іванович	18
Вичинський Владислав	19
Вірченко В. В.	98
Владимиров Олександр Аркадійович	103
Владимирова Наталія Іванівна	103
Водзинський П. Д.	132
Водзинський К. П.	132
Денисюк В. Г.	104
Дзиковський С.	39
Галаченко Олександр Олександрович	107
Гарлинський Й-Б. М.	11
Герасименко Лілія Петрівна	108
Гладун Василь Григорович	20
Головкінський Микола Олексійович	35
Голуб Таїсія Діомідівна	86
Гольденберг Наум Якович	109
Горбунко Ф. П.	106
Горчакова Галина Олександрівна	51

Гребельник Микола Тимофійович	111
Григор'єв Микола Миколайович	112
Губарєва Н. В.	159
Гунько Петро Маркович	113
Гурвич	17
Дмитрієв Володимир Миколайович	21
Дриневський Микола Павлович	52
Думін Петро Васильович	114
Єрмілов Валерій Семенович	115
Іасівка Степан Васильович	117
Ігнатенко Іван Овсійович	118
Зайцев Григорій Опанасович	119
Зеленський Микола Марковим	121
Зубковський Іван Андрійович	23
Казас Борис Ілліч	25
Каладзе Микола Миколайович	54
Камінський В. Б.	11
Каневський Григорій Львович	55
Кенц Vadim Володимирович	57
Керімова Інна Миколаївна	90
Кирилюк Микола Дмитрович	122
Киричинський А.Р.	14
Киртич Людмила Прокопівна	56
Китайбел Пауль	59
Коблицький В. Г.	119
Козявкін Володимир Ілліч	123
Колесник Едуард Олексійович	85
Коломієць Олександр Андрійович	89
Корольова Ксенія Михайлівна	125
Костирюк М. В.	105
Коханович Михайло Васильович	58
Кохновер	30
Криворучко Григорій Петрович	126
Лапинський М.М.	11
Ларічев Леонід Семенович	76
Латишев Г. Ф.	47
Лемко Іван Степанович	60
Лещинський Аркадій Пилипович	62
Литвиненко Анатолій Григорович	63
Лінк А. В.	11
Лобода Михайло Васильович	80
Максименко Володимир Максимович	127
Максимов Павло Дмитрович	26

Малай В. І.	171
Мартинюк Василь Іванович	128
Мельник Микола Пимонович	130
Мельниченко Павло Сидорович	131
Мєшков Віктор Миколайович	133
Міцевський Йосип	27
Мовчан Степан Прокопович	134
Мольська Наталія Євгенівна	64
Мотошкова Лідія Василівна	135
Мочутковський Осип Осипович	65
Музильов Віктор Вікторович	136
Мушер Яков Маркович	138
Нагорний Петро Олексійович	140
Налбандов Сергій Сергійович	66
Наливайко Федот Пантелеїнович	28
Нікіпелова Олена Михайлівна	142
Недобивайло Павло Акимович	141
Нестерова Ніна Андріївна	29
Носков А. В.	30
Огранович М. П.	21
Оже Микола Антонович	31
Очко Войцех	32
Падучак М. Р.	20
Паненко Анатолій Васильович	144
Пашковський Борис Володимирович	145
Перельмутер Давид Львович	147
Перець Марія Іванівна	148
Петраш Світлана Петрівна	91
Пікуш Віктор Миколайович	149
Пілецький Альбін Миколайович	150
Пирогов Микола Іванович	67
Пирогов Андрій Якович	151
Поліщук Юрій Микитович	153
Поєздник А. Я.	132
Пономаренко Владислав Іванович	154
Прус Валентин Петрович	155
Пугач (Пугачов) Павло Платонович	33
Пясецький В.	39
Романішен Анатолій Васильович	156
Сакун Микола Васильович	157
Самойленко В. І.	97
Самойлович Віктор Анатолійович	159
Самосюк Іван Захарович	69

Северінов Сергій Степанович	160
Сердюк Олександр Іванович	161
Середюк Н. М.	104
Скадовський Сергій Балтазарович	34
Сосногорова-Славич Марія Олександровна	35
Стародуб Георгій Михайлович	165
Стороженко Микола Опанасович	163
Стратонов Анатолій Степанович	165
Таршинов І. В.	98
Тондій Леонід Дмитрович	71
Торосевич Теодор	37
Торохтін Михайло Дмитрович	73
Трунов	30
Угрин-Безгрішний Микола	20
Федорова Н. Є.	49
Фісенко Людмила Іванівна	88
Ходжаш С. І.	75
Хохлов В'ячеслав Аркадійович	166
Цеценівський С. П.	75
Чорний Володимир Митрофанович	167
Чуєва Тамара Йосипівна	168
Чухраєв М. В.	69
Шалковський Іван Григорович	78
Шандра Ганна Василівна	169
Шорштейн М. М.	10
Шорштейн Л. М.	10
Штіпплер Боніфаций	39
Щербань Я. Ф.	132
Ющук М. С.	171
Яковлев О. Я.	41
Ярош Раймонд	42
Ярощук Юхим Арсентійович	171

Зміст

Шановний читачу	3
Передмова	4
З історії вітчизняної курортної справи	6
Засновники та перші дослідники курортів	15
Вчені в галузі курортології	44
Організатори курортної справи	76
Центральний орган управління	76
Місцеві органи управління та санаторно-курортні заклади	92
Іменний покажчик	172

ЗАСНОВНИКИ ТА ВИЗНАЧНІ ДІЯЧІ КУРОРТІВ УКРАЇНИ

за редакцією М. В. Лободи

Відповідальний за випуск *Коломієць С. М.*
Дизайн та комп'ютерна верстка *Коломієць І. А.*

Підписано до друку 10.08.2011. Формат 84x108/32.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Наклад 300. Замовлення № 28-05.

Видавництво “Денеб”
04210, м. Київ, вул. Мате Залки, 5-а, 54
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єкта видавничої справи ДК № 1517 від 08.10.2003